

Kandidatspeciale, Jura

Behandling af pensionsrettigheder ved separation eller skilsmisse

"The handling of pension rights in the event of separation or divorce"

Ann Katrine Flugt Petersen

Majken With Lindhardt

Maria Celina Nielsen

TITELBLAD

Uddannelse:	Aalborg Universitet, Jura
Fagområde:	Familieformueret
Afhandling:	Kandidatspeciale
Projekttitel:	Behandling af pensionsrettigheder ved separation eller skilsmisse
Engelsk titel:	The handling of pension rights in the event of separation or divorce
Forfattere:	Ann Katrine Flugt Petersen (studienummer 20183072) Majken With Lindhardt (studienummer 20193293) Maria Celina Nielsen (studienummer 20176771)
Vejleder:	Gitte Meldgaard Abrahamsen
Antal anslag:	187.790 tegn inkl. mellemrum

ABSTRACT

In 2007 the pension reform was introduced, which led to a change in what considerations that should be given weight in connection with the handling of pension rights in the event of separation or divorce. The new rules means that each spouse can take out “reasonable” pensions in advance unless the marriage is short-termed. In this case all pension rights can be taken out in advance, regardless of whether they are reasonable or not.

When assessing whether a pension right is reasonable, it must be assessed whether the pension savings are customary for the spouse in question based on his or her educational and work situation. In addition to this, there can be situations where the overall financial situation of the spouses must be taken into account.

These rules, under which spouses can take out reasonable pension rights, or all pension rights in case of short-termed marriages, can in some cases lead to unreasonable inequalities. To prevent a spouse from being left with an unfair disadvantage after the ending of a marriage, there have been given two options for pension compensation.

The first option is through community compensation. The first requirement to get this compensation is that the spouse has made less pension savings than what corresponds to a reasonable pension scheme for the spouse during the marriage. Secondly, the first requirement must be caused by the fact that the spouse has been completely or partially absent from the labor market due to reasons of family or the other spouse.

The second option for compensation is reasonable compensation. To get compensation through this rule, it is first of all a requirement that the spouse is unfairly placed in terms of pensions. Furthermore, the marriage must be of longer duration, and finally there must be a big difference in the values of the spouses’ pension rights.

The purpose of these compensation rules is to make sure that the spouses can adjust however they see fit without having to take the pension consequences into account, and the rules are also an expression of the fact that the spouses share the responsibilities and burdens during the marriage. None of the spouses should therefore bear the pension loss alone.

This thesis will examine how pensions are treated in the event of separation or divorce, and it will especially focus on the compensation possibilities to see if these rules live up to their purpose. Furthermore, it will investigate the possibility to get compensation after the general compensation rules.

INDHOLDSFORTEGNELSE

TITELBLAD.....	1
ABSTRACT	2
INDHOLDSFORTEGNELSE.....	4
1. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE	6
1.1. Indledning	6
1.2. Problemformulering.....	7
1.3. Afgrænsning	7
1.4. Metode.....	8
1.5. Afhandlingens kilder	9
1.5.1. Loven.....	9
1.5.2. Retspraksis	10
1.5.3. Retslitteratur og internetkilder	11
2. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE	12
2.1. Den legale formueordning og fravigelse heraf.....	12
2.2. Pensionsbegrebet	13
2.3. Udformningen af reglerne for pensionsrettigheders behandling.....	14
2.3.1. Ægtefællepensionsudvalget.....	14
2.3.2. Retsvirkningslovsudvalget	16
3. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE	17
3.1. ÆFL § 34 – Rimelige pensionsrettigheder.....	17
3.1.1. Formål	17
3.1.2. Rimelighedskriteriet.....	18
3.1.3. Udbetalte pensionsrettigheder	23
3.1.4. Øvrige pensionsrettigheder	29
3.2. ÆFL § 35 – Kortvarige ægteskaber.....	29
3.2.1. Formål	30
3.2.2. Betingelser.....	30
3.2.3. Udbetalt	32
3.3. Opsamlende om ÆFL §§ 34 og 35.....	33

4.	KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE	35
4.1.	<i>ÆFL § 44 – Fællesskabskompensation.....</i>	35
4.1.1.	Formål	35
4.1.2.	Betingelser.....	36
4.1.3.	Kompensationens størrelse.....	46
4.2.	<i>ÆFL § 45 – Rimelighedskompensation</i>	49
4.2.1.	Formål	50
4.2.2.	Betingelser.....	50
4.2.3.	Kompensationens størrelse.....	61
4.3.	<i>Opsamlende om ÆFL §§ 44 og 45.....</i>	66
4.3.1.	Retspolitiske overvejelser	67
5.	KAPITEL – KOMPENSATION I SÆRLIGE SITUATIONER	70
5.1.	<i>Medvirkens- og rimelighedskompensation.....</i>	70
5.1.1.	ÆFL § 41 – medvirkenskompensation.....	71
5.1.2.	ÆFL § 42 – rimelighedskompensation	74
5.2.	<i>ÆFL §§ 41 og 42 kontra ÆFL §§ 44 og 45.....</i>	76
6.	KAPITEL – AFSLUTNING	78
6.1.	<i>Konklusion</i>	78
6.2.	<i>Perspektiverende afsnit</i>	82
6.2.1.	Indledning.....	82
6.2.2.	Perspektiverende til Sverige.....	83
6.2.3.	Sammenligning af de svenske og de danske pensionsbehandlingsregler	86
6.2.4.	Opsamlende	88
	LITTERATURLISTE.....	90

1. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE

1.1. Indledning

I takt med samfundets udvikling, herunder den mere afslappede holdning til separationer og skilsmisser, opstår der et større behov for forståelsen af, hvilke konsekvenser en separation eller skilsmisse kan have for ægtefællernes formue. Forståelsen af pensionsrettighedernes behandling er i den forbindelse væsentlig og tillægges generelt stor samfundsrelevant betydning, idet pensions-rettighederne ofte udgør en væsentlig del af ægtefællernes formue og dermed ligeledes en betydelig del af ægtefællernes økonomiske sikkerhed. Hertil bemærkes det, at den samlede danske pensionsformue i dag udgør cirka 3.874 mio. kroner.¹ På denne baggrund er pensionsreglerne og delingen af ægtefællernes pensionsformue ved separation eller skilsmisse interessant at belyse, hvilket nærværende afhandling blandt andet har til formål at gøre.

Det er ikke et problem i sig selv, at pensionsrettighederne udgør så stor en del af ægtefællernes formue, men i tilfælde af separation eller skilsmisse kan der opstå en række problematikker, idet der efter ægtefællelovens (efterfølgende betegnet ÆFL) § 5, stk. 1, automatisk opstår et formuefællesskab mellem ægtefællerne, når man indgår i et ægteskab i Danmark, hvis der ikke på forhånd er aftalt andet. Dette formuefællesskab mellem ægtefællerne betyder, at der i tilfælde af separation eller skilsmisse skal ske en lighedeling af ægtefællernes delingsformue, hvilket dog ikke omfatter en ægtefælles rimelige pensionsrettigheder, jf. ÆFL § 34, stk. 1, eller alle ægtefællernes pensions-rettigheder, uanset om disse er rimelige eller ej, hvis ægteskabet har været af kortere varighed, jf. ÆFL § 35, stk. 1. Denne deling kan medføre, at der opstår en stor økonomisk difference i ægtefællernes pensionsrettigheder, som kan anses for at være urimelig. Af hensyn til at udligne denne uforholdsmæssige og urimelige difference i ægtefællernes pensionsrettigheder er der i ÆFL §§ 44 og 45, og muligvis §§ 41 og 42, mulighed for at få tilkendt et kompensationsbeløb fra den anden ægtefælle.

Idet pensionsreglerne i ÆFL §§ 44 og 45 er videreført fra den tidligere lov, retsvirkningsloven (efterfølgende betegnet RVL), har til formål at udligne denne uforholdsmæssige og urimelige difference i ægtefællernes pensionsformuer, er det interessant at undersøge, om dette efterleves i den gældende lovgivning, *de lege lata*. Det er ligeledes interessant at undersøge om formålet med bestemmelserne opfyldes i praksis. Dog er retspraksis på dette område sparsomt, samtidig med at lovbestemmelserne er uklare, hvorfor en dybdegående analyse af domspraksis og en undersøgelse af retstilstanden i sin

¹ Danmarks nationalbank - Indbetalinger bidrager til stabil opbygning af pensionsformuen

helhed er krævet for en fuldstændig og korrekt forståelse af pensionsreglerne. Denne uklare retstilstand bevirker, at flere praktikere er usikre på reglerne, samt at anerkendte forskere inden for området er af forskellige meninger angående reglernes praktiske anvendelse, hvorfor en belysning af pensionsreglernes formål og anvendelsesområde er relevant.

1.2. Problemformulering

Idet pensionsreglerne har særlig samfundsrelevans, samtidig med at de pensionsudlignende regler har til formål at udligne en ellers eventuel uforholdsmæssig og urimelig deling af ægtefællernes pensionsrettigheder, samt at retstilstanden på området er delvist uklar, findes det interessant at redegøre, analysere og diskutere hvorledes formålet i bestemmelserne efterleves, samt hvordan disse pensionsudlignende regler anvendes ved separation eller skilsmisse.

Mere præcist lyder afhandlingens problemformulering således: *“Hvordan behandles pensionsrettigheder ved separation eller skilsmisse, særligt med henblik på kompensation?”*

1.3. Afgrænsning

Nærværende afhandling har til formål at klarlægge pensionsrettigheders behandling ved separation eller skilsmisse, herunder særligt med henblik på kompensation. De selvstændige regler om pensionsrettigheders behandling i tilfælde af død, vil derfor ikke blive behandlet. Endvidere er der afgrænset fra de tilfælde, hvor ægtefællerne ved aftale har fraveget udgangspunktet om lighedeling i større eller mindre grad. Ægtefællernes aftalemuligheder vil kort blive nævnt, men der foretages ingen dybdegående analyse heraf.

Til trods for at afhandlingen tager udgangspunkt i pensionsrettigheder, vil der ikke foretages en nærmere gennemgang af det danske pensionssystem. Det findes ikke at være nødvendigt til forståelsen af, hvordan pensionsrettigheder skal behandles ved separation eller skilsmisse.

Reglerne om pensionsrettighedernes behandling ved separation eller skilsmisse er aktuelle i forbindelse med et skifte. Der findes i ægtefælleskifteloven mange regler for, hvordan et sådant skifte skal finde sted, men disse regler vil ikke blive behandlet i denne afhandling. Dette kan begrundes i, at det ikke findes relevant at redegøre for de generelle regler ved skiftet for at opnå en fuld forståelse for

bestemmelserne i ægtefælleloven, der regulerer pensionsrettighedernes behandling ved skifte i forbindelse med separation eller skilsmisse.

Ved tildeling af kompensation kan det have betydning, om en ægtefælle forinden er blevet tildelt ægtefællebidrag, hvorfor denne faktor benævnes flere gange i retspraksis. Reglerne om ægtefællebidrag vil dog ikke blive gennemgået i afhandlingen, da disse ikke har relevans for problemformuleringen.

Der vil i afhandlingen blive foretaget en dybdegående analyse af ÆFL §§ 34 og 35, hvorefter pensionsrettigheder kan holdes uden for lighedelingen, samt ÆFL §§ 44 og 45, hvorefter en ægtefælle kan kompenseres for et eventuelt tab, der kan opstå på baggrund af denne udtagelse. Da de pensionsudlignende regler er et omfattende arbejdsområde, vil fokus ikke være på den egentlige udregning af kompensationens størrelse eller udbetalingen heraf. Derimod vil der i stedet blive fokuseret på andre muligheder for kompensation, herunder efter ÆFL §§ 41 og 42, for at undersøge, om et pensionstab kan udlignes herefter.

1.4. Metode

Formålet med nærværende afhandling er at undersøge, hvordan pensionsrettigheder skal behandles ved separation eller skilsmisse, særligt med henblik på kompensation. Dette effektueres på baggrund af den retsdogmatiske metode, idet denne metode anvendes til at analysere retstilstanden på et givent område gennem en systematisk, metodisk og transparent analyse.²

Metoden knytter sig til anvendelsen i det praktiske retsliv, hvorfor metoden tager udgangspunkt i retskilder, forholdets natur og den retlige subsumption.³ I nærværende afhandling vil metoden således medvirke til en dybdegående systematisk, metodisk og transparent analyse af de gældende retsregler (*de lege lata*) om pensionsrettighedernes deling ved separation eller skilsmisse, herunder særligt kompensation, ved inddragelse af retskilder, relevante principper og hensyn for retstilstanden, samt retspraksis.

Nærværende afhandling vil i forlængelse heraf udformes med det formål at systematisere, analysere og beskrive de for afhandlingen relevante regler, herunder ÆFL §§ 34, 35, 41, 42, 44 og 45. Idet

² Retsvidenskabsteori, 2022, s. 211

³ Retsvidenskabsteori, 2022, s. 211

pensionsreglerne er videreført uden væsentlige ændringer fra den tidligere RVL, vil afhandlingen ligeledes indeholde elementer heraf til afklaring af *de lege lata* i det omfang dette findes relevant. Endvidere vil afhandlingen tilstræbe en fastlæggelse og afklaring af gældende ret og principper for retsområdet ved at redegøre, analysere og diskutere lovens ordlyd, formålet med bestemmelserne, forholdets natur, dansk domstolspraksis, relevante juridiske begreber, samt andre forfatteres forståelse af retstilstanden for heraf at udlede relevante perspektiver til særligt at afklare den retlige tvivl på pensionsområdet.⁴

1.5. Afhandlingens kilder

Der vil i afhandlingen blive inddraget de kilder, som anses for relevante til afklaring af problemformuleringen. De inddragede kilder består i væsentlig grad af retskilder, herunder særligt skreven ret (love, bekendtgørelser mv.). Retskilderne tillægges vægt i forskellig grad afhængig af retskildernes art, hvortil skreven ret (loven) tillægges højere vægt end uskreven ret (retspraksis, sædvane og forholdets natur).⁵ En nærmere angivelse af kilderne er gennemgået nedenfor.

1.5.1. Loven

Den for afhandlingen primære og mest tungtvejende retskilde er loven, idet denne bidrager til forståelsen af gældende ret.⁶ Da formålet med afhandlingen er at klarlægge retstilstanden for pensionsretlighedens behandling ved separation eller skilsmisse, med særligt fokus på kompensationsmulighederne, vil afhandlingens primære fokus være på bestemmelserne om pensionskompensation i ÆFL §§ 44 og 45. Der vil her blive foretaget en dybdegående juridisk analyse af bestemmelserne, hvor der i den forbindelse vil være fokus på bestemmelsernes ordlyd, lovens begreber og forarbejder til en nærmere afklaring af lovens anvendelsesområde og fortolkningen heraf. Endvidere findes det formålstjenstligt at udarbejde en juridisk analyse af ÆFL §§ 34 og 35, idet disse bestemmer udgangspunktet for delingen, forinden reglerne om pensionskompensation i ÆFL §§ 44 og 45 kan anvendes. I tillæg hertil inddrages ligeledes en analyse og fortolkning af ÆFL §§ 41 og 42, der åbner op for kompensation i særlige situationer.

⁴ Retsvidenskabsteori, 2022, s. 212

⁵ Den Juridiske Løsning, 2021, s. 17

⁶ Retsvidenskabsteori, 2022, s. 263

Som bidrag til forståelsen af gældende ret, vil afhandlingen ligeledes inddrage en dybdegående juridisk analyse af bestemmelseernes udspring i RVL, særligt idet pensionsreglerne i ÆFL er videreført fra RVL uden indholdsmæssige ændringer⁷, hvorfor formålet og bemærkningerne til RVL ligeledes kan overføres til de samme reglers anvendelse i ÆFL.

Der vil i afhandlingen blive inddraget en subjektiv fortolkning af ÆFL og RVL. Der vil med denne fortolkning undersøges, hvad lovgivers hensigt med bestemmelserne har været gennem en dybdegående analyse af forarbejderne.⁸ Formålet med denne subjektive fortolkning er at opnå en større forståelse af de bagvedliggende hensyn og principper, som danner grundlag for reglerne i ÆFL og derved også RVL. Analysen vil blandt andet omfatte lovforslaget til RVL og ÆFL, samt betænkning nr. 1466 af Ægtefællepensionsudvalget.

Udgangspunktet er, at loven bestemmer gældende ret, hvorunder motiverne hertil kun bør bidrage til en bedre forståelse heraf. Konklusioner fra lovens motiver bør derfor normalt ikke drages uden konkrete holdepunkter i lovteksten, og fortolkningsresultatet skal gerne ligge inden for lovens ordlyd.⁹ Dette er dog, som det ses i nærværende afhandling, ikke det umiddelbare udgangspunkt for retsområdet, idet der er sket en delvis “lovgivning gennem motiverne”, hvorfor der i særlig grad vil inddrages retspraksis til nærmere afklaring af, hvorledes lovgivning igennem motiverne i nærværende tilfælde tillægges vægt.

1.5.2. Retspraksis

Udover loven vil der i specialet endvidere blive inddraget relevant retspraksis til en nærmere afklaring af sædvaner og forholdets natur gældende for retsområdet.

Ved udvælgelsen af retspraksis er der foretaget en vurdering af deres vægt i henhold til hvilken instans, der har afgjort sagen, idet en dom afsagt af en højere instans tillægges tungere vægt end en afsagt af en lavere instans. Retspraksis på pensionsområdet er dog relativt begrænset, hvorfor det, for at kunne fremstille en repræsentativ analyse af området, ligeledes er nødvendigt at inddrage retspraksis fra lavere instanser.

⁷ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.19.2

⁸ Den Juridiske Løsning, 2021, s. 54

⁹ Den Juridiske Løsning, s. 56

I forbindelse med inddragelse af retspraksis skal det bemærkes, at flere af afgørelserne er afsagt med hjemmel i historisk lovgivning. Dette har dog, som nævnt ovenfor, ingen betydning for afklaringen af gældende ret, idet pensionsreglerne i RVL er overført til ÆFL uden nogen praktisk ændring af anvendelsesområdet.¹⁰

Når det kommer til pensionsrettigheders behandling, er domstolene bundet af sagen, som den er præsenteret af parterne.¹¹ Dette betyder ligeledes, at domstolene ikke nødvendigvis kommer frem til den materielt korrekte løsning, men derimod er begrænset af parternes anbringender. Dette medfører, at det er nødvendigt, at der i en analyse af retspraksis på området skal tages højde for procederingen af sagerne.

Som allerede nævnt er retspraksis på området sparsomt, hvilket bevirker, at der til stadighed er problemstillinger, der må antages at være uafklaret. Dette kan bidrage til nogle forståelsesmæssige udfordringer, da der hermed ikke er meget praksis, der hverken bakker op eller afviser andre juridiske forfatteres fortolkninger af lovgivningen. Det kan på samme måde anses at være en udfordring, at der er meget beskedne retspraksis til at belyse de betingelser og begrænsninger, der vil blive præsenteret i afhandlingen, der derfor savner en uddybende gennemgang i retspraksis.

1.5.3. Retslitteratur og internetkilder

Foruden ovenstående vil afhandlingen ligeledes inddrage en analyse af retslitteratur for derved at afklare retstilstanden nærmere.

Retslitteratur er ikke en bindende retskilde, da forfatteren ikke har legitimitet til at fastlægge, hvad der er gældende ret, og disse kilder analyseres derfor med særlig kildekritik.¹² En forfatter vil ligeledes kunne sætte et personligt præg på sit værk, hvorved værket kan være farvet af forfatterens personlige holdninger. På trods af ovenstående vil afhandlingen alligevel inddrage retslitteratur, herunder fagbøger og videnskabelige artikler, da disse bidrager til den juridiske forståelse og fortolkning af retskilderne samt til at belyse problematikkerne på pensionsområdet.

Ydermere vil afhandlingen inddrage internetkilder af relevans for området, herunder særligt statistikker og konkrete tal, for at afdække samfundsrelevans, historisk udvikling og lignende på området.

¹⁰ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.19.2

¹¹ Retssystemet og juridisk metode, 2020, s. 242

¹² Retsvidenskabsteori, 2022, s. 397

2. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE

Formålet med dette kapitel er at give en overordnet introduktion til retsområdet, for derved at give en bedre forståelse af pensionsrettigheders behandling ved separation eller skilsmisse. Det findes derfor relevant at klarlægge, hvordan ægtefællernes formuer som udgangspunkt skal behandles, når boet skal gøres op i tilfælde af separation eller skilsmisse, herunder de muligheder der er for at fravige det i loven fastsatte udgangspunkt. Dernæst vil der blive givet en kort præsentation af begrebet "pension" og det danske pensionssystem, i det omfang det findes relevant for afhandlingen, hvorefter reglerne for pensionsrettigheders behandling vil blive præsenteret.

2.1. Den legale formueordning og fravigelse heraf

Udgangspunktet for delingen af ægtefællernes formuer er den legale formueordning, som i dag findes i ÆFL § 5. Den legale formueordning er derfor et centralt element, når det kommer til reguleringen af ægtefællernes økonomiske forhold i tilfælde af separation eller skilsmisse. Efter bestemmelsen fastlægges det, at der skal ske lighedeling af ægtefællernes formuer i forbindelse med separation eller skilsmisse, medmindre der er aftalt særeje eller andet i øvrigt kan holdes udenfor lighedelingen, som følge af loven.

I tilfælde af, at ægtefællerne ikke ønsker at den legale formueordning skal finde anvendelse på hele eller dele af deres formuer, kan ægtefællerne ved særejeægtepagt på forhånd aftale, at den pågældende formue ikke skal indgå i lighedelingen, jf. ÆFL § 12. En aftale om særeje kan kun omhandle de i ÆFL § 12, stk. 1 nævnte særejetyper, jf. ÆFL § 2, stk. 2, hvorefter der kan aftales skilsmissesæreje, fuldstændigt særeje og kombinationssæreje. Hertil kommer, at særeje kun kan begrænses efter reglerne i ÆFL § 12, stk. 1, nr. 1-5.

Ovenstående gør sig ligeledes gældende, hvis ægtefællerne ønsker at aftale særeje for deres pensionsrettigheder efter ÆFL § 13, jf. § 12. Efter denne bestemmelse kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at nuværende pensionsrettigheder, såvel som fremtidige indbetalinger til pension, ikke skal indgå i lighedelingen. Ligeledes kan ægtefæller i tilfælde af en aktuel separation eller skilsmisse aftale, at pensionsrettigheder ikke skal indgå i lighedelingen af deres formuer, jf. ÆFL § 32. Det bør dog bemærkes, at en aftale om særeje for pensionsrettigheder vil medføre, at udgangspunktet for deling af pensionsrettigheder, samt de pensionsudlignende regler, ikke finder anvendelse.¹³ Nærværende

¹³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 h og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 13

afhandling vil derfor udelukkende beskæftige sig med de tilfælde, hvor ægtefællerne ikke på forhånd har aftalt andet, og hvor der ikke, i forbindelse med skiftet, er enighed om delingen.

2.2. Pensionsbegrebet

I Danmark, og i mange andre samfund, er pensionssystemet opdelt i tre søjler. Under den første søjle ses de offentlige pensioner og de lovbaserede pensionsordninger, herunder folkepensionen og ATP.¹⁴ Den anden søjle omhandler de pensionsordninger, der etableres som led i et ansættelsesforhold, herunder arbejdsmarkeds- og tjenestemandspensioner.¹⁵ Den tredje og sidste søjle omfatter individuelle pensionsordninger, som både kan bestå af individuelle opsparinger eller livsforsikringer.¹⁶ Derudover kan den enkelte have valgt at opspare sine midler i aktiver, såsom fast ejendom, men en sådan investering kan ikke siges at falde under pensionssystemet, og omtales undertiden som en søjle nr. 4.¹⁷

Da en stor del af en ægtefælles formue kan bestå af pensionsrettigheder, hvilket blev klarlagt i indledningen, kan det have stor betydning, hvordan disse behandles på tidspunktet for separation eller skilsmisse. På den baggrund findes det derfor relevant at klarlægge, hvad begrebet “pensionsrettigheder” omfatter.

Det følger af motiverne bag pensionsreformen fra 2007, at begrebet pension anvendes som et overordnet begreb, der dækker over pensions-, forsikrings- og opsparingsordninger.¹⁸ Det følger ligeledes heraf, at begrebet pensionsrettigheder er defineret ved, *“at de afdækker en risiko og/eller er udtryk for en opsparing typisk mod en præmie eller et vederlag med det formål at opfylde et af følgende pensionsformål:*

- 1) *Alderspension, dvs. en tilvejebringelse af økonomiske midler til underhold i alderdommen.*
- 2) *Invalidity, dvs. en tilvejebringelse af økonomiske midler ved invaliditet, der bringer erhvervsevnen til ophør eller nedsætter den væsentligt.*

¹⁴ Dansk pensionsret, 2017, s. 31

¹⁵ Dansk pensionsret, 2017, s. 31

¹⁶ Dansk pensionsret, 2017, s. 32

¹⁷ Dansk pensionsret, 2017, s. 32

¹⁸ Betænkning nr. 1466, kapitel 4, pkt. 4.2., s. 35

- 3) *Efterladteydelse, dvs. en tilvejebringelse af økonomiske midler ved en persons død, særligt ydelser til en ægtefælle (ægtefællepension, begunstigelse af ægtefællen mv.) men også ydelser til børn under en vis alder (børnepension) og til en samlever.*¹⁹

Det kan heraf udledes, at pensionsrettigheder kan omfatte de klassiske pensionsordninger, hvor en ægtefælle sparer op til alderdommen, men også andre typer af forsikringsordninger, når blot de opfylder et af de oplistede pensionsformål.

2.3. Udformningen af reglerne for pensionsrettigheders behandling

2.3.1. Ægtefællepensionsudvalget

Som følge af samfundets udvikling, og i den forbindelse det større behov for en regulering af pensionsrettigheders behandling i forbindelse med separation eller skilsmisse, blev der i 1998 nedsat et ægtefællepensionsudvalg, som skulle overveje, om der var behov for, at pensionsrettigheders behandling skulle have sin egen særskilte regulering.²⁰ På baggrund af ægtefællepensionsudvalgets overvejelser, blev der fremsat et lovforslag, som indebar særskilt lovregulering af pensionsrettigheders behandling, således at disse ikke længere skulle behandles på samme måde som særlige personlige rettigheder.²¹

I forbindelse med udarbejdelsen af reglerne om pensionsrettigheders behandling ved separation eller skilsmisse, blev der taget stilling til to hensyn; det *familiepolitiske hensyn* og det *pensionspolitiske hensyn*. Ægtefællepensionsudvalget lagde i deres overvejelser vægt på, at det familiepolitiske hensyn tilsigter en økonomisk sikring af familien, hvor hus- og omsorgsarbejde ligestilles med et arbejde, hvorfor pensionsrettigheder bør tilhøre delingsformuen. Modsat lagde udvalget vægt på, at det pensionspolitiske hensyn tilsigter den pensionsberettigede ægtefælles fortsatte forsørgelse, når denne ikke længere er på arbejdsmarkedet, samt at denne forsørgelse som udgangspunkt er ægtefællens eget ansvar. Efter det pensionspolitiske hensyn bør pensionsrettigheder derfor holdes uden for delingsformuen, da disse rettigheder er nært knyttet til den pensionsberettigede person.²² Ved udvalgets forsøg på at lave en afvejning mellem de to hensyn fandt de, at et pensionspolitisk udgangspunkt nemmere

¹⁹ Betænkning nr. 1466, kapitel 4, pkt. 4.2.1 (s. 35)

²⁰ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 1.1.

²¹ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 1.2.

²² Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.

kan modificeres af et familiepolitisk hensyn end omvendt.²³ Udvalgets lovforslag endte derfor med, at ægtefællerne i forbindelse med separation eller skilsmisse kan udtage egne rimelige pensionsrettigheder, hvilket støtter op om et pensionspolitisk hensyn. Forslaget indebar derudover en modifikation, med det formål at lave en mere balanceret afvejning mellem de to hensyn, hvorefter der er mulighed for at tilkende den pensionsmæssigt dårligst stillede ægtefælle kompensation.²⁴ Lovforslaget blev vedtaget med virkning fra 1. januar 2007, og bestemmelserne blev herefter indsat i RVL ved lov nr. 483 af d. 7. juni 2006. Herefter fandtes reglerne for pensionsrettigheders behandling i forbindelse med separation eller skilsmisse i RVL §§ 16 b og 16 c, mens de pensionsudlignende regler fandtes i RVL §§ 16 d og 16 e.

Da der ifølge ovenstående findes flere forskellige typer af pensionsrettigheder, samtidig med at en ægtefælle kan have mere end en type af pensionsopsparing, er det relevant at afklare, hvorvidt det er alle typer af pensionsrettigheder, der er omfattet af reglerne for pensionsrettigheders behandling. Ægtefællepensionsudvalget tog i den forbindelse stilling til, hvilke pensionsrettigheder der skulle være omfattet.

Forinden den særskilte regulering for pensionsrettigheder, beroede behandlingen af pensionsrettigheder på en fortolkning af den dagældende RVL § 15, stk. 2. Herefter kunne rettigheder, som var uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, holdes uden for lighedelingen, hvorfor pensionsrettigheder af en sådan art ligeledes kunne holdes uden for. Efter praksis var udgangspunktet, at kapital- og ratepensioner skulle indgå i delingen, mens en løbende livsbetinget pensionsydelse kunne udtages forlods.²⁵

Udvalget fandt, at der ikke længere skulle foretages en sontring mellem pensionstyper, og at alle typer af pension som udgangspunkt burde behandles ud fra deres formål.²⁶ Reglerne i dag omfatter derfor alle typer af pensionsrettigheder, med undtagelse af de tilfælde, hvor andet er fastlagt ved lov.²⁷ Bestemmelserne skaber derfor en bedre forudsigelighed og retssikkerhed hvad angår de ægtefæller, der har sædvanlige pensionsordninger.²⁸

²³ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.

²⁴ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 1.2.2.

²⁵ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.1.

²⁶ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.

²⁷ Dette ses f.eks. i ægtefællelovens §§ 34, stk. 2 og 35, stk. 2

²⁸ Skilsmisseret, 2020, s. 206

2.3.2. *Retsvirkningslovsudvalget*

I 2009 blev der nedsat et retsvirkningslovsudvalg, der havde til formål at modernisere RVL's regler.²⁹ Udvalget skulle ikke overveje reglerne om pensionsrettigheders behandling, der blev indført ved pensionsreformen i 2007, hvorfor reglerne herom er direkte overført til ÆFL uden indholdsmæssige ændringer.³⁰ De sproglige ændringer, der har været, er udelukkende sket med henblik på at skabe en lettere forståelse af loven og dens indhold, hvorfor dette ikke tillægges betydning i praksis.³¹

Reglerne for pensionsrettigheders behandling i forbindelse med separation eller skilsmisse er at finde i ÆFL §§ 34 og 35, mens de pensionsudlignende regler findes i ÆFL §§ 44 og 45. Herefter kan man ved separation eller skilsmisse udtage rimelige pensionsrettigheder fra ligedelingen, og man kan ved kortvarige ægteskaber udtage alle pensionsrettigheder fra ligedelingen. Derudover medfører de pensionsudlignende regler, at man i nogle tilfælde kan tilkendes pensionskompensation.

²⁹ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 1.

³⁰ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.19.2.

³¹ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 1.

3. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE

Formålet med dette kapitel er at klarlægge pensionsrettigheders behandling, når der skal ske en bodeling i forbindelse med en separation eller skilsmisse. Det er ÆFL §§ 34 og 35, som fastsætter lovens udgangspunkt, når det kommer til, hvordan pensionsrettigheder skal behandles på skiftet. Bestemmelserne er således et centralt element for forståelsen af de pensionsudlignende regler, som vil blive gennemgået i afhandlingens kapitel 4, hvorfor der vil blive redegjort for ÆFL §§ 34 og 35 i det følgende.

3.1. ÆFL § 34 – Rimelige pensionsrettigheder

ÆFL § 34 bestemmer udgangspunktet for pensionsrettigheders behandling ved separation eller skilsmisse, hvorefter delingsformuen ikke omfatter rimelige pensionsrettigheder, som hver ægtefælle har optjent før og under ægteskabet. Rimelige pensionsrettigheder vil derfor kunne udtages forlods af ligedelingen ved separation eller skilsmisse.

3.1.1. Formål

Som beskrevet ovenfor i afsnit 2.3.2, er bestemmelsen en videreførelse af RVL § 16 b, hvorfor det er relevant at forholde sig til forarbejderne til RVL og til ÆFL. Af bemærkningerne til RVL fremgår det blandt andet, at:

”... ægtefæller må indrette sig efter, at de i henseende til pension – som det også gælder for fremtidig lønindtægt – får den pension, som svarer til deres uddannelsesmæssige og arbejdsmæssige situation, selv om der har været fælleseje i ægteskabet, og selv om deres ægtefælle har en bedre pensionsmæssig situation. En ægtefælle bliver derved – som andre – som udgangspunkt selv gjort ansvarlig for at etablere sit fremtidige forsørgelsesgrundlag.”³²

Det kan heraf udledes, at en ægtefælle selv er ansvarlig for at etablere en pensionsopsparing, der svarer til dennes uddannelses- og arbejdsmæssige situation, uanset om der ellers er ligedeling i ægteskabet. En ægtefælle kan derfor ikke forvente at få andel i den anden ægtefælles pensionsopsparing, til trods for at den anden ægtefælle har en højere opsparing, som egentlig ville kunne forsørge begge ægtefæller i alderdommen. Herved etableres et pensionspolitisk udgangspunkt, hvorunder pensionsrettigheder er personlige, hvortil det pålægges den enkelte selv at opspare til sin alderdomsforsørgelse. Ligeledes inkorporeres et familiepolitisk hensyn, idet det kun er rimelige pensionsrettigheder,

³² Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.1.

som kan udtages efter bestemmelsen. Der skabes således en essentiel balance mellem de pensionspolitiske og de familiepoltiske hensyn.³³

3.1.2. *Rimelighedskriteriet*

En betingelse for at en pensionsrettighed skal kunne holdes uden for lighedelingen er, at denne pensionsrettighed er *rimelig*, jf. ÆFL § 34, stk. 1. Pensionsrettigheder som overstiger denne grænse for, hvad der kan anses for rimeligt, vil derfor skulle indgå i lighedelingen, jf. ÆFL § 34, stk. 4.

Ved vurderingen af, om en pensionsrettighed er rimelig, skal det klarlægges, hvorvidt den er *sædvanlig* for den pågældende ægtefælles erhvervsgruppe eller anden sammenlignelig gruppe på *indbetalingstidspunktet*, på baggrund af ægtefællens uddannelses- og arbejdsmæssige situation.³⁴ Hvad der skal forstås ved *sædvanlig*, beror på en konkret vurdering.

Af forarbejderne fremgår det, at alle indbetalinger til en arbejdsmarkedspension, samt tilsvarende indbetalinger, som udgangspunkt er rimelige. Ligeledes anses pensionsordninger aftalt ved overenskomst eller firmaaftale som rimelige, idet indbetalinger som følge af sådanne ordninger må anses som et udtryk for, hvad der er almindeligt accepteret for den pågældende på baggrund af dennes uddannelses- og arbejdsmæssige situation. I umiddelbar forlængelse heraf står det anført, at ægtefæller, der ikke er omfattet af en pensionsordning som led i ansættelsen, ligeledes kan indbetale tilsvarende regelmæssige pensionsbidrag.³⁵

Om en pensionsordning, tegnet af en arbejdsgiver, men som ikke var omfattet af en overenskomst, kunne anses som sædvanlig, blev behandlet af Skifteretten i Viborgs dom af 15. april. I denne afgørelse var de tidligere ægtefæller uenige om, hvorvidt en del af M's pensionsopsparing kunne udtages forlods efter RVL § 16 b, stk. 1 (nu ÆFL § 34, stk. 1). Den omhandlende pensionsrettighed blev tegnet som en frivillig pensionsordning af M i forbindelse med hans ansættelse, på et tidspunkt før arbejdsmarkedspensioner var omfattet af overenskomsterne. Pensionsordningen blev derfor tegnet på baggrund af de oplysninger, som blev præsenteret ved ansættelsen. Arbejdsgiveren administrerede ligeledes pensionsordningen, og der blev kun indbetalt på ordningen efter arbejdsgiverens opfordring. I rettens begrundelse og resultat blev der lagt vægt på, at sådanne ordninger var sædvanlige på de arbejdspladser, hvor M havde været ansat, og at ordningerne var oprettet som led i hans

³³ Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 94

³⁴ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

³⁵ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

ansættelsesforhold. På trods af, at ordningerne i forbindelse med oprettelsen havde karakter af frivillighed, fandt retten, at der var tale om en rimelig pensionsrettighed, som kunne udtages forlods efter RVL § 16 b, stk. 1.

I forlængelse af ovenstående om ægtefællens ansættelsesforhold, har Familieministeren ligeledes taget stilling til, hvorvidt der er et krav om, at der skal være tale om et verserende ansættelsesforhold.³⁶ Hertil påpegede Familieministeren, at regelmæssige indbetalinger til en pensionsordning, der størrelsesmæssigt svarer til de på et givet tidspunkt sædvanlige pensionsindbetalinger inden for det pågældende område, som udgangspunkt vil skulle anses for rimelige, uanset om den pågældende ægtefælle på indbetalingstidspunktet er ansat, og om ægtefællen har en pensionsordning som led i sin ansættelse.³⁷ Det er således afgørende, om beløbets størrelse svarer til en sædvanlig arbejdsmarkedspensionsindbetaling på indbetalingstidspunktet, samt om denne indbetaling forekommer regelmæssig, hvorimod det er underordnet, om ægtefællen var ansat på tidspunktet for indbetalingen. Om en ægtefælle fortsat kan indbetale et tilsvarende beløb til sin pension, svarende til sit tidligere ansættelsesforhold, er dog ikke afklaret. Under hensyntagen til det grundlæggende for bestemmelsen – at indbetalingen skal svare til ægtefællens uddannelses- og arbejdsmæssige situation – bør denne fortsatte indbetaling formentlig være mulig på baggrund af ægtefællens uddannelsesmæssige situation. En inddragelse af ægtefællens arbejdsmæssige situation begrænser dog denne mulighed, da dette må formodes at henvise til ægtefællens nuværende situation, og ikke den tidligere. Denne fortsatte indbetaling antages dog kun at kunne accepteres for en begrænset periode, efter endt ansættelse. Nærværende tilsluttes ligeledes af Lisbeth Faurdal.³⁸

Hvis der, udover hvad der kan anses for sædvanlige indbetalinger til arbejdsmarkedspensioner eller tilsvarende pensioner, er blevet foretaget yderligere pensionsindbetalinger, vil disse derimod som udgangspunkt ikke blive anset som rimelige.³⁹ Dette ses for eksempel i tilfælde, hvor den ene ægtefælle, grundet manglende eller beskedne indbetalinger til pension, eller i tilfælde af en sen indtræden på arbejdsmarkedet, foretager forhøjede indbetalinger for at kompensere herfor.⁴⁰ Nærværende ses illustreret i følgende eksempel:

³⁶ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 7, ad) 1 og 4

³⁷ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 7, ad) 1 og 4

³⁸ Lisbeth Faurdal, TFA2007.54, Hvordan fortolkes >rimelige<; “... når man er arbejdsløs i en periode eller på deltid, vil det også blive betragtet som rimelige indbetalinger ...”

³⁹ jf. § 34, stk. 4, og Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b

⁴⁰ Ægtefælleloven med kommentarer, 2021, s. 278

Ægtefælle A har indbetalt 5.000 kr. til sin sædvanlige arbejdsmarkedspensionsordning, mens ægtefælle B har indbetalt 2.000 kr. Udgangspunktet er, at disse kan udtages efter ÆFL § 34, stk. 1, da disse er rimelige.

Foretager A yderligere indbetalinger på 4.000 kr. til sin pensionsordning, for at udligne tidligere manglende indbetalinger, mens B ikke indbetaler mere, vil den yderligere pensionsindbetaling på 4.000 kr. ikke anses for rimelig, og skal derved indgå i formuedelingen efter ÆFL § 34, stk. 4.

I forlængelse af ovenstående står det i forarbejderne anført, at hvis begge ægtefæller foretager ekstra pensionsindbetalinger, vil ligedelingsprincippet føre til, at det kun er differencen i den yderligere opsparing, som bliver delt.⁴¹ Dette ses illustreret i følgende eksempel:

Hvis ægtefælle A har indbetalt 4.000 kr. som yderligere pensionsindbetalinger, vil disse som udgangspunkt indgå i ligedelingen efter ÆFL § 34, stk. 4. Foretager ægtefælle B derimod også yderligere pensionsindbetalinger, i dette tilfælde på 3.000 kr., vil ligedelingsprincippet medføre, at ægtefællerne kun skal dele differencen i værdierne af de yderligere pensionsindbetalinger mellem ægtefællerne. Der vil derfor kun ske en deling af de 1.000 kr. (4.000 - 3.000), som udgør forskellen.

Ved vurderingen af, om en pensionsordning må anses for rimelig, må der således, ud over den pågældende ægtefælles egen situation og indtjeningsforhold, også lægges vægt på ægtefællernes samlede situation.⁴²

Afslutningsvist er det i motiverne bemærket, at der skal tages hensyn til de grupper af ægtefæller, som har et kortere eller anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, hvilket for eksempel er tilfældet for piloter, balletdansere og sangere. For denne gruppe kan en pensionsopsparing udtages forlods, hvis den er rimelig i forhold til ægtefællens økonomiske situation set i forhold til det forventede pensioneringstidspunkt.⁴³ Tilsvarende har selvstændigt erhvervsdrivende et andet pensionsforløb end lønmodtagere. For denne gruppe tages der udgangspunkt i, hvorvidt indbetalingerne er rimelige set ud fra virksomhedens økonomiske forhold.⁴⁴

⁴¹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34. Dette tilsluttes ligeledes af Familieministeren i REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 7, ad) 1 og 4

⁴² Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

⁴³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

⁴⁴ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

Til vurderingen af, hvorledes en pensionsindbetaling er rimelig, og dermed sædvanlig for en selvstændigt erhvervsdrivende, henvises til U.2018.1539.H, hvor retten blandt andet skulle tage stilling til, i hvilket omfang en selvstændigt erhvervsdrivende læge, kunne holde sine høje pensionsindbetalinger uden for lighedelingen. Lægen, B, og dennes ægtefælle, A, blev gift i 1996. B var den økonomisk bedst stillede ægtefælle. I perioden frem til 2006 arbejdede B som offentligt ansat læge, hvorunder der i henhold til arbejdsgiverens overenskomst blev indbetalt 18 % af lønnen til pension. I 2007 startede B som selvstændig læge, i hvilken periode frem til 2009 B ikke indbetalte til sin pension, idet han ikke med sikkerhed kunne sige, at han kunne undvære et beløb hertil, på grund af at være nystartet selvstændig. I 2010 indbetalte B 69.000 kr. i pension, mens han i 2011 og 2012 indbetalte henholdsvis 650.000 kr. og 500.000 kr. til en privattegnet pensionsopsparing, hvilket udgjorde cirka 31 % og 24 % af overskuddet af virksomheden. Denne ekstraordinære høje pension blev indbetalt for at kompensere for de tidligere års manglende og lave pensionsindbetalinger.

I dommen er der mellem parterne enighed om, at det sædvanlige pensionsbidrag for en læge var 18 % af indkomsten. Uenigheden angik derfor, hvorledes de pensionsindbetalinger i 2011 og 2012, som oversteg 18 %, kunne anses for at være rimelige, under henvisning til, at B ikke havde indbetalt til pension i perioden 2007 til 2009, og at B's pensionsindbetalinger i 2010 og 2013 lå væsentligt under 18 % af hans indtjening.

Højesteret fastlagde ud fra bemærkningerne til loven, at der, ved vurderingen af, om en pensionsindbetaling er sædvanlig, skal foretages en snæver afgrænsning af, hvad der kan anses for at være rimeligt. Endvidere anførte Højesteret, at udgangspunktet er, at en årlig indbetaling ud over det, der svarer til en sædvanlig arbejdsmarkedspension ikke kan anses for rimelig, uanset om denne har til formål at kompensere for manglende eller lave indbetalinger i tidligere år. Udgangspunktet bør dog, ifølge Højesteret, fraviges i tilfælde af, at der dannes grundlag for opfyldningsopsparing, hvorfor betingelserne herfor blev gennemgået i dommen. For en nærmere redegørelse af opfyldningsopsparing og betingelserne herfor henvises til afsnit 3.1.2.1 nedenfor.

Højesteret anførte derudover, at pensionsindbetalinger skal vurderes på baggrund af virksomhedens økonomiske forhold, hvorfor der ikke kan stilles de samme krav til regelmæssigheden af indbetalingerne, som der kan stilles til lønmodtagere. Dertil kommer at det påhviler den enkelte selvstændige erhvervsdrivende at bevise, om pensionsindbetalingen er rimeligt begrundet i virksomhedens økonomiske forhold. Højesteret fandt, at der ikke var oplyst omstændigheder, som dannede grundlag for at vurdere, om B's manglende indbetaling i de tidligere år, samt de ekstraordinært høje indbetalinger i

de efterfølgende år, var rimeligt begrundet i virksomhedens økonomiske forhold, hvorfor B ikke havde løftet bevisbyrden for, at de ekstraordinært høje indbetalinger kunne anses for rimelige i ÆFL § 34, stk. 1's forstand. Den del af indbetalingerne, der oversteg det sædvanlige, kunne således ikke udtages forlods.

På baggrund af ovenstående kan det derfor fastlægges, at udgangspunktet om lighedeling kan være svært at fravige hvad angår de ekstraordinære indbetalinger til pension, der overstiger det sædvanlige indbetalingsniveau, som den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle har foretaget sig. Disse ekstraordinære pensionsindbetalinger kan kun anses for at være rimelige i de tilfælde, hvor betingelserne for opfyldningsopsparing er opfyldt, jf. umiddelbart nedenfor.

3.1.2.1. Opfyldningsopsparing

Til trods for udfaldet i U.2018.1539.H – hvor år med forhøjede indbetalinger til pension ikke kunne udligne år med væsentligt lavere indbetalinger til pension – er det i nogle tilfælde alligevel muligt at foretage ekstraordinære pensionsindbetalinger, som vil blive anset for rimelige, og dermed ikke skal indgå i lighedelingen.

En sådan mulighed gør sig gældende for den ægtefælle, der er pensionsmæssigt ringest stillet, hvis indbetalingerne har til formål at bringe ægtefællerne på pensionsmæssigt samme niveau, og kun hvis ægtefællernes økonomiske forhold i øvrigt taler for en sådan ekstra opsparing.⁴⁵ Dette kaldes en *opfyldningsopsparing*. En sådan opsparing kan eksempelvis bestå af en aftale med en arbejdsgiver eller et pengeinstitut om, at der skal foretages procentvis større pensionsindbetalinger.⁴⁶

Det faktum at en ægtefælle har en lavere pensionsopsparing end den anden, medfører ikke uden videre, at pensionsopsparingen vil blive anset som rimelig. En opfyldningsopsparing, der er stiftet af gæld, vil som hovedregel ikke blive betragtet som rimelig.⁴⁷ Det samme vil være tilfældet, hvis der kort før ægteskabets ophør er blevet flyttet et større beløb fra ægtefællens delingsformuen til dennes pensionsopsparing.

Sidstnævnte ses statueret i afgørelsen TFA.2017.49.Ø. I denne sag havde M foretaget ekstraordinære pensionsindbetalinger på henholdsvis 330.000 kr. den 8. maj 2008 og 9.000 kr. den 26. maj 2008,

⁴⁵ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b, og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

⁴⁶ Skilsmisseret, 2020, s. 209

⁴⁷ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.3.1.

efter at ægteparret i april 2008 havde drøftet separation, og ansøgt om dette den 17. maj 2008. På trods af M's ekstraordinære pensionsindbetalinger var han fortsat den ægtefælle, der var ringest stillet pensionsmæssigt, da han havde en pensionsopsparing på 676.947,00 kr., mens H havde en pensionsopsparing på 765.794,00 kr.

M gjorde i sagen gældende, at de ekstraordinære pensionsindbetalinger havde til formål at bringe ham på niveau med H, og at der hermed var tale om en opfyldningsopsparing. H gjorde derimod gældende, at det ægtefællerne imellem aldrig havde været aftalt, at der skulle indbetales særskilte beløb til M's pensionsopsparing, at M foretog indbetalingerne på et tidspunkt, hvor han vidste, at en separation/skilsmisse var nært forestående, samt at indbetalingerne havde haft til formål at holde beløbene uden for bodelingen.

Landsretten udtalte i deres begrundelse og resultat, at:

“Henset til tidspunktet for de ekstraordinære pensionsindbetalinger og til beløbets størrelse ... finder landsretten ud fra en samlet vurdering, at pensionsindbetalingerne ikke kan anses for sådanne rimelige pensionsrettigheder, som kan udtages forlods affællesboet efter retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1.”

De ekstraordinære pensionsindbetalinger kunne således ikke anses som rimelige, herunder ej heller som opfyldningsopsparing, hvorfor M's ekstra pensionsindbetalinger på samlet 339.000 kr. skulle indgå i lighedelingen. Dette blev begrundet med, at indbetalingerne skete kort tid inden skiftet, under kendskab til fremtidig separation eller skilsmisse og beløbets størrelse. Dertil kommer, at det heller ikke blev fundet bevist, at de ekstraordinære indbetalinger var sket efter aftale mellem M og H, hvorfor dette også kan tillægges betydning.

Afgørelsen fastlægger således, at det ikke er alle indbetalinger med det formål at kompensere for tidligere manglende eller lave indbetalinger, der kan kategoriseres som en opfyldningsopsparing, udelukkende på baggrund af, at den er foretaget af den ægtefælle, der er ringest stillet pensionsmæssigt.

3.1.3. Udbetalte pensionsrettigheder

3.1.3.1. Forlods udtagelse

Efter ÆFL § 34, stk. 2, 1. pkt. kan nogle udbetalte rimelige pensionsordninger, i det omfang de ikke er forbrugt, udtages fra lighedelingen. Bestemmelsen er begrænset til kun at omfatte beløb fra udbetalte

alders- og kapitalpension, supplerende engangssummer og supplerende engangsydelser. Dermed finder bestemmelsen altså ikke anvendelse ved beløb fra udbetalte rate- og rentepensioner.

Forinden udbetalte pensionsrettigheder kan holdes uden for ligedelingen, er der ifølge bestemmelsen nogle betingelser, som skal være opfyldt.

3.1.3.1.1. Rimelighed

Efter bestemmelsen skal de udbetalte beløb anses for at være *rimelige*, hvis disse skal kunne udtages forlods af ligedelingen. Rimelighedsvurderingen omfatter samme parametre, som beskrevet ovenfor i afsnit 3.1.2., hvor rimelighedskriteriet gennemgås.⁴⁸

3.1.3.1.2. Ikke forbrugt

Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at de udbetalte beløb ikke må være *forbrugt*. Det er i loven ikke afklaret, hvornår et beløb må anses for at være forbrugt, men det bemærkes, at det ikke er et krav, at den udbetalte pension bliver holdt adskilt fra ægtefællens øvrige formue.⁴⁹ I tilfælde af, at den udbetalte pension ikke bliver holdt adskilt fra den øvrige delingsformue, kan dette dog forringe ejerægtefællens bevismæssige situation, idet det påhviler denne at bevise, at beløbet stadig er i behold.⁵⁰

Hvordan en sådan ikke-adskilt pension skal behandles i praksis, er kun afklaret sparsomt. Til nærmere afklaring af, hvordan domstolene håndterer sammenblandingssproblematikken, vil TFA.2010.600.V blive inddraget. Det bemærkes her, at der ikke er taget selvstændigt stilling til sammenblanding af udbetale pensionsrettigheder med delingsformue, men i stedet den overordnede problematik, hvor der er sket sammenblanding af særemidler med den øvrige delingsformue. Afgørelsen anvendes derfor som supplement til, hvordan domstolene overordnet set håndterer de tilfælde, hvor der er sket en sammenblanding af midler med forskellig formueart.

I TFA.2010.600.V havde M under ægteskabet modtaget et gavebrev på 275.000 kr. fra sine forældre, hvori der var en bestemmelse om skilsmissesæreje. I en periode på omkring 9 uger havde beløbet stået på en fælles bankkonto, på trods af at dette ellers var planlagt til at skulle udbetales dagen efter.

⁴⁸ Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 136

⁴⁹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 a, jf. de specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

⁵⁰ Ægtefælleloven med kommentarer, 2021, s. 286

Efter ca. 9 uger havde M hævet 260.000 kr., som blev anvendt til køb af en andel i en revisionsvirksomhed. Ægtefællerne var derfor ved skilsmisse uenige om, hvorvidt anparterne i revisionsvirksomheden var M's særeje, idet beløbet dels stammede fra et gavebrev med bestemmelse om skilsmisse-særeje, og dels fra en mellem ægtefællerne fælles bankkonto.

Af et kontoudskrift fra fælleskontoen fremgår det, at kontoen, inden gavebrevet blev indsat, udviste et positivt indestående på 278.524,40 kr. Gavebrevet på 275.000 kr. blev indsat den 29. september 1999, hvorefter kontoen udviste et positivt indestående på $(278.524,40 + 275.000)$ 553.524,40 kr. I perioden på 9 uger, hvor værdien af gavebrevet havde stået på fælleskontoen, blev der foretaget adskillige ind- og udbetalinger på kontoen, svarende til almindelige fællesudgifter.

Landsretten lagde vægt på, at perioden på 9 uger, hvor gavebrevet havde stået på fælleskontoen, kun var at anse som en kort periode. Endvidere fremhævede landsretten, at indeståendet på kontoen i hele perioden væsentligt havde oversteget gavebrevets værdi på 275.000 kr. På denne baggrund fandt landsretten, at M's særeje, gavebrevet på en værdi af 275.000 kr., var i behold på kontoen på den dato, hvor beløbet på 260.000 kr. blev hævet. Anparterne i revisionsvirksomheden, som blev betalt med de 260.000 kr., var således M's særeje og skulle derfor ikke indgå i delingen.

Idet landsretten i ovenstående afgørelse lagde væsentlig vægt på, at kontoens indestående i perioden ikke havde udvist et lavere indestående end særejets værdi, kan det siges at landsretten benyttede sig af et princip om, at særejet udgjorde "bunden" af kontoen.⁵¹ Særejet må således vurderes ikke at være forbrugt i det omfang, kontoen på tidspunktet for udbetalingen/opgørelsen ikke har et lavere indestående end særejets værdi.

Til yderligere afklaring af sammenblanding af udbetalte pensionsrettigheder med den øvrige delingsformue, ses dette selvstændigt behandlet i U.2018.1539.H, der er af nyere dato og afsagt af en højere instans end førstnævnte afgørelse, hvorfor det må antages at være den nye tilgang til håndtering af problematikken.

I den pågældende dom havde A, i forbindelse med sin førtidspensionering, fået udbetalt 142.000 kr. fra sin gruppelivsforsikring, som blev indsat på hendes bankkonto tilhørende delingsformuen. Højesteret fandt, at beløbet kunne udtages fra ligedelingen i det omfang, det ikke kunne anses at være forbrugt. Da beløbet blev indsat på A's konto, stod der i forvejen 9.133,79 kr, og fra dette tidspunkt

⁵¹ TFA.2020.307, afsnit 3

og frem til datoen for ophøret af formuefællesskabet havde indeståendet på kontoen ikke været under (142.000 + 9.133,79) 151.133,79 kr.

Højesteret anførte i den forbindelse:

“... fra dette tidspunkt [indsættelsestidspunktet] og til dagen for ophøret af formuefællesskabet har indeståendet på kontoen ikke været under 151.133,79 kr. Under disse omstændigheder finder Højesteret det godtgjort, at engangsydelsen på 142.000 kr. ikke er forbrugt. Dette gælder, selv om der i perioden har været betydelige bevægelser på kontoen med indsættelser og hævnninger.”

Det er således ifølge Højesteret afgørende, at indeståendet på kontoen på ophørsdagen ikke har været mindre end det beløb, som kontoen blev bragt på i forbindelse med indbetalingen af beløbet, uanset om der har været betydelige bevægelser på kontoen med indsættelser og hævnninger i perioden. Havde dette ikke været tilfældet, ville beløbet være at anse som forbrugt. Denne tilgang kan siges at følge et princip om “*last-in – first-out*”, hvorefter beløbet, der blev sat først ind på kontoen, også er beløbet, der bliver taget sidst ud.

Højesterets tilgang til, hvordan en sammenblanding af midler med forskellig formueart på samme konto skal behandles, er blevet kommenteret flere steder i litteraturen. Hertil kan nævnes Jørgen U. Grønborg og Ulrik Grønborg i TFA.2020.307, samt Jørgen Hartman Stæger i U.2021B.71. I de pågældende artikler er Højesterets tilgang til problemstillingen betegnet som henholdsvis en *lagkage-model* og et *pandekageprincip*, hvor forfatterne overordnet set er enige om, hvad princippet indebærer, men ikke enige i, i hvilket omfang disse kan benyttes. I det følgende vil princippet blive betegnet som *pandekageprincippet*.

Pandekageprincippet har som det første til formål at afgøre, om et beløb på en konto med sammenblandede midler fortsat er i behold. Endvidere kan princippet anvendes som et redskab til afgørelsen af, hvilken formuestatus et aktiv har, når dette er erhvervet med et beløb, der stammer fra en konto med sammenblandede midler.⁵² Det er endnu uvist, i hvilket omfang princippet vil blive anvendt som løsning i fremtidige afgørelser. Grønborg og Grønborg har dog med deres beskrivelse af pandekageprincippet den forhåbning, at domstolene ved fremtidige afgørelser vil gøre brug af modellen, da denne har til formål at bidrage med en større forudsigelighed på retsområdet.⁵³

⁵² TFA 2020.307, afsnit 7

⁵³ TFA 2020.307, afsnit 7

Denne tilgang tilsluttes til dels af Stæger i U.2021B.71, hvor der dog henvises til domstolenes frie bevisbedømmelse. Han påpeger her, at en dom afsagt af Højesteret ganske vist har præjudikatsværdi, men at der skal tages hensyn til, at “*domstolene i hver enkelt sag [skal] foretage en konkret vurdering af, om ægtefællen har løftet sin bevisbyrde for, at midler kan holdes uden for lighedelingen*”.⁵⁴ Det er derfor op til domstolene at afgøre, hvilken vægt de vil tillægge dette bevis. Domstolene kan derfor vælge at tillægge pandekageprincippet en vis vægt, men som Stæger bemærker, vil denne højst kunne supplere, og altså aldrig erstatte den samlede bevisbedømmelse.⁵⁵

Sammenfattende kan det siges, at princippet er udviklet på baggrund af én enkeltstående højesterets-afgørelse, hvorfor det kan være svært at fastlægge, hvor vidtgående dette kan videreføres på trods af afgørelsens høje præjudikatværdi.

Grønborg og Grønborg har endvidere antaget, at ejerægtefællen altid hæver de senest indsatte midler, og at parterne ikke ved formløs aftale eller ægtepagt kan beslutte, at lagkagemodellen ikke skal finde anvendelse, hvilket medfører, at pandekageprincippet skal ses som præceptivt.⁵⁶ Stæger er dog af en anden opfattelse, idet han påpeger, at det skal tillægges betydning, om det må anses som tilfældigt eller aftalt, hvilke midler ægtefællerne har anvendt til hvad.⁵⁷ Problemstillingen ses dog ikke belyst i U.2018.1539.H eller ved senere afgørelser, hvorfor det er uafklaret, om ægtefællerne på forhånd vil kunne aftale sig fra en anvendelse af princippet.

3.1.3.2. Surrogater og indtægter

Det følger af ÆFL § 34, stk. 2, nr. 2, at forlods udtagelse af udbetalte pensionsrettigheder også gælder for surrogater og indtægter heraf. Det er stadig et krav, at surrogatet og indtægten ikke må anses for at være forbrugt. Det kan af de specielle bemærkninger udledes, at beløbet ikke anses for at være forbrugt, hvis det er anvendt til fast ejendom, eller hvis der købes værdipapirer eller fast ejendom for beløbet.⁵⁸ Da surrogatet potentielt kan blive erhvervet for blandede midler, kan sammenblandingssproblematikken også blive aktuel i denne anledning.

⁵⁴ U.2021B.71, side 75

⁵⁵ U.2021B.71, side 76

⁵⁶ TFA 2020.307, afsnit 6

⁵⁷ U.2021B.71, s. 78

⁵⁸ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 a, jf. de specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt pandekageprincippet også gælder for surrogater af udbetalte beløb, anførte Grønborg og Grønborg i TFA.2020.307, at Højesteret ved sin afgørelse i U.2018.1539.H ikke tog stilling til problematikken. Grønborg og Grønborg anførte dog, at det på baggrund af rettens anvendelse af *“last-in – first-out”*-princippet, logisk må føre til, at det samme princip gælder, når der erhverves aktiver for den beholdne engangsydelse.⁵⁹ Ligeledes anførte Grønborg og Grønborg, at renter, efter princippet, vil blive fordelt forholdsmæssigt efter de forskellige lag på kontoen, hvorefter der ud fra lovgivningen skal tages stilling til, om de tilskrevne renter skal indgå i ligedelingen på skiftet.⁶⁰

Endvidere står det i TFA.2020.307 anført af Grønborg og Grønborg, at

“På basis af en omhyggelig gennemgang af kontoudtogene for den sammenblandede konto kan formuearten af de hævede midler afgøres ved brug af lagkagemodellen uden større bevismæssige problemer.”⁶¹

Lagkagemodellen kan derfor efter Grønborg og Grønborg anvendes på surrogater og indtægter uden større bevismæssige problemer, hvis der forinden er foretaget en omhyggelig gennemgang af kontoudtogene.

3.1.3.3. Udbetalte beløb, der har mistet karakter af pensionsopsparing

Efter ÆFL § 34, stk. 3, er udbetalte beløb, der har mistet sin karakter af pensionsopsparing, ikke undtaget fra ligedelingen. Pensionsrettigheder, der er blevet udbetalt i utide, mister ved udbetalingen deres karakter af pensionsopsparing, og kan derfor ikke udtages forlods.⁶² Dette gælder dog ikke, hvis beløbet er blevet overført til en anden pensionsopsparing.

Der skulle i TFA.2022.162.V tages stilling til, hvorvidt en ægtefælle kunne holde et surrogat uden for ligedelingen. Under ægteskabet havde M købt et sommerhus, der blandt andet var betalt af en udbetalt ratepension på 309.744 kr. efter afgift og en udbetalt kapitalpension på 63.036 kr. efter afgift. I forbindelse med ægtefælleskiftet opstod der uenighed om, hvorvidt M forlods kunne udtage det samlede beløb på 372.780 kr. Skifteretten udtalte i deres begrundelse, at:

⁵⁹ TFA 2020.307, afsnit 4

⁶⁰ TFA 2020.307, afsnit 4

⁶¹ TFA 2020.307, afsnit 4

⁶² Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 a, jf. de specielle bemærkninger til § 16 b

”... udbetalte ratepensioner altid indgår i ligedelingen, selv om de i det enkelte tilfælde ikke skulle være forbrugt. Allerede på denne baggrund har M ikke krav på at udtage denne del af det fremsatte krav forlods i medfør af dagældende retsvirkningslovens § 16 b, stk. 2.”

Idet udbetalte ratepensioner således altid indgår i ligedelingen, skal den del, der er betalt med ratepensionen på 309.744 kr., indgå i ligedelingen. Ved sagens gang i landsretten, skulle der udelukkende tages stilling til beløbet fra den udbetalte kapitalpension på 63.036 kr. Retten fandt på baggrund af M's unge alder, og at årsagen til udbetalingen ikke var, at han blev pensioneret, at kapitalpensionen blev udbetalt i utide. Derudover kunne købet ikke sidestilles med etablering af anden pensionsopsparing. M kunne derfor hverken udtage beløbet fra ratepension på 309.744 kr. eller kapitalpensionen på 63.036 kr. forlods for ligedelingen, da det blev udbetalt i utide og derfor havde mistet sin karakter af pensionsopsparing.

3.1.4. Øvrige pensionsrettigheder

Det fremgår af ÆFL § 34, stk. 4, at værdien af de *øvrige pensionsrettigheder* skal indgå i ligedelingen. Hvad der præcis menes hermed, skal udledes i forbindelse med bestemmelsens stk. 1. Herefter kan rimelige pensionsrettigheder holdes uden for ligedelingen, hvorfor det er de pensionsrettigheder, der ikke anses som værende rimelige, der skal indgå i ligedelingen.⁶³

For at vurdere, hvilke pensionsrettigheder, der henhører under anvendelsesområdet for ÆFL § 34, stk. 4, er det derfor nødvendigt at foretage en rimelighedsvurdering forinden.

3.2. ÆFL § 35 – Kortvarige ægteskaber

I forbindelse med ÆFL § 34 er det relevant at have ÆFL § 35, stk. 1 for øje, da der herefter ikke indgår nogen pensionsrettigheder ved ligedelingen, i tilfælde af, at ægteskabet har været af kortere varighed. Det er her uden betydning, om disse er rimelige.⁶⁴

⁶³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 b og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 34

⁶⁴ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 c og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 35

3.2.1. *Formål*

Bestemmelsen havde sin oprindelse ved indsættelsen af RVL § 16 c, hvor det af de almindelige bemærkninger hertil fremgår, at der ikke skal ske en ligedeling af pensionsrettigheder, når der er tale om et ægteskab af kortere varighed.⁶⁵

Baggrunden for indførelsen af en sådan bestemmelse var dels et ønske om at forenkle retssystemet, og dels et ønske om ikke at foretage mindre justeringer.⁶⁶ Ønsket om et mere forenklet retssystem kom endvidere til udtryk i forbindelse med lovforslagets behandling, hvor Familienministeren i forbindelse med besvarelse af spørgsmål 13 udtalte, at der ikke skal foretages en rimelighedsvurdering ved kortvarige ægteskaber, idet ægtefæller i sådanne ægteskaber kan udtage alle pensionsrettigheder forlods.⁶⁷ Det bemærkes endvidere, i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål 8, at en ligedeling af pensionsrettigheder oftest vil være urimelig ved ægteskaber af kortere varighed, da de som oftest i overvejende grad er oparbejdet forinden ægteskabet.⁶⁸ Det kan heraf udledes, at der er søgt en mere objektiv målestok, hvorefter der ikke skal tages nærmere stilling til delingen af pensionsrettighederne ved kortvarige ægteskaber, da dette kan synes urimeligt.

3.2.2. *Betingelser*

3.2.2.1. *Ægteskab af kortere varighed*

Som nævnt indgår ingen pensionsrettigheder ved ligedelingen, hvis ægteskabet har været af *kortere varighed*, jf. ÆFL § 35, stk. 1.

Hvad der nærmere menes med “kortere varighed”, må udledes af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, hvoraf det fremgår, at et ægteskab som udgangspunkt må anses som kortvarigt, hvis det har varet mindre end 5 år.⁶⁹ Ved vurderingen af, om ægteskabet har været kortvarigt, skal der ikke tages hensyn til et eventuelt forudgående samliv, medmindre dette samliv har været med økonomisk fællesskab af nogen længde forinden ægteskabet.⁷⁰

⁶⁵ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.1.

⁶⁶ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.1.

⁶⁷ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 13

⁶⁸ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

⁶⁹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 c og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 35

⁷⁰ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 c og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 35

På denne baggrund findes det relevant at afklare bestemmelsens tidsmæssige aspekt, både i henhold til 5 års-reglen, samt de tilfælde, hvor der har været et forudgående samliv med økonomisk fællesskab af nogen længde.

Problemstillingen ses blandt andet belyst i U.2017.248.V. I denne sag blev M og H gift den 2. oktober 2008, og der blev anmodet om skilsmisse den 28. august 2013 (4 år og 10 måneder), men de blev først endeligt skilt ved dom den 25. marts 2014 (5 år og 5 måneder). Afgørende er således, hvornår 5 års-reglen regnes fra og til, idet dette har afgørende betydning for, om ægtefællernes pensionsrettigheder skal indgå i ligedelingen eller ej.

I nærværende dom giver det ikke anledning til diskussion, hvornår 5 års-reglen regnes fra, idet der mellem parterne ikke har været et forudgående samliv med økonomisk fællesskab før ægteskabet, som ville kunne medregnes i vurderingen af, om ægteskabet har været af kortere varighed. 5 års-reglen regnes derfor fra datoen for ægteskabets begyndelse, hvilket i dette tilfælde var den 2. oktober 2008.

Modsat er Vestre Landsrets stillingtagen til, hvornår 5 års-reglen regnes til, af særlig relevans, herunder om 5 års-reglen regnes til datoen for anmodning om skilsmisse eller datoen for endelig skilsmisse. Hvis 5 års-reglen regnes til datoen for anmodning om skilsmisse, kan ægteskabet anses for at være af kortere varighed. Hvis der derimod regnes til datoen for endelig skilsmisse, kan ægteskabet ikke anses for at være af kortere varighed, idet fristen på de 5 år herved vil være overskredet. I dommen fandt retten, at ægteskabet var af kortere varighed, hvorfor begge ægtefæller kunne udtage alle deres pensionsrettigheder forlods. I rettens begrundelse og resultat blev følgende anført:

“Anmodningen om skilsmisse blev således indgivet til statsforvaltningen, da parternes ægteskab havde været i knap 4 år og 10 måneder. Der blev dermed, inden ægteskabet havde været i 5 år, taget formelle skridt til, at ægteskabet skulle ophøre, og parternes formuefællesskab ophørte på dette tidspunkt. Parterne blev efterfølgende skilt på baggrund af anmodningen.”

På den baggrund og på baggrund af Vestre Landsrets begrundelse i sin helhed kan det udledes, at det afgørende for vurderingen af ægteskabets varighed er, hvornår formuefællesskabet ophører – og derfor ikke, hvornår ægtefællerne ved dom er blevet endeligt skilt. Det kan derfor fastlægges, at 5 års-reglen regnes fra den dag, hvor ægteskabet er indgået, medmindre ægtefællerne har haft et forudgående samliv, som kan regnes med, og frem til den dag, hvor der anmodes om separation eller skilsmisse.

Et forudgående samliv kan medregnes til ægteskabets længde, hvis dette samliv har været med nogen økonomisk fællesskab. Til afklaringen af hvornår forudgående samliv kan tillægges vægt i vurderingen, kan der henvises til TFA.2021.355.V, hvor problemstillingen bliver belyst. I den konkrete sag blev M og H gift i 2017 og skilt i 2018. Derudover havde parterne forinden ægteskabet haft et samliv på 5 år. Herefter fandt retten, at ægteskabet ikke kunne anses som værende af kortere varighed, hvorfor pensionsrettighederne skulle indgå i ligedelingen.

I nærværende dom var ægteskabet væsentligt kortere end 5 år, men retten fandt alligevel, at der ikke har været tale om et kortvarigt ægteskab, da ægtefællerne havde haft et forudgående samliv med økonomisk fællesskab på 5 år forud for ægteskabet. I den forbindelse er det relevant at undersøge, hvad retten tillagde vægt i forbindelse med afgørelsen, da forarbejderne ikke uddyber, hvad der skal indgå i en sådan bedømmelse. Skifteretten udtalte hertil, som begrundelse for deres resultat i sagen, at:

“... parterne har haft et vist økonomisk fællesskab i hele den periode, de har levet sammen. Retten har herunder lagt til grund, at parterne - også forud for ægteskabets indgåelse - har haft flere fælles bankkonti, herunder et fælles billån, og at de begge månedligt fra deres særskilte lønkonti i ikke uvæsentligt omfang har overført penge til betaling af parternes fælles udgifter. Også henset til samlivsperioden inden ægteskabets indgåelse findes ægteskabet ikke at kunne betragtes som kortvarigt.”

Det kan heraf udledes, at der ved vurderingen af ægteskabets varighed er blevet lagt vægt på, hvornår ægtefællernes økonomiske fællesskab oprindeligt er påbegyndt, idet der i sagen henvises til M og H's økonomiske fællesskab, både før og under ægteskabet, hvor der har været fælles bankkonti, fælles billån og begge parter betaling af fællesudgifter. Det vil derfor være nærliggende at lignende elementer skal inddrages, når retten skal tage stilling til, hvorvidt et forudgående samliv skal medregnes.

3.2.3. Udbetalt

Efter ÆFL § 35, stk. 2, 1. pkt. kan nogle udbetalte pensionsordninger, i det omfang de ikke er forbrugt, udtages fra ligedelingen. Bestemmelsen er dog begrænset til udelukkende at omfatte beløb fra udbetalte alders- og kapitalpension, supplerende engangssummer og supplerende engangsydelser. Dermed finder bestemmelsen ikke anvendelse på rate- og rentepension, der er kommet til udbetaling. Tilsvarende gør sig gældende for indtægter og surrogater af den udbetalte pensionsrettighed, jf. ÆFL § 35, stk. 2, 2. pkt.

Forinden en pensionsrettighed kan holdes uden for ligedelingen efter ÆFL § 35, stk. 2, skal der være tale om en udbetalt pensionsrettighed, der ikke kan anses som værende forbrugt. Her skal det bemærkes, at bestemmelsen næsten er identisk med ÆFL § 34, stk. 2, dog med undtagelse af kravet om rimelighed, som ikke er et krav her. Der henvises i den forbindelse til afsnit 3.1.3.1.2., vedrørende kravet om ikke forbrugt, samt afsnit 3.1.3.2., vedrørende indtægter og surrogater.

Efter ÆFL § 35, stk. 3, kan man ikke udtage udbetalte pensionsrettigheder fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssummer og supplerende engangsydelser, hvis disse har mistet karakter af pensionsopsparing. Bestemmelsen er tilsvarende ÆFL § 34, stk. 3, hvorfor der vedrørende dette krav henvises til afsnit 3.1.3.3., hvor dette bliver behandlet.

3.3. Opsamlende om ÆFL §§ 34 og 35

Lovens udgangspunkt for pensionsrettigheders behandling ved separation eller skilsmisse er klarlagt ovenfor. Det kan heraf udledes, at en ægtefælle kan holde alle pensionsrettigheder udenfor ligedelingen, såfremt disse er rimelige, jf. ÆFL § 34, og at en ægtefælle, i tilfælde af, at ægteskabet har været kortvarigt, kan holde alle pensionsrettigheder udenfor ligedelingen, jf. ÆFL § 35.

Når der skal foretages en vurdering af, om en ægtefælles pensionsrettighed er rimelig, skal denne vurdering indeholde et hensyn til, om pensionsrettigheden er sædvanlig for den pågældende ægtefælle på baggrund af dennes uddannelses- og arbejdsmæssige situation. Derudover skal ægtefællernes samlede økonomiske situation inddrages, hvilket særligt er relevant i de tilfælde, hvor en ægtefælle har foretaget en ekstra opsparing, eller hvor denne har et anderledes opsparingsforløb end sædvanligt. Tilsvarende kan visse typer af udbetalte pensionsrettigheder holdes uden for ligedelingen, såfremt disse ikke er forbrugt.

Afgørelsen af, hvilke pensionsrettigheder, der for den enkelte ægtefælle er rimelige, er central for hvilke pensionsrettigheder der kan udtages forlods af ligedelingen. Dette skyldes, at alle pensionsrettigheder, der ikke opfylder rimelighedskriteriet, skal indgå i delingen. Dog kan en ægtefælle udtage alle pensionsrettigheder forud for delingen, hvis ægteskabet har været af kortere varighed, uanset om disse kan anses for at være rimelige eller urimelige. Tilsvarende gør sig gældende for visse typer af udbetalte pensionsordninger, i det omfang de ikke er forbrugte.

Det kan endvidere af ovenstående udledes, at formålet med bestemmelsen i særdeleshed efterleves. Det pensionspolitiske hensyn efterleves særligt i de tilfælde, hvor ægtefællerne udtager egne rimelige pensionsrettigheder, samt hvor denne vurdering indebærer, at pensionen skal svare til ægtefælles uddannelses- og arbejdsmæssige situation. Herved tages der hensyn til det forhold, at det er en ægtefælles eget ansvar at etablere en pensionsordning til alderdomsforsørgelsen. Ligeledes efterleves dette pensionspolitiske hensyn i tilfælde hvor ægtefællernes kortvarige ægteskab fører til, at ægtefællerne udtager hver deres egne pensionsrettigheder, da disse som oftest i overvejende grad er oparbejdet forinden ægteskabet. Endvidere efterleves det familiepolitiske hensyn i de tilfælde, hvor der foretages en rimelighedsvurdering af ægtefællernes pensionsrettigheder, herunder med de begrænsninger og hensyn som tillægges vægt i vurderingen.

Den forlods udtagelse af pensionsrettigheder efter ÆFL §§ 34 og 35 kan dog medføre, at en ægtefælle stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvorfor der er indsat bestemmelser om kompensation i ÆFL §§ 44 og 45.

4. KAPITEL – INTRODUKTION OG METODE

Det er nu klarlagt, at hver ægtefælle kan udtage egne rimelige pensionsrettigheder forlods,⁷¹ og at hver ægtefælle kan udtage alle pensionsrettigheder forlods, såfremt ægteskabet har været af kortere varighed.⁷² Dette kan bevirke, at der pensionsmæssigt opstår en stor økonomisk difference mellem ægtefællerne på trods af, at de ellers har haft ligedeling i deres ægteskab. For at udligne denne eventuelle uhensigtsmæssige og urimelige økonomiske difference mellem ægtefællerne, blev der åbnet op for den mulighed, at en ægtefælle kan blive tilkendt kompensation. De pensionsudlignende regler findes nu i ÆFL § 44 om fællesskabskompensation og ÆFL § 45 om rimelighedskompensation, og der vil i det følgende blive redegjort for lovens anvendelsesområde og den praktiske anvendelse heraf.

4.1. ÆFL § 44 – Fællesskabskompensation

Efter ÆFL § 44, stk. 1 følger det, at der kan tildeles en ægtefælle fællesskabskompensation, hvis denne har foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt, og den manglende pensionsindbetaling skyldes fællesskabet.

4.1.1. Formål

Bestemmelsen havde sin oprindelse i RVL § 16 d, hvor det af de almindelige bemærkninger hertil fremgår, at udvalget fandt det afgørende, at:

”ægtefællerne under ægteskabet kan indrette sig, som de finder det mest hensigtsmæssigt af hensyn til familien, uden at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser”⁷³

Udvalget ønskede herved at gøre det muligt for en familie at indrette sig bedst muligt efter familiens forhold og af hensyn til familien som helhed, uden at skulle tænke over eventuelle pensionsmæssige konsekvenser ægtefællerne imellem. Foruden en sådan bestemmelse ville det udelukkende være den ægtefælle, som indrettede sig af hensyn til familien, og i den forbindelse blev pådraget et pensionsmæssigt tab som følge heraf, der skulle bære dette tab.⁷⁴ En sådan urimelig og uforholdsmæssig fordeling af ansvaret er undgået ved bestemmelsen, idet den tabslidende ægtefælle kan opnå en

⁷¹ jf. ægtefællelovens § 34

⁷² jf. ægtefællelovens § 35

⁷³ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.2.

⁷⁴ Skilsmisseret, 2020, s. 223

fællesskabskompensation fra den anden ægtefælle, der tager udgangspunkt i det økonomiske tab, som denne har haft i forbindelse med indretningen under ægteskabet.⁷⁵

4.1.2. *Betingelser*

Efter ÆFL § 44, stk. 1, kan fællesskabskompensation tildeles en ægtefælle, hvis:

“1) ægtefællen under ægteskabet har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, og

2) dette skyldes, at ægtefællen af hensyn til familien eller den anden ægtefælle helt eller delvis har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller arbejdet på nedsat tid.”

Forinden en ægtefælle kan tilkendes fællesskabskompensation, er det således påkrævet, at den pågældende ægtefælle *under ægteskabet* har foretaget en *mindre pensionsopsparing end hvad, der er rimeligt*, og dette skyldes helt eller delvist fravær fra arbejdsmarkedet grundet *hensynet til familien eller den anden ægtefælle*.

4.1.2.1. *Under ægteskabet*

Den første betingelse for fællesskabskompensation er, at den mindre pensionsopsparing skal skyldes forhold under ægteskabet.⁷⁶ Ordlyden af bestemmelsen bevirker dermed, at der ved afgørelsen af, hvorvidt der skal tildeles fællesskabskompensation, ikke kan lægges vægt på fællesskabsadfærd forinden ægteskabets indgåelse.⁷⁷ Dette kan blandt andet være med til at skabe en problematik i de tilfælde, hvor legitime hensyn til fraværet, såsom barsel eller forældreorlov, har lagt forinden indgåelsen af ægteskabet. En nærmere redegørelse af definitionen af fællesskabsadfærd og legitime hensyn mv., ses gennemgået nedenfor i afsnit 4.1.2.3.

Problematikken ses prøvet i U.2013.1951.V. Sagen omhandlede M og H, der var blevet gift i 1999, og forinden ægteskabet havde fået to børn i henholdsvis 1988 og 1989. M var tjenestemand i forsvarret, og H var sygeplejerske. Parterne havde både forinden og efter indgåelsen af ægteskabet indrettet sig på baggrund af en fællesskabsadfærd, hvorunder H havde foretaget en mindre pensionsindbetaling end en fuldtidsarbejdende sygeplejerske, idet H primært havde været delvist fraværende fra

⁷⁵ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

⁷⁶ jf. ægtefællelovens § 44, stk. 1, nr. 1

⁷⁷ Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 179

arbejdsmarkedet grundet hensynet til parrets mindreårige børn. H's manglende pensionsindbetalinger svarede samlet set til 335.466,73 kr. Heraf var 62.578,96 kr. af de manglende indbetalinger begrundet i forhold under ægteskabet, mens langt størstedelen, de resterende 272.887,77 kr., var begrundet i forhold, der lå forinden ægteskabets indgåelse. Der skulle derfor tages stilling til, om fællesskabsadfærden forinden ægteskabet ligeledes kunne danne grundlag for fællesskabskompensation. Retten lagde følgende til grund for deres resultat:

“Det følger af ordlyden og forarbejderne til bestemmelsen ... at en sådan kompensation er begrænset til at angå den reducerede indbetaling til en ægtefælles pensionsopsparing, som relaterer sig til forholdene under ægteskabet. En reduceret indbetaling af pensionsbidrag, der er foranlediget af den måde, som parterne har indrettet sig på under et forudgående samliv, kan imidlertid ikke begrunde kompensation efter denne bestemmelse.”

Retten fandt, i overensstemmelse med lovens ordlyd og forarbejder, at det faktum, at ægtefællerne forinden ægteskabet havde indrettet sig på en sådan måde, hvorpå den ene ægtefælle havde lidt et pensionsmæssigt tab, ikke kunne udløse fællesskabskompensation, idet forhold der ligger forinden det forudgående samliv, efter forarbejderne, ikke kan danne grundlag herfor, uanset begrundelsen for fraværet.

Udgangspunktet er således, at fællesskabsadfærd, uanset begrundelsen herfor, samt uanset, om det forudgående samliv har haft karakter af et faktisk ægteskab, ikke kan tillægges betydning, hvis dette forelå før eller efter selve ægteskabet.⁷⁸ “Under ægteskabet” skal således ses som en absolut grænse.

Ægtefællerne er derfor nødsaget til at tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser ved indretningen af deres samliv, hvis disse endnu ikke er gift. Dette er dog uhensigtsmæssigt i henhold til bestemmelsens formål, som netop tilsigter at ægtefællerne skal kunne indrette sig, som de finder det mest fordelagtigt af hensyn til familien eller den anden ægtefælle, uden at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser.⁷⁹

Den absolutte grænse af “under ægteskabet” står endvidere i modsætning til vurderingsgrundlaget i andre henseende på pensionsområdet, hvor lovgivningen ofte åbner op for, at der kan laves en konkret

⁷⁸ Jf. ægtefællelovens § 27 og U 2018.1539 H

⁷⁹ Skilsmisseret, 2020, s. 225

vurdering i forhold til, hvorvidt forudgående samliv kan inddrages. Dette ses blandt andet vedrørende ÆFL §§ 35 og 45, jf. afsnit 3.2.2.1 og afsnit 4.2.2.1.

Det bør afslutningsvis bemærkes, at bestemmelsen ikke sætter krav til ægteskabets længde, hvorfor bestemmelsen både omfatter kortvarige og langvarige ægteskaber, så længe adfærden blot er sket under ægteskabet. Fællesskabskompensation vil dog kun sjældent blive aktuelt i ægteskaber af kort varighed, idet reglen ikke forudsættes anvendt på mindre pensionstab under hensyn til rimelige og praktiske formål.⁸⁰

4.1.2.2. *Mindre pensionsopsparing end rimeligt*

For at kunne tilkendes fællesskabskompensation er det endvidere en betingelse, at ægtefællen har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsopsparing for den pågældende, jf. ÆFL § 44, stk. 1, nr. 1.

Den første del af bestemmelsen knytter sig til, hvad den pågældende ægtefælle i realiteten har indbetalt i pension, hvor dette beløb fastsættes på baggrund af den indbetalingsperiode, som den pågældende gør krav om fællesskabskompensation for. Det bør hertil bemærkes, at det, som ovenfor beskrevet, kun er forhold under ægteskabet, der er relevante.

Den sidste del af bestemmelsen knytter sig derimod til, hvad der for den pågældende ægtefælle ville svare til en rimelig pension for perioden, der kræves fællesskabskompensation for. Der skal således fastsættes et skøn over, hvad den pågældende ægtefælles pension ville have været, hvis denne ikke havde været fraværende fra arbejdsmarkedet på grund af legitime hensyn i henhold til bestemmelsen.⁸¹ Til denne vurdering anvendes de samme parametre og hensyn, som blev tillagt vægt i rimelighedsvurderingen i ÆFL § 34, stk. 1.⁸² Elementer, som kan tillægges betydning i denne vurdering er således den pågældende ægtefælles uddannelses- og arbejdsmæssige situation, ægtefællens alder, virksomhedens økonomiske forhold, mv. Der henvises til afsnit 3.1.2. i sin helhed.

Kompensationen vil herefter som udgangspunkt svare til nettoværdien af forskellen mellem det, som ægtefællen reelt har indbetalt til pension, og det beløb, som den pågældende ægtefælle ville have opsparet, hvis denne havde arbejdet på fuld tid. Arbejdsgivers eventuelle pensionsbidrag skal indgå i

⁸⁰ Betænkning nr. 1466, side 232

⁸¹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

⁸² Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 155.

denne beregning.⁸³ Den forventede pensionsopsparing skal herefter selvsagt være mindre end den reelle pensionsopsparing, hvorved det er påkrævet, at den kompensationssøgende ægtefælle har lidt et pensionsmæssigt tab.

4.1.2.3. Hensynet til familien og den anden ægtefælle

Efter ÆFL § 44, stk. 1, nr. 2, er det, i tilfælde af, at den kompensationssøgende ægtefælle har en mindre pensionsopsparing end rimeligt, jf. umiddelbart ovenfor, ligeledes påkrævet, at denne mindre opsparing er begrundet i, at den pågældende ægtefælle af hensyn til familien eller den anden ægtefælle, helt eller delvist har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller arbejdet på nedsat tid. Årsagen til fraværet skal således være begrundet i et legitimt hensyn, før fællesskabskompensation kan tilkendes.

Hvad der skal forstås ved “under hensyn til familien eller den anden ægtefælle”, og hvad der herefter kan anses som et legitimt grundlag til fraværet fra arbejdsmarkedet og det derved pådragne pensionsmæssige tab, er ikke nærmere afklaret i bestemmelsens ordlyd og den objektive fortolkning heraf. Som det eneste fremgår det, at orlov er omfattet. Af forarbejderne fremgår det dog, at de legitime hensyn, der kan danne grundlag for fraværet og det derved pådragne pensionsmæssige tab, er:

“... fordi vedkommende har haft barsels- eller børnepasningsorlov, eller fordi vedkommende har været hjemmearbejdende eller været på deltid for at kunne passe børn,

... hvis en ægtefælle på grund af den anden ægtefælles arbejde i udlandet eller arbejdsskift i et eller andet omfang har måttet stille sin arbejdsmarkedstilknytning i bero,

... hvor en ægtefælles arbejdssituation har gjort det ønskeligt, at den anden ægtefælle helt eller delvist har været uden for arbejdsmarkedet.”⁸⁴

Det kan på baggrund af en subjektiv fortolkning således udledes, at legitime årsager til fraværet kan være barsels- eller børnepasningsorlov, andet fravær for at kunne passe børn, fravær under hensyn til den anden ægtefælles arbejde i udlandet eller arbejdsskift, samt i de tilfælde, hvor en ægtefælles arbejdssituation har gjort det ønskeligt, at den anden ægtefælle, helt eller delvist, ikke skulle være tilknyttet arbejdsmarkedet.

⁸³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

⁸⁴ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d

Det kan dog være svært at afgrænse, hvornår et fravær fra arbejdsmarkedet er begrundet i forhold, der kan henregnes til ÆFL §§ 44. Dette ses statueret i Skifteretten i Hjørrings dom af 9. oktober, hvor parterne var uenige om, hvorvidt H's fravær fra arbejdsmarkedet var begrundet i hensyn til familien. Der var enighed blandt parterne om, at fraværet, der fulgte af fødslen af parrets tvillinger, var begrundet i fællesskabshensyn, men M var derimod ikke af den opfattelse, at H's efterfølgende valg om at være hjemmegående husmor var begrundet i de samme hensyn. H havde på et tidspunkt søgt efter et halvdagsjob, hvilket M havde ment var en god idé, og han havde sågar fremkommet med et konkret jobforslag ved en mejerist. H fik ikke jobbet og opgav efterfølgende jobsøgningen, da hun mente, at hendes jobkvalifikationer var forældede, hvorfor hun samlet set ikke var på arbejdsmarkedet i en meget lang årrække efter børnenes fødsel. På baggrund heraf anså retten det ikke for bevist, at pensionstabet var begrundet i forhold til familien.

Det kan derfor udledes, at der i hver enkelt sag skal foretages en helt konkret bedømmelse af, hvornår et forhold kan henregnes til hensyn til familien, og hvornår et forhold anses som et illegitimt hensyn. Til nærmere afklaring heraf vil der nedenfor blive gennemgået hvilke forhold, der er blevet tillagt vægt i forarbejderne og tidligere praksis.

4.1.2.3.1. Pasning af børn – herunder særbørn og andre familiemedlemmer

Det kan på baggrund af ovenstående fastlægges, at en legitim årsag til fravær fra arbejdsmarkedet er hensynet til *børn*. Dette omfatter de tilfælde, hvor fraværet er grundet barsels- eller børnepasningsorlov, men også hvis en ægtefælle har gået hjemme, helt eller delvist, for at passe børnene.⁸⁵

Nærværende er blandt andet belyst i U.2020.3540.Ø, hvor H havde været fraværende fra arbejdsmarkedet i en periode på 7 år for at være hjemme og passe børnene, mens disse var små. Som det første lagde retten fast, at H under ægteskabet havde foretaget en mindre pensionsopsparing end hvad der svarede til rimeligt for hende, og at dette skyldes den periode, hvor H havde været hjemmegående. Derefter tog retten stilling til, om fraværet fra arbejdsmarkedet kunne begrundes i et legitimt hensyn. Ved denne vurdering lagde landsretten til grund, at parret i perioden havde to mindreårige børn, at ægtefællernes arbejde og transporttider hertil ikke var forenelig med en hverdag med mindreårige børn samt at de havde indrettet sig på en sådan måde, at de ikke var afhængige af to indtægter. På den baggrund fandt retten det godtgjort, at beslutningen om at forlade arbejdsmarkedet, var begrundet i

⁸⁵ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d

hensynet til familien, til trods for M's modsigende påstand om, at det udelukkende var af H's egen interesse og magelighed at forlade arbejdsmarkedet.

På baggrund af ovenstående kan det således udledes, at bestemmelsen finder anvendelse i de tilfælde, hvor indretningen af ægteskabet er sket af hensyn til pasning af familiens børn, hvilket ligeledes er i overensstemmelse med lovens forarbejder.⁸⁶ Det er dog ikke nærmere afklaret, hvorvidt særbørn er omfattet af begrebet "børn". Ud fra en objektiv fortolkning af lovens ordlyd begrænses familiens måde at indrette sig på ikke, så længe indretningen, der har haft indvirkning på pensionsindbetalingerne, er af hensyn til familien eller den anden ægtefælle. Særbørn bør således være omfattet af lovens anvendelsesområde, idet der ikke i hverken forarbejderne eller loven er afgrænset herfra. Ligeledes understøttes dette af, at formålet med bestemmelsen er, at ægtefællerne kan indrette sig, som de finder det mest hensigtsmæssigt af hensyn til familien (eller den anden ægtefælle), hvorefter begrebet "familien" ikke er nærmere afgrænset. Endvidere understøttes dette af, at særbørn er omfattet af den sociale og samfundsmæssige opfattelse af familien. I modsætning hertil kan det dog anføres, at særbørn ikke har arveret, jf. arvelovens § 1, og forældre kun har forsørgelsespligt overfor egne børn, jf. børnebidragslovens § 13, stk. 1, hvorefter særbørn ikke bør være omfattet af begrebet "familien".

På samme måde er der ikke taget stilling til pasning af *andre familiemedlemmer* end børn, og hvorvidt disse er omfattet af bestemmelsens anvendelsesområde. Ud fra fortolkningen, som ses umiddelbart ovenfor, begrænses begrebet familie ikke yderligere end, at fraværet skal være på grund af hensyn til "familien eller den anden ægtefælle". Ligeledes anvendes ordvalget "familien og den anden ægtefælle", og altså ikke *børn* og den anden ægtefælle, hvorfor fravær ikke bør være begrænset til "børn", og derved også kan omfatte andre familiemedlemmer.

Det kan opsamlende anføres, at det er *familiens situation som helhed*, der skal tillægges vægt, når der skal laves en vurdering af, hvorvidt et fravær fra arbejdsmarkedet er begrundet i hensyn til familien eller den anden ægtefælle, hvorved der skal foretages en konkret vurdering for hver enkelt familie. Det vil ud fra dette synspunkt være uhensigtsmæssigt på forhånd at afskære kompensation i de tilfælde, hvor en ægtefælle har været helt eller delvist uden for arbejdsmarkedet for at passe et særbarn eller andre familiemedlemmer, hvis familien finder dette mest hensigtsmæssigt. Dette skyldes, at formålet med bestemmelsen netop er, at ægtefællerne under ægteskabet kan indrette sig som de finder bedst af hensyn til familien, uden samtidig at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige

⁸⁶ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d

konsekvenser.⁸⁷ Ligeledes varetager bestemmelsen et familiepolitisk hensyn, hvorfor familien som helhed bør være omfattet heraf. På baggrund af bestemmelsens formål, samt idet, der skal lægges vægt på familien som helhed, må det således antages, at det ikke på forhånd bør være muligt at afskære kompensation i disse tilfælde.

4.1.2.3.2. Den anden ægtefælles arbejdssituation

Det kan på baggrund af ovenstående ligeledes fastlægges, at en legitim årsag til fravær fra arbejdsmarkedet er hensynet til *den anden ægtefælles arbejdssituation*. Dette omfatter de tilfælde, hvor fraværet er begrundet i den anden ægtefælles arbejde i udlandet eller arbejdsskift, samt i tilfælde, hvor en ægtefælles arbejdssituation har gjort det ønskeligt, at den anden ægtefælle, helt eller delvist, ikke skulle være tilknyttet arbejdsmarkedet.⁸⁸

Problemstillingen ses blandt andet belyst i U.2020.3540.Ø, som er gennemgået ovenfor i afsnit 4.1.2.3.1., om pasning af børn. I denne dom havde M og H begge to et fuldtidsarbejde, indtil de i 2003 flyttede til en ø med deres to mindreårige børn. H opsagde kort tid herefter hendes arbejde. Retten fastlagde, at H's fravær fra arbejdsmarkedet var begrundet i hensyn til familien, idet ægtefællerne dels havde to mindreårige børn, at begge ægtefællers fuldtidsarbejde samt transporttid hertil ikke var foreneligt med en hverdag med mindreårige børn, samt at ægtefællerne havde indrettet sig på en sådan måde, hvor de ikke var afhængige af to indtægter. Til trods for, at retten fastlagde, at H's fravær var af hensyn til familien, er den anden ægtefælles (M's) arbejde, begge ægtefællernes tidligere fuldtidsarbejde, ægtefællernes flytning til øen i henhold til deres arbejde samt ægtefællernes ønskelige indretning herefter alligevel tillagt vægt i rettens begrundelse og resultat.

Det kan ligeledes diskuteres, hvorledes der skal være enighed mellem ægtefællerne, når det kommer til, hvorvidt et fravær er ønskeligt af hensyn til en ægtefælles arbejdssituation. Dette var dog ikke tilfældet i dommen U.2020.3540.Ø, nævnt umiddelbart ovenfor, i dommen U.2012.1075.Ø, som er gennemgået nedenfor i afsnit 4.1.2.3.3., eller i dommen U.2013.1951.V, som ligeledes er gennemgået nedenfor i afsnit 4.1.2.4. Til vurderingen af, om fraværet har været ønskeligt i henhold til ægtefællens arbejdssituation, bør alle elementer i sagen inddrages, herunder om ægtefællerne har små børn, ægtefællernes arbejdsplacering og arbejdstider, transport til og fra arbejde samt familiens behov som helhed.

⁸⁷ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 1.2.2.

⁸⁸ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

En samlet vurdering med inddragelse af hensyn til både familien og den anden ægtefælle og dennes arbejdssituation bør således inddrages i vurderingen af, om fraværet er sket på grund af legitime hensyn, og hensynene kan formentlig ikke undergå en skarp adskillelse, idet familiens situation og den anden ægtefælles situation som helhed er sammenfaldende og medvirker til hele familiens bedste.

4.1.2.3.3. Illegitime hensyn

Af ovenstående er det fastlagt, at en ægtefælle kun kan opnå fællesskabskompensation, hvis fraværet fra arbejdsmarkedet, og den derved mindre indbetaling til pension, har været begrundet i hensynet til familien eller den anden ægtefælle – en såkaldt *fællesskabsadfærd*. En fællesskabsadfærd omfatter derfor ikke de tilfælde, hvor fraværet fra arbejdsmarkedet er begrundet i personlige forhold – såsom sygdom, ufrivillig arbejdsløshed og fravær på grund af uddannelsesforløb.⁸⁹ I sådanne tilfælde bør der i stedet søges rimelighedskompensation efter reglen i ÆFL § 45. Der henvises i sådanne tilfælde til afsnit 4.2.

Hvornår et fravær fra arbejdsmarkedet anses for at være begrundet i en fællesskabsadfærd eller et illegitimt hensyn, og hvad der tillægges vægt i vurderingen heraf, ses belyst i U.2012.1075.Ø. I dommen anførte landsretten, at H's indbetalinger til pension var mindre end, hvad der kunne anses for at være rimeligt for hende, og at hendes delvise fravær fra arbejdsmarkedet i forbindelse med, at parret fik børn, var begrundet i hensyn til familien. På baggrund af dette burde H kunne tilkendes fællesskabskompensation, hvilket dog alligevel ikke blev udfaldet i nærværende afgørelse.

Ved afgørelsen lagde retten blandt andet vægt på, at det yngste barn i 1996 var 11 år, hvorfor børnene ikke længere havde det samme pasningsbehov, som da de var små. H genoptog dog alligevel ikke sit fuldtidsarbejde i den efterfølgende periode. Endvidere blev det af retten tillagt vægt, at M flere gange havde opfordret H til at gå op i tid, da børnene var blevet ældre, og der var således ikke længere enighed om, at H fortsat skulle arbejde på nedsat tid. På den baggrund må det således kunne tillægges vægt, om der ægtefællerne imellem er enighed om beslutningen om fraværet, ligesom børnenes alder i den efterfølgende periode, og det derved opståede behov for fravær fra arbejdsmarkedet, må tillægges vægt. Derudover kan det endvidere udledes, at tab som følge af manglende indbetalinger til pension grundet en selvforskyldt handling eller undladelse, ikke kan godtgøre kompensation efter ÆFL § 45, da der her ikke er tale om en fællesskabsadfærd.

⁸⁹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

Af rettens begrundelse fremgår det endvidere, at H i en lang periode, hvor hun var ansat på deltid, ikke havde en arbejdsgiverbetalt pensionsordning. Det kan ikke nærmere udledes, hvad retten præcist tillægger dette af vægt, men det må formodes, at retten ved vurderingen tillige har medregnet en vis form for egen skyld for de manglende indbetalinger, idet det herefter blev afgjort, at H ikke havde ret til fællesskabskompensation.

4.1.2.4. Bagatelgrænsen

Af ovenstående er det fastlagt, at bestemmelsen i § 44 giver en ægtefælle mulighed for at udligne forskelle mellem ægtefællernes pensionsindbetalinger under ægteskabet, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Dog omfatter dette ikke enhver mindre forskel mellem ægtefællernes pensionsindbetalinger, hvorfor bestemmelsen ligeledes er betinget af, at *den manglende pensionsopsparing skal svare til op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret*, før der opstår spørgsmål om at betale kompensation.⁹⁰

En ordlydsfortolkning af motivernes anvendelse af begrebet “op mod to år” giver anledning til at forstå betingelsen med en vis skønsmæssig margin, hvorefter grænsen på to år ikke anses for at være absolut, og hvor et beløb på under to år således burde kunne danne grundlag for fællesskabskompensation afhængig af sagens omstændigheder i øvrigt. Denne formulering kan således lede til en opfattelse af, at der tillige vil kunne tilkendes fællesskabskompensation i tilfælde, hvor et pensionsmæssigt tab ikke helt svarer til to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret. Om dette efterleves i praksis, ses gennemgået nedenfor, herunder særligt hvordan betingelsen anvendes i praksis, samt hvad domstolene i den forbindelse tillægger vægt.

I dommen U.2013.1951.V, der tidligere er nævnt i afsnit 4.1.2.1., tog Vestre Landsret blandt andet stilling til, hvorledes A's pensionstab, der var lidt under ægteskabet, svarede til betingelsen “op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret”. Landsretten lagde til grund, at dette for A ville svare til ca. 85.000 kr., samt at A, hvis hun under hele ægteskabet havde arbejdet på fuld tid, ville have indbetalt 62.578,96 kr. mere til pensionsordningen,⁹¹ hvilket svarer til 73,5 % af værdien af to års manglende indbetalinger på 85.000 kr. På den baggrund vurderede Landsretten, at det ikke var muligt at tilkende A fællesskabskompensation, idet de manglende pensionsindbetalinger under ægteskabet således ikke i sig selv svarede til to års manglende pensionsindbetalinger. Det kan heraf

⁹⁰ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

⁹¹ jf. afsnit 4.1.2.1.

fastlægges, at et pensionstab på 73,5 % af værdien af de “to års manglende indbetalinger” ikke er tilstrækkeligt til at opfylde betingelsen.

Bagatelgrænsen ses ligeledes behandlet i Skifteretten i Københavns dom af 2. marts, hvor skifteretten skulle tage stilling til, hvorvidt H var berettiget til fællesskabskompensation som følge af hendes fravær fra arbejdsmarkedet og den derved mindre pensionsopsparing. I sagens faktum er det oplyst, at H, i tilfælde af, at hun ikke havde været fraværende fra arbejdsmarkedet, ville have haft en samlet pensionsopsparing på 1.214.826,70 kr., hvorimod værdien på skiftetidspunktet var på 1.092.117,03 kr., og H's pensionstab blev på den baggrund opgjort til 122.709,67 kr. I skifterettens begrundelse og resultat blev det fastsat, at H's fravær kunne fastsættes til 41 måneder, og indbetalingerne til pensionsordningen i denne periode svarede til 20,4 måneders manglende indbetalinger, altså 85 % af to års fuldtidsindbetalinger. Herefter anførte skifteretten, at da pensionstabet er mindre end, hvad der svarer til to års pensionsindbetalinger, kunne H ikke tilkendes fællesskabskompensation. Det kan heraf udledes, at et pensionstab på 85 % ligeledes ikke er tilstrækkeligt til at opfylde betingelsen. Formuleringen “op mod” i forarbejderne synes derfor ikke at blive tillagt meget vægt.

Af ovenstående gennemgang af retspraksis kan det udledes, at domstolene ikke anvender begrebet “op mod to år”, men i stedet “svarende til to år”. Til diskussionen kan det endvidere anføres, at baggrunden for bagatelgrænsens udformning findes i Ægtefællepensionsudvalgets forslag til lovændringen. Her foreslog flertallet, at der kun bør udbetales kompensation, såfremt den manglende pensionsopsparing overstiger op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret.⁹² I formuleringen anvendes således begrebet “overstiger”, hvorefter beløbet som minimum bør svare til to år. På baggrund af ovenstående begrebsafklaring, samt den praktiske anvendelse heraf, må det konkluderes, at bagatelgrænsen “svarende til to år” er absolut, hvorfor pensionstabet derfor som minimum skal udgøre et beløb svarende til to års manglende indbetalinger.⁹³ Begrebet “op mod to år” anvendes dog fortsat i litteraturen, loven mv., hvorfor dette begreb fortsat vil blive anvendt nedenfor.

Herefter opstår spørgsmålet om, hvorvidt bagatelgrænsen skal beregnes tidsmæssigt eller beløbsmæssigt. Denne diskussion er blevet behandlet i litteraturen, af henholdsvis Gitte M. Abrahamsen, som udleder at de manglende pensionsindbetalinger skal opgøres på baggrund af beløbet svarende til to

⁹² Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.2.

⁹³ At bagatelgrænsen må anses som absolut er ligeledes angivet af Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 189

år⁹⁴, samt af Irene Nørgaard, som udleder, at man først skal beregne fraværet i tid.⁹⁵ Der foreligger dog ikke en endelig afklaring af, hvilken beregningsmetode (tid eller beløb), der anses for den mest korrekte.

4.1.3. *Kompensationens størrelse*

Hvis betingelserne i ÆFL § 44, stk. 1 er opfyldt, og en ægtefælle derfor umiddelbart er berettiget til at modtage fællesskabskompensation, skal compensationens størrelse udregnes. Det er i ÆFL § 44, stk. 1 anført, at en ægtefælle kan tildeles en "kompensation", men det er ikke i loven yderligere forklaret, hvordan denne compensation skal fastsættes. ÆFL § 44, stk. 2 fastsætter udelukkende en begrænsning til compensationens størrelse, hvorfor denne ikke kan bruges som supplement til selve beregningen af compensationen. På baggrund af dette er det nødvendigt at tage udgangspunkt i forarbejder, retspraksis samt retslitteratur for at kunne udlede, hvilke relevante hensyn, der må antages at være på området.

Når compensationen skal beregnes, skal der tages udgangspunkt i det beløb, den kompensationsberettigede ægtefælle ville have opsparet i pension, hvis den pågældende ikke havde været på deltid, haft orlov eller været hjemmearbejdende,⁹⁶ og det kræves derfor selvsagt, at der er lidt et pensionstab, forinden der kan ydes fællesskabskompensation. Dette gør pensionstabet til det centrale element, når compensationen skal udmåles. Dog begrænses compensationens størrelse af en del parametre, som er gennemgået nedenfor.

4.1.3.1. *Begrænsninger*

4.1.3.1.1. *Begrænsninger efter ÆFL § 44, stk. 2*

Det følger af ÆFL § 44, stk. 2, at compensationen, der betales, højst må udgøre *halvdelen af forskellen* mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget *under ægteskabet af delingsformue*. Heraf kan der udledes flere begrænsninger.

Den første begrænsning til compensationen opstår ved, at denne kun kan udgøre *halvdelen* af forskellen af ægtefællernes optjente pensionsopsparing. Denne begrænsning forhindrer blandt andet en

⁹⁴ Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 187

⁹⁵ TFA.2017.67/1, afsnit 4. Om forrentning af beløbet efter tabstidspunktet henvises til Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 186-187

⁹⁶ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

ægtefælle i at få kompensation i det tilfælde, hvor denne i perioder har gået hjemme grundet fællesskabshensyn, men hvor denne stadig har formået at optjene en større pension under ægteskabet end den anden ægtefælle. I bemærkningerne til § 44 beskrives, at der kan:

“forekomme situationer, hvor ægtefællernes øvrige pensionsmæssige og økonomiske forhold er af en sådan karakter, at det ikke vil være rimeligt at pålægge en ægtefælle at betale kompensation til den anden ægtefælle.”⁹⁷

At der kan opstå situationer, hvor det vil være urimeligt at pålægge en ægtefælle at betale kompensation til den anden ægtefælle, stemmer overens med ovenstående eksempel. Det må derfor ikke anses som rimeligt, at den ægtefælle, der har sparet mest op i pension under ægteskabet, skal betale kompensation til den anden ægtefælle, når den anden ægtefælle samlet set har sparet mest op i pension.

For det andet bliver perioden begrænset til den pensionsopsparing, der er foretaget *under ægteskabet*, hvorfor der afgrænses fra at medregne pensionsopsparing, som er opstået under et potentielt samlivsforhold forinden ægteskabet. Som tidligere anført i afsnit 4.1.2.1, kan dette anses for at være et problem, da barselsorlov mv. kan tænkes at være en realitet forinden ægteskabets indgåelse, og en stor del af pensionstabet derved kan hidrøre fra forhold, der lå forinden ægteskabet.

Herefter kommer, at pensionen skal være opsparet af *delingsformue*, hvilket naturligt medfører, at pensionsindbetalinger foretaget af særejemidler ikke skal indgå i beregningen. Efter de specielle bemærkninger er det dog uden betydning, om den eller de pensionsordninger, der indbetales til, er delingsformue eller særeje, medmindre ægtefællerne ved ægtepagt har aftalt, at særejet også omfatter fremtidige indbetalinger.⁹⁸ Hvis ægtefællerne har benyttet sig af denne mulighed for ved ægtepagt at aftale, at fremtidige indbetalinger på en given pensionsrettighed ligeledes er særeje, har ægtefællerne aftalt sig ud af mulighederne for senere at blive omfattet af kompensationsreglerne for den givne pensionsrettighed.

I et ægteskab, der udelukkende består af formuefællesskab, vil det normalvis ikke give anledning til problemer at afgrænse, hvilke indbetalinger til pensionen, der skal indgå i beregningen, da dette vil være samtlige indbetalinger efter ægteskabets indgåelse. Hvis der derimod er blandede formueforhold, kan denne afgrænsning dog blive vanskelig, da det skal afklares, hvor indbetalingerne kommer fra.

⁹⁷ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

⁹⁸ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

4.1.3.1.2. Yderligere begrænsninger

Udover ovenstående bliver kompensationens størrelse ligeledes begrænset af flere parametre, som er angivet i lovens forarbejder.

Bestemmelsen skal ses som en erstatningslignende regel, hvor den kompensationsberettigede ægtefælle delvist får erstattet sit pensionsmæssige tab, samtidig med, at det som udgangspunkt kun er tabet, og ikke ægtefællernes øvrige formue, der skal lægges til grund for beregningen af kompensationen. Til trods for dette kan der forekomme situationer, hvor ægtefællernes øvrige pensionsmæssige og økonomiske forhold er af en sådan karakter, at det ikke ville være rimeligt at pålægge en ægtefælle at betale kompensation til den anden ægtefælle.⁹⁹ Af forarbejderne fremgår blandt andet, at der ikke kan ydes kompensation i videre omfang, end at den kompensationssøgende ægtefælles samlede pension værdimæssigt bringes på niveau med den kompensationsbetalende ægtefælles samlede pension.¹⁰⁰ Der skal således foretages en sammenligning af hver ægtefælles samlede pensionsopsparing.

Ydermere inddrages ægtefællernes øvrige formue, idet det følger af forarbejderne, at en ægtefælle, der er insolvent, ikke skal betale kompensation til den anden ægtefælle. Til bedømmelsen heraf skal ægtefællens pensionsordnings nettoværdi medregnes. Efter forarbejderne er det således bestemt, at den kompensationsbetalende ægtefælle alligevel ikke skal betale et kompensationsbeløb til den anden ægtefælle, hvis den kompensationsbetalende ægtefælle er insolvent.

4.1.3.2. Opsamlende

Forinden beregningen af kompensationens størrelse skal det fastlægges, om den kompensationssøgende ægtefælle *under ægteskabet*, har foretaget en *mindre pensionsopsparing end hvad der er rimeligt*, og dette skyldes helt eller delvist fravær fra arbejdsmarkedet, grundet *hensyn til familien eller den anden ægtefælle*. Den kompensationssøgende og ringest stillede ægtefælle skal således under ægteskabet have foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt, hvori der inddrages en fastlæggelse af det reelle nettopensionstab. For at finde dette tab skal der foretages en sammenligning af den faktiske indbetalte pension og den ellers forventede indbetalte pension, hvis den pågældende ikke havde været fraværende fra arbejdsmarkedet, hvilket fravær skal være begrundet i hensyn til familien

⁹⁹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

¹⁰⁰ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 d og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 44

eller den anden ægtefælle. Kompensationstabet skal dog som minimum svare til op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret.

Efter fastlæggelsen af, hvorledes den kompensationssøgende ægtefælle er berettiget til at modtage kompensation, skal kompensationens størrelse beregnes. Denne beregning tager afsæt i den kompensationssøgendes nettopensionstab, hvilket dog begrænses af følgende:

1. Kompensationen må højst udgøre *halvdelen af forskellen* mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget *under ægteskabet af delingsformue*.
2. Kompensationen ydes normalt ikke i videre omfang, end at den kompensationsberettigede ægtefælles samlede pension værdimæssigt bringes på niveau med den kompensationsbetalende ægtefælles samlede pension.
3. Kompensationen ydes ikke, hvis ægtefællernes øvrige pensionsmæssige og økonomiske forhold er af en sådan karakter, at det ikke ville være rimeligt at pålægge en ægtefælle at betale kompensation til den anden ægtefælle.
4. Kompensation ydes ikke, hvis den kompensationsbetalende ægtefælle er insolvent.

Ovenstående medfører i praksis, at en ægtefælle, der opfylder alle betingelserne for at modtage fællesskabskompensation, alligevel kan risikere at blive afskåret herfra eller få formindsket kompensationen betydeligt, hvis ovenstående begrænsninger gør sig gældende.

4.2. ÆFL § 45 – Rimelighedskompensation

Der kan efter ÆFL § 45 tilkendes en ægtefælle rimelighedskompensation, hvis denne ellers vil blive stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvis ægteskabet har været af længere varighed, og hvis der er en stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder.

Bestemmelsen om rimelighedskompensation efter ÆFL § 45 finder udelukkende anvendelse, når der er foretaget en forlods udtagelse af rimelige pensionsrettigheder efter ÆFL § 34, og når muligheden for fællesskabskompensation efter ÆFL § 44 er anvendt.¹⁰¹ Den skal derfor ses som en opsamlingsbestemmelse, der udelukkende kan benyttes, hvis en ægtefælle herefter fortsat vil være urimeligt stillet.

¹⁰¹ Irene Nørgaard, 2007, side 51

4.2.1. Formål

Af bestemmelsens forarbejder fremgår det, at:

*“Bestemmelsen har til formål at forhindre, at en ægtefælle, der enten slet ikke har en pensionsordning eller kun har en beskeden pensionsordning, efter et længerevarende ægteskab bliver stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, fordi den anden ægtefælle har pensionsrettigheder, der vil kunne udtages forlods ved skifte af fællesboet”*¹⁰²

Heraf kan det udledes, at formålet med bestemmelsen er at beskytte den pensionsmæssigt svagest stillede ægtefælle fra at blive stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvorefter det er søgt at hindre det scenarie, at en ægtefælle, der ingen pension har, eller blot har en beskeden pension sammenlignet med den anden ægtefælles pension, bliver stillet urimeligt i pensionsmæssige henseende, på baggrund af et langvarigt ægteskab.

På tidspunktet for lovforslaget i 2006 havde ægtefæller i sådanne tilfælde kun mulighed for at blive tilkendt compensation efter bestemmelsen om særejekompensation i den dagældende ægteskabslovs § 56. Herefter var det kun muligt at blive tilkendt compensation, hvis den pågældende ægtefælle ellers ville blive stillet *urimeligt ringe* i økonomisk henseende.¹⁰³ Man mente derfor ikke, at disse ægtefæller opnåede den ønskede beskyttelse, som ellers var tiltænkt, hvorfor der var et behov for indførelse af en bestemmelse, som blot kræver, at ægtefællen stilles *urimeligt* i pensionsmæssig henseende. Overordnet skal bestemmelsen altså ses som en opsamlingsbestemmelse for en lille gruppe af ægtefæller, hvor særejekompensation ikke sikrer sådanne ægtefæller i en tilstrækkelig grad, som ønskes opnået.¹⁰⁴

4.2.2. Betingelser

Det er ikke enhver ægtefælle, der vil kunne tilkendes rimelighedskompensation som følge af en separation eller skilsmisse. Det følger af ÆFL § 45, stk. 1, at compensation kan tildeles en ægtefælle, for at sikre, at denne ikke er urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende, hvis:

”1) ægteskabet har været af længere varighed og

¹⁰² Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e + Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁰³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e

¹⁰⁴ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

2) der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder.”

Forinden der kan tilkendes en ægtefælle rimelighedskompensation, er det derfor påkrævet, at ægteskabet har været af *længere varighed*, at der er en *stor forskel mellem ægtefællernes pensionsrettigheder* og at den kompensationssøgende ægtefælle ellers vil være *urimeligt stillet pensionsmæssigt*.

4.2.2.1. *Længerevarende ægteskab*

Den første betingelse for rimelighedskompensation kan udledes af ÆFL § 45, stk. 1, nr. 1, hvoraf det fremgår, at ægteskabet skal have været af længere varighed.

Hvornår et ægteskab anses for at have været af længere varighed, fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, hvorefter et ægteskab, der har været 15 år eller mere, betragtes som af længere varighed. Endvidere fremgår det, at der til vurderingen tillige kan medregnes forudgående ægteskabsliggende samliv, når dette har haft karakter af økonomisk fællesskab.¹⁰⁵

I praksis synes domstolene at følge den i forarbejderne fastsatte tidsgrænse, når det skal vurderes, om et ægteskab har været længerevarende. Heraf kan Skifteretten i Viborgs afgørelse i TFA.2016.171.V nævnes, hvor parterne blev gift den 27. december 2005 og separeret ved dom den 3. september 2008. Parterne havde, forinden indgåelse af ægteskab, haft fælles folkeregisteradresse siden december 1993 eller januar 1994. Retten fandt, at ægteskabet, sammenholdt med det forudgående samliv, ikke kunne anses som værende af længere varighed, idet ægteskabet ”blot” havde haft en varighed på 14 år og 8 eller 9 måneder.

På samme måde ses det i Retten i Roskildes afgørelse af den 30. november 2015, hvor parterne blev gift den 21. januar 2001 og separeret ved dom den 30. maj 2012. Det bemærkes, at det kun har været muligt at fremskaffe en sammenfatning af afgørelsen, som den ses gengivet af Jørgens U. Grønborg,¹⁰⁶ hvorfor oplysningerne hertil har været sparsomme. Parterne var blevet islamisk gift i 1996, hvorefter M var rejst tilbage til Danmark. Senere ankom H til Danmark den 31. oktober 1997, men parterne fik først fælles folkeregisteradresse den 7. maj 1998. Her anerkendte retten ikke, at det islamisk indgåede ægteskab var gyldigt, og beregningen kunne derfor tidligst regnes fra den dato, hvor

¹⁰⁵ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁰⁶ Ægtefælleloven med kommentarer, 2021, s. 433

ægtefællerne fik fælles folkeregisteradresse. På den baggrund fandt retten, at ægteskabet og det forudgående samliv med økonomisk fællesskab højst kunne anses for at have varet 14 år.

I de respektive afgørelser blev der ikke tilkendt rimelighedskompensation, hvilket blev begrundet i at kravet om et ægteskab af længere varighed ikke ansås for at være opfyldt. Som tidligere nævnt, er der i forarbejderne åbnet op for inddragelsen af *forudgående ægteskabslignende samliv med økonomisk karakter*, hvilket også ses inddraget ved beregningen af, om ægteskabet kan siges at have været af længere varighed. Af de ovennævnte afgørelser kan det ikke nærmere udledes, hvad der præcist kan inddrages ved afgørelsen af, om et forudgående samliv kan siges at have været ægteskabslignende og med økonomisk karakter. Der ses blot, at der lægges vægt på den dato, hvor parterne har fået fælles folkeregisteradresse.

For en nærmere afklaring af, hvad der kan inddrages i vurderingen, kan nævnes Skifteretten i Odenses dom af 12. juli. Her havde parterne været gift i 7 år, mens de forinden havde haft et forudgående samliv på 13 år. I nærværende afgørelse fandt retten, på trods af at det egentlige ægteskab alene havde varet 7 år, at parternes forudgående samliv faldt under ÆFL § 45's anvendelsesområde. Til vurderingen af, om det forudgående samliv var ægteskabslignende med økonomisk karakter, blev der henvist til, at parret havde fået 2 ud af 3 børn forinden ægteskabets indgåelse, og at H havde fri adgang til M's lønkonto, hvorfra parrets leveomkostninger og lignende blev fratrukket. Det blev på den baggrund godtgjort, at det forudgående samliv kunne medregnes i ægteskabets varighed.

Af ovenstående kan det udledes, at de momenter, der inddrages til vurderingen, er svarende til "ægteskabsopførsel", hvorunder parterne opfører sig, som om de er gift. Af praksis kan det dertil udledes, at de momenter der blandt andet tillægges vægt i denne forbindelse er, hvorledes parterne har fælles bopæl, fælles økonomi/udgifter og fælles børn.

Til en nærmere afklaring af begrebet "ægteskabslignende samliv", kan der inddrages elementer fra andre retsområder. På det socialretlige område har Ankestyrelsen i deres principafgørelse 8-13, i forbindelse med en sag om ret til social pension, fundet det relevant at klarlægge, hvad der mere præcist ligger i begrebet "ægteskabslignende forhold". For at et forhold kan forstås som ægteskabslignende, fastlægges det i afgørelsen, at det er centralt, "*at to personer har fælles husførelse, og at der er tale om et samlivsforhold, der generelt set kan føre til ægteskab efter dansk ret*".¹⁰⁷ I umiddelbar

¹⁰⁷ Ankestyrelsens principafgørelse 8-13

forlængelse heraf har Ankestyrelsen anført, at parterne skal have opnået en fordel ved at have et forhold til den anden, og at denne fordel skal kunne sidestilles med de fordele, som et ægtepar vil have. Dette kan være ved betaling af faste og løbende udgifter, men det kan også være ved hjælp til praktiske gøremål i hverdagen, herunder pasning af børn, indkøb, rengøring mv.¹⁰⁸ Dertil kommer, at samlivet generelt set skal kunne føre til ægteskab efter dansk ret, hvorfor det endvidere er et krav, at parterne efter lovgivningen har haft mulighed for at indgå et ægteskab.

Ses der på det arveretlige område er der åbnet op for, at visse ugifte samlevende kan oprette et udvidet samlevertestamente, jf. arvelovens § 87, hvilket dog kun vil være gyldigt, hvis det lever op til kravene om “ægteskabslignende karakter” i arvelovens § 88.¹⁰⁹ Momenter, som tillægges vægt i vurderingen af “ægteskabslignende karakter”, bør således ligeledes kunne anvendes i vurderingen af ÆFL § 45’s “ægteskabslignende samliv”. I vurderingen af “ægteskabslignende karakter” i arvelovens § 88 lægges der vægt på, om parterne, på tidspunktet for den førstafdøde samlevers død, havde fælles bopæl og derudover enten “1) ventede, havde eller havde haft et fælles barn, eller 2) havde levet sammen på den fælles bopæl i et ægteskabslignende forhold i de sidste 2 år”, jf. arvelovens § 88, stk. 2. Det afgørende for om et samliv kan siges at være ægteskabslignende er derfor, om parterne lever sammen, og enten har gjort det i en årrække på 2 år eller derover, eller har eller venter et fælles barn. Det fremgår endvidere af forarbejderne til arvelovens § 88, stk. 2, at det ved vurderingen af, om der foreligger et ægteskabslignende samlivsforhold, skal tillægges vægt, om parterne har haft fælles folkeregisteradresse, samt om de har haft fælles økonomi og husholdning under samlivet. Samlivet skal endvidere have haft en sådan karakter, at det er rimeligt at sidestille samleveren med en ægtefælle, hvorunder det skal tillægges vægt, om parternes efter lovgivningen har haft mulighed for at indgå ægteskab eller registreret partnerskab.¹¹⁰

Mange af de momenter, der lægges til grund for afklaringen af de nærliggende begreber i socialretten og arveretten, synes at stemme overens med de momenter, der skal inddrages til vurderingen af, om et forudgående samliv kan siges at have været ægteskabslignende med økonomisk karakter efter ÆFL § 45. Det ses i socialretten, at der lægges vægt på den fælles husførelse, hvilket stemmer overens med inddragelsen af momenter som fælles økonomi og fælles udgifter. I arveretten inddrages momenter som fælles bopæl, fælles børn og fælles husholdning, hvilket ligeledes ses ved vurderingen i ÆFL §

¹⁰⁸ Ankestyrelsens principafgørelse 8-13

¹⁰⁹ Lovforslag L 100, specielle bemærkninger til § 88

¹¹⁰ Lovforslag L 100, specielle bemærkninger til § 88

45. Inde for begge retsområder ses det ligeledes, at det tillægges betydning, hvorvidt parterne reelt set kan blive gift efter dansk ret. Det må derfor antages, at dette også skal have betydning, når der skal laves en vurdering af, om ægteskabslignende samliv kan medregnes. Det vil på den baggrund ikke være muligt at medregne samliv, hvis en af parterne ikke opfylder kriterierne for ægteskab på dette tidspunkt.

Sammenfattende kan det således udledes, at det ved vurderingen af, om et forudgående samliv kan inddrages, skal vurderes, om dette har været ægteskabslignende. I denne vurdering bør det tillægges vægt, hvorvidt parterne har haft fælles folkeregisteradresse, fælles børn, lever op til betingelserne for ægteskab efter dansk ret samt en vis form for fælles økonomi, hvor parterne nyder en fordel som følge heraf.

4.2.2.2. *Stor forskel mellem ægtefællernes pensionsrettigheder*

Efter ÆFL § 45, stk. 1, nr. 2 er det endvidere en betingelse, at der er stor forskel på værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder, forinden der kan tilkendes en ægtefælle rimelighedskompensation. Til vurderingen af om der er en stor værdiforskel, er det derfor relevant at klarlægge på hvilket tidspunkt, sammenligningen skal foretages, samt hvilke pensionsrettigheder og med hvilken værdi disse skal medregnes.

4.2.2.2.1. På hvilket tidspunkt?

Det følger af forarbejderne, at det er pensionsrettighedernes værdier på både skiftetidspunktet og på det sædvanlige pensioneringstidspunkt, der skal danne grundlag for sammenligningen. Begrundelsen herfor skal blandt andet ses i lyset af en eventuel aldersforskel mellem parterne, hvorunder der tages hensyn til de tilfælde, hvor den ene ægtefælle snart skal forlade arbejdsmarkedet, mens den anden ægtefælle har mange år tilbage på arbejdsmarkedet, og derfor fortsat kan indbetale til sin pensionsordning.¹¹¹

Der vil formentlig ikke opstå problemer ved en sammenligning af pensionsrettighederne på skiftetidspunktet, men modsat kan det siges om værdien på pensioneringstidspunktet. Problematikken kan opstå i, at det kan være svært at forudse, hvad en ægtefælle kan nå at opspare til pension i fremtiden, hvorfor værdien må fastsættes på baggrund af et skøn. Derudover skal det være på det sædvanlige

¹¹¹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

pensioneringstidspunkt, hvilket tillige indeholder en problemstilling, da det er uvist, hvornår en part egentlig går på pension. Det bemærkes, at det formentlig vil være det pensioneringstidspunkt, der er sædvanligt for den pågældendes erhverv, og hvis et sådant ikke findes, vil det formentlig være folkepensionsalderen, som skal danne udgangspunkt for beregningen.¹¹²

4.2.2.2.2. Hvilke pensionsrettigheder?

Som det andet er det vigtigt at få afklaret, om det er alle ægtefællernes pensionsrettigheder, der skal indgå ved vurderingen. Efter ÆFL § 45, stk. 1, nr. 2, omhandler det “*værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder*”. På samme måde er der i forarbejderne blevet anvendt nogenlunde samme formulering, hvor dette ikke er blevet nærmere uddybet.¹¹³ Anvendes en sådan ordlydsfortolkning, vil dette tale for, at alle pensionsrettigheder skal indgå ved vurderingen. Modsat taler bestemmelsens formål for, at der udelukkende skal foretages en sammenligning af de *rimelige* pensionsrettigheder, idet formålet med bestemmelsen er, at en ægtefælle kan kompenseres for, at den anden ægtefælle på forhånd har udtaget rimelige pensionsrettigheder.

En sådan fortolkning følges ligeledes af Gitte M. Abrahamsen, lektor i familie- og arveret ved Aalborg Universitet,¹¹⁴ og af Østre Landsret i U.2012.1075.Ø. Af rettens begrundelse kan det udledes, at der ikke blev lagt vægt på en kapitalpension, som allerede skulle indgå i ligedelingen. På baggrund af en sådan formålsfortolkning, som anført ovenfor, sammenholdt med landsrettens resultat, må det derfor antages, at det kun er ægtefællernes *rimelige pensionsrettigheder*, der kan udtages fra ligedelingen, som skal indgå ved beregningen af forskellen mellem ægtefællernes pensionsrettigheder.

4.2.2.2.3. Til hvilken værdi?

Afslutningsvis skal det afklares, til hvilken værdi, en ægtefælles rimelige pensionsrettigheder skal medregnes. Der eksisterer ingen regler om værdiansættelse, og der skal derfor foretages et konkret skøn over en pensionsrettigheds værdi.¹¹⁵ I den forbindelse skal der tages hensyn til en eventuel fremtidig beskatning, der kan falde på tidspunktet for udbetalingen af pensionsordningen, da en sådan beskatning skal fratrækkes pensionsrettighedens værdi. Hvorvidt den latente skattebyrde skal

¹¹² Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 248

¹¹³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹¹⁴ Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 245

¹¹⁵ Betænkning nr. 1466, side 94

værdiansættes med udgangspunkt i beskatning ved en ordinær udbetaling eller i beskatning ved en udbetaling i "utide", må bero på ægtefællernes alder, helbred, generelle økonomiske situation osv.¹¹⁶

Som tidligere nævnt skal værdiansættelsen ske ud fra to tidspunkter; på skiftetidspunktet og på det sædvanlige pensioneringstidspunkt. I de følgende afsnit vil der blive foretaget en overordnet sontring mellem pensionsrettigheder, der altid kommer til udbetaling, livsbetingede pensionsrettigheder og tjenestemandspensioner.

Pensionsrettigheder, som altid vil komme til udbetaling, giver ikke anledning til problematikker vedrørende værdiansættelsen. Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår det, at værdien af pensionsordningen skønsmæssigt skal omregnes til løbende udbetalinger, da formålet hermed er løbende forsørgelse.¹¹⁷ Det er derfor ikke det samlede beløb, der skal lægges til grund for vurderingen, men i stedet en sammenligning af de løbende udbetalinger. Dette begrundes i det tidligere nævnte hensyn til, at der kan være aldersforskel mellem parterne, og derfor også deres opsparing.

For at finde værdien af pensionsrettigheden på tidspunktet for separation eller skilsmisse, skal der foretages en opgørelse af opsparingen, inkl. forretninger, frem til ophørsdagen.¹¹⁸ Når det kommer til værdiansættelsen på det sædvanlige pensioneringstidspunkt, er det ikke nærmere angivet, hvordan dette skal ske. Det må formodes, med henvisning til opgørelsen på tidspunktet for separation eller skilsmisse, at der i beregningen skal medtages fremtidige indbetalinger og forrentninger. Hertil kan det bemærkes, at flere pensionsinstitutter udsender en årlig opgørelse over, hvad den pågældende kan forvente at have opsparet i pension på det sædvanlige pensioneringstidspunkt, hvis denne fortsat indbetaler til ordningen i samme omfang som hidtil. Sådanne pensionstilsagn vil kunne anvendes til sammenligningen.¹¹⁹

Når det kommer til de livsbetingede pensionsordninger, er opgørelsen vanskeligere. Dette skal ses i lyset af, at udbetalingen er betinget af den berettigedes fortsatte liv. Derudover er udbetalingen endvidere betinget af, at en konkret begivenhed indtræder, såsom opnåelse af pensionsalder, invaliditet eller død.¹²⁰ Det er derfor svært at sige, hvad den pågældende reelt set får udbetalt. Ved værdiansættelsen af de livsbetingede pensionsrettigheder, er det derfor nødvendigt at foretage en aktuarmæssig

¹¹⁶ Betænkning nr. 1466, side 96

¹¹⁷ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹¹⁸ Betænkning nr. 1466, side 110

¹¹⁹ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

¹²⁰ Betænkning nr. 1466, side 110

beregning, hvor den gennemsnitlige levealder lægges til grund for beregningen.¹²¹ Man beregner her en gennemsnitsværdi, hvorfor det altså ikke er et udtryk for den korrekte pensionsværdi for den pågældende.¹²² Denne forventede pensionsværdi vil fremgå af pensionstilsagnet, og det er denne, der skal danne grundlag for værdien på det sædvanlige pensionstidspunktet.¹²³ I praksis anvender forsikringsselskaber også en aktuarmæssig værdiansættelse, på baggrund af et gennemsnitligt livsforløb for en forsikringstager, til opgørelsen af, hvad selskabet har af hensættelser – hvilket ofte kaldes depotværdien.¹²⁴ Det er disse hensættelser, der vil danne grundlag for værdiopgørelsen på tidspunktet for separation eller skilsmisse.

Værdiansættelsen af en tjenestemandspension bidrager til flere vanskeligheder, da der ikke foretages de førnævnte hensættelser. I de tilfælde, hvor en tjenestemand fratræder sin stilling uden at være berettiget til aktuel pension, og samtidig har opnået mindst 3 års pensionsalder, kan denne vælge at få en fratrædelsesgodtgørelse. Denne fratrædelsesgodtgørelse indbetales herefter på en pensionsordning i et nyt ansættelsesforhold.¹²⁵ Der foretages en aktuarmæssig beregning, der bygger på den beregnede opsatte pension på fratrædelsestidspunktet, for at finde værdien af fratrædelsesgodtgørelsen. Ægtefællepensionsudvalget finder, at man ud fra en gennemsnitsbetragtning vil kunne anvende en tilsvarende beregning, når man skal finde værdien af en tjenestemandspension på skiftetidspunktet.¹²⁶ Man skal ikke beregne værdien på det sædvanlige pensioneringstidspunkt, da en tjenestemandspension indeholder tilsagn om en løbende livsbetinget alderspension.¹²⁷

4.2.2.2.4. Grænsen på 50.000 kr.

Findes det på baggrund af ovenstående vurdering, at der er en stor forskel mellem værdierne af ægtefællernes pensionsordninger, er det vigtigt at forholde sig til, at det ikke er enhver værdiforskel, der kan anses for at være stor. Det kan udledes af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, at der er indsat en grænse for, hvornår en forskel på værdierne kan anses for at være stor. Af forarbejderne fremgår det, at:

¹²¹ Betænkning nr. 1466, side 110

¹²² Betænkning nr. 1466, side 112

¹²³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹²⁴ Betænkning nr. 1466, side 110 f.

¹²⁵ Betænkning nr. 1466, side 113

¹²⁶ Betænkning nr. 1466, side 113

¹²⁷ Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 251

“I dag vil en årlig forskel i de løbende udbetalinger på op til ca. 50.000 kr. mellem ægtefællernes to pensionsordninger fremskrevet til det sædvanlige pensioneringstidspunkt normalt ikke kunne anses for stor.”¹²⁸

Der er således tale om en *minimumsgrænse*, hvorefter en forskel på op til ca. 50.000 kr. i de løbende pensionsudbetalinger ikke anses for at være stor, og derfor ikke vil kunne kompenseres efter ÆFL § 45. I tilfælde af, at en ægtefælle ikke opfylder denne minimumsgrænse, vil et krav om rimeligheds-kompensation blive afvist.

En sådan afvisning ses blandt andet i Retten i Sønderborgs dom af 8. marts. I denne afgørelse blev kravet om rimelighedskompensation afvist med henvisning til, at H ikke havde ført tilstrækkeligt bevis for, at der var en forskel på mere end 50.000 kr. i ægtefællernes årlige pensionsudbetalinger på pensionstidspunktet. Det er således den ægtefælle, der nedsætter et krav om rimelighedskompensation, som har bevisbyrden for, at forskellen mellem ægtefællernes pensionsrettigheder overstiger minimumsgrænsen, og derfor er urimeligt stillet pensionsmæssigt.

Det bemærkes, at minimumsgrænsen ikke er absolut, samtidig med at der vil opstå et behov for at regulere beløbsgrænserne med tiden.¹²⁹ Samme bemærkning fremgik ved forarbejderne til ÆFL § 45.¹³⁰ Der er dog endnu ikke sket en regulering af beløbsgrænsen, hvorfor det stadig er dette beløb på ca. 50.000 kr., der reguleres efter. Det fremgår dog ikke, hvordan en nærmere regulering af minimumsgrænsen skal ske.

4.2.2.3. Pensionsmæssigt urimeligt stillet

Den sidste betingelse, der skal være opfyldt, forinden der kan tilkendes rimelighedskompensation, er, at den pågældende ægtefælle skal være urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende. Det kan ikke direkte af ÆFL § 45, stk. 1 udledes, hvad der skal inddrages i vurderingen af, om en ægtefælle er pensionsmæssigt urimeligt stillet. Hvad vurderingen nærmere indebærer, skal i stedet udledes af ÆFL § 45, stk. 2 og forarbejderne til bestemmelsen. Det følger af ÆFL § 45, stk. 2, at der skal tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

¹²⁸ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e

¹²⁹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e

¹³⁰ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

Der er i forarbejderne oplistet en række situationer, hvor der efter lovgivers mening ikke bør tilkendes en ægtefælle rimelighedskompensation. Heraf kan det udledes, at det bør tillægges betydning, hvis den compensationssøgende ægtefælle har særemidler, idet særemidlerne kan kompensere for den pensionsmæssige ringe stilling, hvorfor ægtefællen i dette tilfælde ikke bør tilkendes rimelighedskompensation. Det er i disse tilfælde uden betydning, om der er en stor forskel i ægtefællernes pensionsrettigheder.¹³¹ Det har dog ikke nogen betydning for vurderingen, hvis den ægtefælle, der er pensionsmæssigt bedst stillet, har et større særeje.¹³² Tillige bør det tillægges betydning, hvis den compensationssøgende ægtefælle er blevet tilstrækkeligt kompenseret gennem formuedelingen. En ægtefælle bør derfor ikke tilkendes rimelighedskompensation, hvis denne, i forbindelse med skiftet, har modtaget et betydeligt boslod fra den anden ægtefælle.¹³³ Tilsvarende gør sig gældende, hvis den pågældende ægtefælle er tilkendt fællesskabskompensation efter ÆFL § 44, der tilstrækkeligt kan kompensere den pensionsmæssige ringe stilling.¹³⁴

Der gives i forarbejderne tillige bud på, hvad der kan indgå i vurderingen af, om en ægtefælle er urimeligt stillet pensionsmæssigt. Her nævnes de tilfælde, hvor den ene ægtefælle har det meste af sin opsparing i pensionsrettigheder, mens den anden ægtefælle kun har en sparsom pensionsopsparing, og i stedet har en anden opsparing af ikke ubetydelig størrelse, som skal indgå i lighedelingen. I sådanne tilfælde kan det indgå i vurderingen, at den pensionsmæssigt dårligst stillede ægtefælle ved lighedelingen skal dele hele sin opsparing med den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle.¹³⁵ Endvidere nævnes de situationer, hvor en compensationssøgende ægtefælle er berettiget til ægtefællebidrag og/eller ægtefællepension uden tidsbegrænsning. En sådan oplysning kan derfor ligeledes indtages i vurderingen.¹³⁶

Der er intet der antyder, at der i forarbejderne er tale om en udtømmende opremsning. Derudover har man valgt at benytte ordene “*kan*” og “*bør*”, hvilket samlet taler for, at der udelukkende er tale om eksempler. Det er derfor i sidste ende op til domstolene at beslutte, hvad der skal indgå i vurderingen af, om en ægtefælle er urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende.

¹³¹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹³² Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹³³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹³⁴ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹³⁵ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹³⁶ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

Eksemplerne omhandler primært ægtefællernes formueforhold. Derudover skal der, som tidligere nævnt, tages hensyn til ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt. Da det ikke nærmere fremgår, hvad hensynet til ægteskabets varighed indebærer – på nær kravet om et ægteskab af minimum 15 års varighed, med henvisning til afsnit 4.2.2.1. – må det derfor være op til domstolene at vurdere, hvad der skal inddrages i den enkelte sag ved dette hensyn. Hvad angår hensynet til omstændighederne i øvrigt, er det i forarbejderne angivet, at der til denne vurdering kan inddrages momenter som *“ægtefællernes alder, deres helbredsforhold og arbejdsevne”*.¹³⁷

Overordnet kan det siges, at der er tildelt domstolene et stort skøn, når det kommer til, hvad der kan inddrages ved vurderingen af, om en ægtefælle er urimeligt stillet pensionsmæssigt. Ligeledes er det ikke fastlagt med hvilken vægt, de enkelte momenter skal indgå i vurderingen. Til nærmere afklaring heraf, findes det derfor relevant at undersøge, hvad domstolene tillægger vægt i konkrete sager.

I TFA.2016.330.V fandt retten, at der ikke kunne tilkendes H rimelighedskompensation, da hun i forvejen havde opnået ægtefællebidrag i 10 år. Begge parter havde nået pensionsalderen. Det blev af retten lagt vægt på, at afgørelsen om ægtefællebidrag var begrundet i den store forskel i parternes pensionsopsparinger, og at denne bidragspligt vil løbe op i en samlede udbetaling på 360.000 kr. Retten fandt på den baggrund, at H ikke havde ret til at blive kompenseret yderligere for sit pensionsmæssige tab.

I U.2014.2218.V kunne H ikke tilkendes rimelighedskompensation, med henvisning til, at hun allerede havde modtaget et betydeligt beløb i forbindelse med bodelingen. I den pågældende sag havde H udtaget et boslod på 1,2 mio. kr., hvoraf ca. 800.000 kr. var fra M's boslod. Endvidere lagde retten vægt på, at M's helbred gjorde det usikkert, om han vil kunne opretholde sine indbetalinger på sin pensionsordning. Retten fandt, med henvisning til de førnævnte momenter samt parternes alder (44 år og 43 år), at H ikke havde ret til rimelighedskompensation, til trods for den store forskel i parternes pensionsrettigheder.

I U.2013.1951.V fandt retten, at A ikke kunne tildeles rimelighedskompensation, da hun ikke kunne anses som værende pensionsmæssigt urimeligt stillet. Ved afgørelsen blev der lagt vægt på A's frivillige pensionsordning og resultatet af bodelingen. Efter en samlet vurdering kunne A ikke anses for at være urimeligt stillet pensionsmæssigt.

¹³⁷ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

Af de nævnte afgørelser kan det udledes, at retten har en tendens til at følge forarbejderne til bestemmelsen, når de træffer afgørelse i en konkret sag, hvor ægtefællernes formueforhold har betydning i alle de nævnte afgørelser. I TFA.2016.330.V henvises der blandt andet til, at H allerede var berettiget til 10 års ægtefællebidrag, som var tildelt hende af hensyn til den store forskel, der var i parternes pensionsopsparinger. Det ses også i U.2014.2218.V, hvor der henvises til det betydelige boslod, som H havde udtaget i forbindelse med skiftet. Endvidere ses det i U.2013.1951.V, at H ikke kunne tilkendes rimelighedskompensation, da resultatet af bodelingen samt hendes frivillige pensionsordning medvirkede til, at hun ikke kunne ses som pensionsmæssigt urimeligt stillet.

Derudover lægges der vægt på de personlige forhold, der er oplistet i forarbejderne, herunder parternes alder og helbred, hvilke inddrages til at vurdere, hvor meget en pensionsmæssigt svagt stillet ægtefælle kan nå at spare op i fremtiden. Dette ses især i U.2014.2218.V, hvor der blev lagt vægt på, at H stadig har mange år på arbejdsmarkedet, og derfor har god tid til at spare op til pension. Omvendt ses de personlige forhold ligeledes inddraget til at vurdere, om en ægtefælle, der er bedst stillet pensionsmæssigt, fortsat vil kunne opretholde sine indbetalinger til dennes pensionsordning. Dette ses blandt andet i U.2014.2218.V, hvor der blev lagt vægt på, at det var usikkert, hvorvidt M kunne opretholde sine pensionsindbetalinger, grundet hans helbred. Forarbejderne har derfor en stor betydning for vurderingen af, om en ægtefælle kan siges at være pensionsmæssigt urimeligt stillet.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at der i forarbejderne er indsat et *pensionsloft*, hvorefter der sættes et loft for, hvor meget kompensation der maksimalt kan tilkendes en ægtefælle. Heraf følger det, at en ægtefælle ikke kan kompenseres for dennes pensionstab, hvis ægtefællen har pensionsrettigheder – uden medregning af folkepension – der vil udgøre en årlig udbetaling på 135.000 kr. eller derover, på det sædvanlige pensioneringstidspunkt.¹³⁸ Betingelsen skal ses i lyset af, at en ægtefælle i disse tilfælde ikke kan anses at være urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende.

4.2.3. *Kompensationens størrelse*

Hvis man efter ovenstående vurdering finder, at en ægtefælle har opfyldt alle betingelser for rimelighedskompensation efter ÆFL § 45, opstår spørgsmålet om kompensationens størrelse. Det fremgår af de specielle bemærkninger til bestemmelsen, at:

¹³⁸ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

“Størrelsen af det beløb, en ægtefælle skal betale, for at den anden ægtefælle ikke bliver stillet urimeligt pensionsmæssigt, fastsættes skønsmæssigt.”¹³⁹

Herefter skal der foretages en skønsmæssig vurdering af hver enkelt sag. Endvidere fremgår det af ÆFL § 45, stk. 2, at der ved afgørelsen skal tages hensyn til “ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt”.

Hvad angår hensynet til ægteskabets varighed og ægtefællernes økonomiske forhold, kan der henvises til afsnit 4.2.2.1 og afsnit 4.2.2.3., hvor hensynene er nærmere gennemgået. Hertil kommer hensynet til omstændighederne i øvrigt. Momenter, der kan indgå under dette hensyn, er blandt andet “parternes alder, deres helbredsforhold og arbejdsevne”.¹⁴⁰ De forhold der kan inddrages her, er altså de samme som ved vurderingen af, om en ægtefælle er urimeligt stillet. Dette betyder derfor, at et forhold i nogle tilfælde kan tale for et kompensationsfrafald, mens det i andre tilfælde taler for en kompensationsnedsættelse. Det er her op til domstolene at vurdere, med hvilken vægt et forhold skal indgå i den samlede vurdering.

4.2.3.1. Begrænsninger i forarbejderne

Der er i de specielle bemærkninger til bestemmelsen opstillet en lang række begrænsninger, som sætter grænser for, hvor meget en ægtefælle kan tilkendes i rimelighedskompensation. Disse ses gennemgået nedenfor.

4.2.3.1.1. Minimumsgrænsen og pensionsloftet

De første begrænsninger er *minimumsgrænsen* og *pensionsloftet*, der også tidligere er blevet benævnt som betingelser. Dette skyldes, at beløbsgrænserne både skal ses som betingelser og begrænsninger.

Som begrænsning indebærer minimumsgrænsen, at en ægtefælle ikke bør kompenseres mere, end at der efter compensation fortsat kan være op til ca. 50.000 kr. i værdiforskel mellem ægtefællernes løbende årlige pensionsudbetalinger.¹⁴¹ Derudover begrænser pensionsloftet compensationen i det omfang, at et kompensationsbeløb ikke bør medføre, at en ægtefælles samlede pensionsrettigheder bringes over, hvad der svarer til en årlig udbetaling på ca. 135.000 kr.¹⁴²

¹³⁹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁴⁰ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁴¹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁴² Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

4.2.3.1.2. Ikke mere end ca. 25 % af værdiforskellen

Den næste begrænsning, der kan udledes af forarbejderne, er, at kompensationen ikke bør være større, end hvad der svarer til ca. 25 % af forskellen mellem værdierne af ægtefællernes pensionsopsparing *under ægteskabet*.¹⁴³

Der skal herefter foretages en sammenligning af ægtefællernes pensionsopsparinger *under ægteskabet*, hvorefter kompensationen maksimalt kan udgøre ca. 25 % af værdiforskellen. Ved de generelle bemærkninger til bestemmelsen er der blot anvendt formuleringen “*ca. 25 % af forskellen mellem værdien af hver af ægtefællernes opsparing*”¹⁴⁴, hvorfor der er behov for en nærmere afklaring heraf.

Ved afgørelsen af, om der er stor forskel mellem ægtefællernes pensionsrettigheder, skal der laves en sammenligning af alle ægtefællernes pensionsrettigheder, og ikke kun den opsparing ægtefællerne har opnået under ægteskabet. Det forekommer derfor ikke logisk, at der skal laves endnu en værdiansættelse af de rettigheder, der er opnået under ægteskabet. Endvidere skal der ved vurderingen af, om ægteskabet har været af længere varighed, tages hensyn til forudgående samliv. Hvis man skal følge de specielle bemærkninger, hvor begrænsningen er knyttet til opsparingen under ægteskabet, vil det tillige forekomme ulogisk, hvis man ikke kan medregne opsparing foretaget under dette forudgående samliv.¹⁴⁵ Denne begrænsning skaber derfor uklarhed, og spørgsmålet må således afklares nærmere i praksis.

Det bemærkes, at anvendelsen af et maksimum på ca. 25 % som udgangspunkt forudsætter, at ægteskabet har varet noget længere end 15 år, og at den pågældende ægtefælle næsten ingen pensionsrettigheder har, ud over dennes folkepension.¹⁴⁶ Familieministeren har, i forbindelse med sin besvarelse af nogle lovtekniske spørgsmål, angivet, hvilken indflydelse ægteskabets varighed kan have på beløbets størrelse.¹⁴⁷ I det pågældende eksempel kan ægtefællen maksimalt tilkendes 175.000 kr. i kompensation efter et ægteskab med en varighed på 18 år. Ministeren mener her, at ægteskabets varighed vil medføre en nedsættelse af beløbets størrelse, hvorefter han angiver en skønsmæssig nedsættelse til 125.000 kr.¹⁴⁸

¹⁴³ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁴⁴ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.3.

¹⁴⁵ Denne teori følges ligeledes af Gitte M. Abrahamsen, jf. Gitte M. Abrahamsen, 2014, s. 280

¹⁴⁶ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁴⁷ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

¹⁴⁸ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

Det kan heraf udledes, at Ministeren, på baggrund af sin skønsmæssige vurdering, finder det passende at nedsætte kompensationsbeløbet med 50.000 kr., med henvisning til ægteskabets varighed (18 år). Det angives ikke nærmere, hvordan han begrundet sit resultat. Han bemærker dog, at den nøjagtige kompensation vil afhænge af sagens omstændigheder, hvor der henvises til formueforholdene i øvrigt, parternes alder, helbred, erhvervsevne osv.¹⁴⁹ Der henvises altså til de momenter, der i forvejen er oplistet i forarbejderne, som værende de hensyn, der kan lægges vægt på ved afgørelsen om kompensationens størrelse.

4.2.3.1.3. Ikke over det sædvanlige pensionsniveau

Som den næste begrænsning, der kan udledes af forarbejderne, kan nævnes, at en ægtefælle ikke kan tilkendes mere i kompensation *“end at vedkommende samlet set bliver bragt på det niveau, som den pågældende ægtefælle ville kunne påregne, såfremt vedkommende havde foretaget de for sit erhverv sædvanlige pensionsindbetalinger under ægteskabet”*.¹⁵⁰ Dette gælder også selvom den anden ægtefælle er meget bedre stillet pensionsmæssigt. Som eksempel nævnes, at en hjemmehjælper maksimalt kan modtage et kompensationsbeløb, der bringer denne op på, hvad der svarer til et almindeligt pensionsniveau for en hjemmehjælper. I tilfælde af, at den pågældende ikke har haft tilknytning til arbejdsmarkedet – eller kun har haft meget ringe eller skiftende tilknytning – kan kompensationsbeløbet maksimalt bringe ægtefællen op på et beløb svarende til en ufaglærts pensionsindbetalinger under ægteskabet.¹⁵¹ En ægtefælle kan derfor ikke kompenseres i yderligere omfang, end denne har lidt i pensionsmæssigt tab.

4.2.3.1.4. Insolvent

Afslutningsvis bemærkes det, at en insolvent ægtefælle er fritaget fra at betale kompensation til den anden ægtefælle.¹⁵² Ved vurdering heraf, skal ægtefællens pensionsordnings nettoværdi medregnes.¹⁵³ Forinden en ægtefælle kan blive erklæret insolvent, skal den pågældende have en negativ bodel, også efter inddragelsen af nettoværdien af dennes pensionsordninger. Dette ses i dommen afsagt af Retten i Lyngbys dom af 17. oktober, hvor retten fandt, at begge parter havde en negativ bodel, hvorfor der ikke kunne gøres krav på rimelighedskompensation.¹⁵⁴

¹⁴⁹ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

¹⁵⁰ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁵¹ Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁵² Lovforslag L 146, specielle bemærkninger til § 16 e og Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁵³ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 45

¹⁵⁴ Ægtefælleloven med kommentarer, 2021, s. 428

4.2.3.2. *Kan der opstilles en beregningsmodel?*

I forbindelse med lovforslagets behandling indsendte Jørgen U. Grønborg en række beregnings-tekniske spørgsmål, der blev besvaret af Familieministeren. Her blev der ved besvarelsen udtalt, at:

*“Bestemmelsens skønsmæssige karakter og fleksibilitet er en vigtig del af balancen i det samlede lovforslag og indebærer, at det ikke er eller skal være muligt at opstille tekniske beregningsmodeller.”*¹⁵⁵

Det er efter hans holdning ikke meningen, at man bør kunne opstille en beregningsmodel, der kan benyttes til beregningen af compensationens størrelse. Han henviser til bestemmelsens skønsmæssige karakter, og at de i forarbejderne fastsatte grænser ikke er absolutte, hvorfor det ikke vil hænge sammen med formålet med en skønsmæssig beregning. Afslutningsvis mener Familieministeren, at det vil skade ægtefællernes retsstilling, hvis der blev opstillet egentlige beregningsmodeller.¹⁵⁶

Der kan således ikke laves en skabelon, hvorefter en ægtefælle kan beregne den præcise størrelse af sin compensation. Det skal dog bemærkes, at Jørgen U. Grønborg har lavet et program, som kan beregne, hvor meget en ægtefælle maksimalt kan tilkendes i rimelighedskompensation, efter de opstillede begrænsninger.¹⁵⁷

4.2.3.3. *Opsamlende*

Forinden en ægtefælle kan tilkendes compensation, skal det først fastlægges, om den kompensations-søgende ægtefælle har været i et ægteskab af længere varighed, om der er stor forskel i ægtefællernes pensionsrettigheder, samt om den kompensationsøgende ægtefælle er pensionsmæssigt urimeligt stillet.

Dette indebærer, at ægteskabet som minimum skal have varet 15 år, hvor et eventuelt forudgående samliv i nogle tilfælde kan inddrages i beregningen heraf. Dertil kommer, at der skal være en forskel mellem ægtefællernes pensionsrettigheder, hvorunder der skal laves en værdiansættelse og sammenligning af begge ægtefællers rimelige pensionsordninger, både på skiftetidspunktet og det sædvanlige

¹⁵⁵ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

¹⁵⁶ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

¹⁵⁷ Programmet findes på synopsis.dk

pensionstidspunkt. For at en forskel kan anses for at være stor, skal forskellen være minimum ca. 50.000 kr. Ligeledes skal den compensationssøgende ægtefælle være urimeligt stillet økonomisk, hvilket ikke er tilfældet, hvis denne har pensionsrettigheder svarende til en udbetaling på ca. 135.000 kr. i året, på det sædvanlige pensioneringstidspunkt, eller hvis denne f.eks. har særeje, der ellers kan kompensere for tabet.

Ovenstående vurdering kan derfor anses for et filter, som frasorterer en del af de tilfælde, hvor der ikke skal ydes compensation.¹⁵⁸

Ved beregningen af compensationen skal der tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold samt omstændighederne i øvrigt. Dertil kommer, at forarbejderne opsætter en række begrænsninger for, hvor meget der maksimalt kan tilkendes en ægtefælle i compensation. En ægtefælle kan således ikke modtage mere i compensation, end hvad denne i øvrigt selv kunne have opsparet, hvis der var foretaget sædvanlige indbetalinger. Ligeledes kan ægtefællen ikke kompenseres mere, end at denne bringes op på en årlig livsvarig og fremskreven pension på ca. 135.000 kr., samt at der fortsat kan være en forskel på op til ca. 50.000 kr. mellem ægtefællernes årlige livsvarige og fremskrevne pension. En ægtefælle kan derudover ikke modtage compensation, såfremt den anden ægtefælle er insolvent, og compensationen bør derudover ikke overstige, hvad der svarer til ca. 25 % af forskellen mellem ægtefællernes pensionsopsparing foretaget under ægteskabet.

4.3. Opsamlende om ÆFL §§ 44 og 45

Ovenfor ses en uddybende gennemgang af de pensionskompenserende regler, samt de betænkeligheder, der er kommet til udtryk i litteratur og praksis. Efter bestemmelsen i ÆFL § 44 om fællesskabskompensation er det muligt for en ægtefælle at få compensation, hvis denne under ægteskabet har opsparet mindre pension end rimeligt grundet hensyn til familien eller den anden ægtefælle. Bestemmelsen i ÆFL § 45 om rimelighedskompensation sikrer herefter, at en ægtefælle ikke stilles urimeligt pensionsmæssigt efter et langvarigt ægteskab, såfremt der er stor forskel i ægtefællernes pensionsopsparinger.

Ved bedømmelsen af, om der kan tildeles pensionskompensation, skal der tages højde for de mange betingelser og begrænsninger i lovens ordlyd, forarbejder samt principper udledt af praksis. Disse

¹⁵⁸ REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg, spg. 8

regler er komplicerede, idet der kræves indsigt i flere forskellige retsområder for en fuldkommen forståelse heraf.

Der er blandt teoretikere uenighed om, hvordan de mange begrænsninger skal fortolkes, og hvilken vægt de skal tillægges. Der må af denne årsag søges afklaring i retspraksis, hvorfra det kan udledes, hvordan begrænsningerne skal anvendes. Dette er dog problematisk, da der ikke er meget praksis på området, hvorfor juridiske forfattere har måtte basere deres teorier og fortolkninger ud fra et sparsomt antal afgørelser.

4.3.1. Retspolitiske overvejelser

4.3.1.1. Lovgivning i motiverne

Det er ovenfor i afsnit 4.1.2.4. beskrevet, hvordan bagatelgrænsen, der følger af forarbejderne til ÆFL § 44, bliver fulgt i praksis, hvilket blandt andet ses i U.2013.1951.V. Det samme gør sig gældende for minimumsgrænsen og pensionsloftet, der er reguleret i forarbejderne til ÆFL § 45. Lovgivning i motiverne er ofte blevet kritiseret, da der er tale om regler, som ikke fremgår af lovteksten, og som man ikke vil nå frem til alene ud fra lovens ordlyd.¹⁵⁹ Når forarbejdernes betingelser, ligeledes skal tages i betragtning ved vurderingen af, hvorvidt en ægtefælle kan modtage pensionskompensation, kan det i praksis betyde, at mange borgere bliver afskåret fra at modtage kompensation. Det faktum, at der forefindes betingelser i forarbejderne kan endvidere betragtes som et problem for borgeren i den forstand, at denne ikke har mulighed for at indrette sin fremtid efter lovens ordlyd og i den forbindelse forudse sin retstilstand og de konsekvenser, der følger heraf.

Lovbemærkninger har endvidere til hensigt at fungere som et fortolkningsbidrag, da det heraf som oftest fremgår, hvad der har været hensigten bag lovforslaget. Problematikken opstår, når der i bemærkningerne laves *skjult lovgivning*, da dette medfører de ovenfor anførte problemstillinger. Synspunktet blev tidligere bakket op af, at lovgivning i forarbejderne blev anset som en uskik – en tradition der nu er død og begravet.¹⁶⁰ Betydningen heraf er, at der i praksis vil blive foretaget afgørelser med henvisning til lovens bemærkninger. Det er således kritisabelt, når der i lovforarbejderne foretages begrænsninger til en bestemmelses anvendelsesområde, som følges tilnærmelsesvist præcist af den dømmende magt, og ligeledes må anses som en betingelse.

¹⁵⁹ Retssystemet og juridisk metode, 2020, s. 212

¹⁶⁰ De skjulte regler – lovbemærkningers magt

4.3.1.2. *Efterleves formålet?*

De pensionsudlignende regler har til formål at udligne en eventuel uhensigtsmæssig økonomisk difference mellem ægtefællerne. Det søges således med bestemmelserne forhindret, at det alene er den familieorienterede ægtefælle, som har indrettet sig af hensyn til familien, som skal bære hele det pensionsmæssige tab (ÆFL § 44), samt at den ene ægtefælle ikke skal stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvis ægteskabet har været af længere varighed, og hvis der er stor forskel i ægtefællernes pensionsrettigheder (ÆFL § 45).

Formålet med indførelsen af ÆFL § 44 er således, at ægtefællerne under ægteskabet kan indrette sig på den måde, som de finder det mest hensigtsmæssigt, uden samtidig at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser. Kompensationsmuligheden fremmer derved synspunktet om fælles ansvar og fælles byrde. Formålet, som bestemmelsen ellers søger at følge, bliver dog væsentligt begrænset af den lange række af betingelser og begrænsninger, der fremgår af bestemmelsen og dennes forarbejder. Betingelserne og begrænsningerne medvirker, at en tabslidende ægtefælle kan risikere at bære hele eller dele af tabet selv, f.eks. i de tilfælde, hvor den tabslidende ægtefælle forinden ægteskabets indgåelse har opsparet en større pensionsopsparing end den anden ægtefælle, og derfor ikke har den mindste opsparing ved ægteskabets ophør. Det samme udfald vil gøre sig gældende, hvis en ægtefælles pensionstab er begrundet i helt eller delvist fravær fra arbejdsmarkedet, forinden ægteskabets indgåelse. Det er ikke utænkeligt, at der i praksis kan forekomme flere tilfælde, hvor en tabslidende ægtefælle selv skal bære hele tabet grundet betingelserne og begrænsningerne i forarbejderne. Modsætningsvis kan der også tænkes situationer, hvor det er den ægtefælle, der bliver pålagt at betale kompensation til den anden ægtefælle, som skal bære hele tabet. Dette vil navnlig gøre sig gældende i tilfælde af, at der er en så stor forskel på værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder, at størrelsen af fællesskabskompensationen ikke bliver begrænset af ÆFL § 44, stk. 2. Det kan som afsluttende bemærkning derfor siges, at formålet ikke bliver efterlevet til fulde i praksis, da der forekommer situationer, hvor det udelukkende er den ene ægtefælle, der bærer tabet. De situationer, hvor en ægtefælle er urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende, og bestemmelsen om fællesskabskompensation ikke kan udligne dette, kan der søges kompensation efter ÆFL § 45.

Formålet med indførelsen af ÆFL § 45 er at sikre imod, at en ægtefælle på baggrund af et længerevarende ægteskab bliver stillet pensionsmæssigt urimeligt. Ved vurderingen af, om en ægtefælle er urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende, skal der inddrages momenter om ægtefællens øvrige økonomiske forhold. Dette synes modstridende til bestemmelsens formål, da den skal søge at udligne

pensionsmæssig urimelighed, og ikke generel urimelighed. Dertil kommer, at bestemmelsen er skønsmæssig, hvorfor kompensationen skal fastsættes ud fra et skøn. De betingelser, der er indført i forarbejderne, bidrager derfor til at begrænse den skønsmæssige karakter, som bestemmelsen ellers skulle have. Endvidere synes det ikke hensigtsmæssigt at knytte præcise beløbsgrænser på en skønsmæssig bestemmelse, da effekten af den skønsmæssige karakter vil blive indskrænket på forhånd. Det faktum, at der er indsat en lang række begrænsninger til kompensationens størrelse, bidrager ligeledes til, at den skønsmæssige karakter indskrænkes, mens domstolene i stedet er efterladt med en kompliceret beregningsproces. Sammenfattende kan det derfor siges, at bestemmelsens formål ikke efterleves til fulde, da der i overvejende grad bliver lagt vægt på ægtefællens øvrige økonomiske forhold, frem for den pensionsmæssige urimelighed, som bestemmelsen egentlig har til formål at sikre imod.

Afslutningsvis kan det fastlægges, at det samlede formål med bestemmelserne er at sikre det familiepolitiske hensyn ved at åbne op for muligheden for kompensation i de tilfælde, hvor ægtefællerne er stillet uhensigtsmæssigt i pensionsmæssig henseende efter en forlods udtagen af rimelige pensionsrettigheder. Det kan dog ud fra ovenstående konkluderes, at formålet med de pensionsudlignende regler ikke er varetaget i tilstrækkeligt omfang.

5. KAPITEL – KOMPENSATION I SÆRLIGE SITUATIONER

Af ovenstående fremgår et overblik over anvendelsesområdet for reglerne om pensionskompensation. Formålet med det følgende kapitel er i den forbindelse at undersøge, hvorvidt reglerne i ÆFL §§ 41 og 42 om medvirkenskompensation og rimelighedskompensation tillige kan anvendes, når en ægtefælle søger kompensation for dennes ringe pensionsmæssige stilling. Bestemmelserne omhandler en ægtefælles mulighed for kompensation i særlige situationer, hvorefter det er muligt at tilkende en ægtefælle medvirkenskompensation efter ÆFL § 41 og rimelighedskompensation efter ÆFL § 42. Der vil i dette kapitel blive foretaget en kort redegørelse af bestemmelsernes anvendelsesområde, hvorefter det vil blive undersøgt, om et pensionstab ligeledes kan kompenseres efter disse regler.

5.1. Medvirkens- og rimelighedskompensation

Bestemmelserne i ÆFL §§ 41 og 42 er videreført fra ægtefælleskiftelovens § 67, der ved indførelsen af ÆFL blev opdelt i to særskilte bestemmelser. I praksis havde ægtefælleskiftelovens § 67 fået et bredere anvendelsesområde end først tiltænkt. Bestemmelsen havde efter sin ordlyd et krav om, at en ægtefælle skulle være stillet *urimeligt ringe*, men der blev i praksis lagt mere vægt på ordet *urimeligt* end på ordet *ringe*, hvorfor den udviklede sig til en generel rimelighedsregel.¹⁶¹

Ligeledes medførte anvendelsen af ægtefælleskiftelovens § 67 to anvendelsesområder, hvor det ene anvendelsesområde omhandlede de tilfælde, hvor en ægtefælle havde medvirket til at forøge eller bevare den andens ægtefælles særeje (nu ÆFL § 41),¹⁶² og det andet anvendelsesområde omhandlede de tilfælde, hvor en ægtefælle generelt var stillet urimeligt økonomisk (nu ÆFL § 42).¹⁶³

Ved indførelsen af ÆFL havde man derfor et behov for at tydeliggøre anvendelsesområdet,¹⁶⁴ hvorfor bestemmelsen blev opdelt i to særskilte bestemmelser, navnlig ÆFL §§ 41 og 42. Det skal i forbindelse hermed bemærkes, at ægtefælleskiftelovens § 67 er overført uden indholdsmæssige ændringer fra ægteskabslovens § 56, hvorfor den tidligere praksis og motiverne herfra, ligeledes er relevant i henhold til fortolkningen af ÆFL § 41 og 42.¹⁶⁵ I den forbindelse skal det bemærkes, at praksis ikke

¹⁶¹ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.1.

¹⁶² Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁶³ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.2.

¹⁶⁴ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁶⁵ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til §§ 41 og 42

klart adskiller tilkendelsen af kompensation i henhold til ÆFL §§ 41 og 42, idet dette blev behandlet under en samlet bestemmelse i ægtefælleskiftelovens § 67 og ægteskabslovens § 56.

5.1.1. ÆFL § 41 – medvirkenskompensation

Som nævnt ovenfor er ÆFL § 41 en videreførelse af den del af ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, der omhandler en ægtefælles “*medvirken til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue, som ikke indgår i delingen*”.¹⁶⁶

5.1.1.1. Formål

Formålet med at indføre ÆFL § 41 var, at der var et behov for at tydeliggøre muligheden for kompensation i tilfælde af medvirken til forøgelse eller bevarelse af den anden ægtefælles formue, der kan holdes uden for ligedelingen.¹⁶⁷ Ligeledes havde den praktiske anvendelse af den tidligere ægtefælleskiftelovens § 67, efter udvalgets mening, skabt et behov for, at sådanne tilfælde kunne adskilles fra de situationer, hvor en ægtefælle ud fra en rimelighedsbetragtning kunne kompenseres for dennes urimelige økonomiske stilling.¹⁶⁸

Det bemærkes, at bestemmelsen finder anvendelse på al formue, der af den ene eller anden grund kan holdes uden for ligedelingen. Hovedsageligt vil bestemmelsen have praktisk relevans, hvis ægtefællen har et særeje, men den er ikke udelukkende begrænset hertil.¹⁶⁹

5.1.1.2. Betingelser

Der kan efter ÆFL § 41 tilkendes en ægtefælle medvirkenskompensation, når denne ægtefælle har medvirket til at bevare eller forøge den anden ægtefælles formue, som ikke indgår i ligedelingen. Det er derfor uden betydning, om den anden ægtefælles formue er blevet forhøjet ved ægtefællens medvirken, eller om dette blot har bidraget til at bevare formuen.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 41

¹⁶⁷ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁶⁸ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁶⁹ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁷⁰ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

Det fremgår endvidere af bestemmelsens ordlyd, at en ægtefælles medvirken kan bestå af *“arbejde i hjemmet, varetagelse af omsorgen for børnene, fordeling af familiens udgifter eller på anden lignende måde”*.

Medvirken kan med fordel opdeles i direkte og indirekte medvirken, da dette bidrager til et bedre overblik over de momenter, som tillægges vægt ved vurderingen. Direkte medvirken omfatter de tilfælde, hvor en ægtefælles handling bidrager direkte til en bevarelse eller forøgelse af den anden ægtefælles formue, hvorimod indirekte medvirken omhandler de tilfælde, hvor en ægtefælles handling bidrager til, at den anden ægtefælle selv kan bevare eller forøge sin formue.

5.1.1.2.1. Direkte medvirken

Direkte medvirken kan gøre sig gældende i de tilfælde, hvor en ægtefælle har arbejdet ulønnet i den anden ægtefælles særeejendoms virksomhed.¹⁷¹ Der henvises i den forbindelse til U.2011.1157.Ø, hvor H havde arbejdet i M's virksomhed uden at modtage vederlag herfor. Ved afgørelsen lagde retten til grund, at M havde opnået en vis besparelse ved H's gratis arbejde, hvorfor H kunne tilkendes kompensation herfor.

Udover ovenstående kan direkte medvirken forekomme, når en ægtefælle bidrager til at forbedre den anden ægtefælles særeejendoms tilstand.¹⁷² Dette ses i TFA.2002.374.Ø, hvor M havde medvirket til at oparbejde H's særeeje ved at anvende egne midler til renovering og forbedring heraf, hvorfor M kunne kompenseres herfor.

Ydermere kan direkte medvirken forekomme i de tilfælde, hvor en ægtefælle har bidraget til at nedbringe den anden ægtefælles gæld. Dette ses blandt andet i U.1996.31.Ø, hvor H havde anvendt en betydelig del af sin indkomst til at betale prioritetsudgifter på M's særeejendoms gæld, hvorved M havde opnået en besparelse. På den baggrund kunne H kompenseres for sit tab.

5.1.1.2.2. Indirekte medvirken

Indirekte medvirken kan forekomme, når en ægtefælle har arbejdet i hjemmet.¹⁷³ På den måde har den anden ægtefælle haft mulighed for at arbejde mere, hvorved denne kan opnå en bevarelse eller forøgelse af den del af sin formue, som ikke indgår i delingen. Som eksempel kan nævnes

¹⁷¹ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁷² Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁷³ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

U.2016.3074.V, hvor H i betydeligt omfang havde taget sig af de huslige pligter, hvilket indirekte medvirkede til, at M havde en øget mulighed for at arbejde som direktør mv., og på den måde forøge sin særejeformue.

Endvidere omfatter indirekte medvirken også de tilfælde, hvor en ægtefælle har varetaget omsorgen for børnene, hvilket blandt andet ses i TFA.2008.355.Ø. I denne afgørelse var H hjemmegående og passede parrets børn, hvorfor M kunne fokusere på at arbejde i sin særejevirsomhed, der som følge heraf var steget i værdi. Retten fandt på den baggrund, at H kunne kompenseres for sin medvirken til forøgelse af M's formue.

Har den ene ægtefælle påtaget sig en større del af familiens løbende udgifter, kan dette også ses som indirekte medvirken.¹⁷⁴ Dette ses blandt andet i TFA.2007.122/2.Ø, hvor H's indtægt i det væsentligste var anvendt til husholdningen, børnene osv. Det blev her lagt til grund, at H langsomt var ophørt med at opspare til sit særeje efter ægteskabets indgåelse, da midlerne i stedet blev anvendt til familiens løbende udgifter. H blev af retten tilkendt compensation. Når der er tale om indirekte medvirken som følge af, at en ægtefælle har stået for størstedelen af den fælles husholdning, er det vigtigt at have den almindelige forsørgelsespligt, jf. ÆFL § 4, for øje, da et sådant bidrag vil kunne være omfattet heraf.

5.1.1.3. Beregning af compensation

Når det findes, at en ægtefælle kan blive kompenseret for det tab, som han er blevet pådraget som følge af hans medvirken, skal compensationens størrelse beregnes. Det fremgår af forarbejderne, at udmålingen bør ske på baggrund af en konkret vurdering. Ved vurderingen skal der tages hensyn til omfanget af den medvirkende ægtefælles indsats, samt hvor stor en værdiforøgelse den anden ægtefælles formue, som ikke skal indgå ved formuedelingen, har haft.¹⁷⁵

Der er endvidere indsat et kompensations-maksimum i forarbejderne. Kompensationsbeløbet kan herefter højst udgøre halvdelen af den værdiforøgelse, der er tilkommet en ægtefælle som følge af den anden ægtefælles medvirken.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁷⁵ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

¹⁷⁶ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.1.

5.1.2. *ÆFL § 42 – rimelighedskompensation*

Som nævnt ovenfor er ÆFL § 42 en videreførelse af den del af ægtefælleskiftelovens § 67, stk. 1, der omhandler de tilfælde, hvor en ægtefælle “*ellers ville blive stillet urimeligt økonomisk*”.¹⁷⁷

5.1.2.1. *Formål*

Formålet med at indføre ÆFL § 42 var, at den tidligere ægtefælleskiftelovs § 67 udviklede sig til også at omhandle de tilfælde, hvor en ægtefælle generelt er urimeligt stillet økonomisk, men hvor ægtefællen ikke havde medvirket til at bevare eller forøge den del af den anden ægtefælles formue, som ikke skal indgå ved delingen. På den baggrund fandt udvalget, at der var behov for at indsætte en særskilt bestemmelse, hvorefter en ægtefælle kan tilkendes kompensation.¹⁷⁸

I forbindelse med videreførelsen fra ægtefælleskiftelovens § 67, fandt udvalget endvidere, at kravet om, at en ægtefælle skulle være stillet “*urimeligt ringe*”, skulle ændres til at stemme overens med praksis på området, hvorfor der herefter kun skulle være et krav om at ægtefællen bliver stillet “*urimeligt*”. Det tidligere krav om “*ringe*” er altså fjernet fra bestemmelsen, således at der ikke længere skal laves en vurdering af, om en ægtefælle objektivt er ringe stillet.

5.1.2.2. *Betingelser*

Forinden en ægtefælle kan blive kompenseret for dennes urimelige økonomiske situation, er det påkrævet, at ægteskabet som udgangspunkt skal have haft en varighed på mindst cirka 5 år.¹⁷⁹ Problemstillingen ses behandlet i TFA.2004.331.Ø, hvor ægtefællernes ægteskab på 4 år ikke var tilstrækkeligt til at tilkende H rimelighedskompensation. Dertil kommer, at forudgående samliv kan inddrages i vurderingen, jf. TFA.2001.410/2.Ø, hvor ægtefællernes forudgående samliv på 5 år blev inddraget i vurderingen af ægteskabets varighed, som i pågældende tilfælde kun var på 3,4 år. Vurderingen af ægteskabets varighed, og grænsen på cirka 5 år, er således ikke absolut. Dog må det antages, at ægteskabets varighed skal være tæt på grænsen, idet et ægteskab på 4 år ikke vil være tilstrækkeligt.

Herefter kommer kravet om, at ægtefællen skal være urimeligt stillet økonomisk, hvortil der som udgangspunkt skal være en *væsentlig forskel* mellem ægtefællernes formuer, fordi den ene ægtefælle har udtaget en stor formue forinden delingen. Ved vurdering skal der indgå forhold som ægteskabets

¹⁷⁷ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

¹⁷⁸ Lovforslag L 178, almindelige bemærkninger, pkt. 3.18.2.1.2.

¹⁷⁹ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

varighed, ægtefællernes indtægts-, formue- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt.¹⁸⁰ Det kan være oplysninger om, hvorvidt den økonomisk dårligst stillede ægtefælle er i stand til at arbejde, dennes helbred og erhvervserfaring samt om ægtefællen har hjemmeboende børn. Dertil kommer, at der kan være tilfælde, hvor den økonomisk dårligst stillede ægtefælle i øvrigt er sikret gennem andel af delingsformuen eller ved eget særeje.¹⁸¹ Overordnet set skal der laves en samlet vurdering af ægtefællernes økonomiske forhold og de omstændigheder, der i øvrigt kan have betydning.

Problemstillingen om, hvorledes en ægtefælle var urimeligt stillet økonomisk ved skiftet, ses behandlet i U.2009.267.Ø, hvor M havde et betydeligt særeje, der kunne udtages forlods af skiftet, hvorimod H intet særeje havde. Der blev af retten lagt vægt på, at ægteskabet havde en længde på ca. 40 år, samtidig med at der var betydelig forskel mellem parternes formue- og indtægtsforhold. Retten fandt således, at H kunne tilkendes kompensation, fordi H var urimeligt stillet økonomisk under hensyn til sagens omstændigheder.

5.1.2.3. Beregning af kompensation

Findes det, på baggrund af ovenstående, at en ægtefælle er urimeligt stillet økonomisk, skal der tages stilling til, hvor stort et beløb den pågældende kan kompenseres med. Det fremgår af forarbejderne, at et kompensationsbeløb skal fastsættes på baggrund af ægteskabets varighed, længden af et eventuelt forudgående samliv og ægtefællernes økonomiske forhold, herunder formue-, indtægts- og pensionsforhold samt omstændighederne i øvrigt.¹⁸² Det er således de samme momenter der skal anvendes ved vurderingen af kompensationens størrelse som ved vurderingen af om en ægtefælle er urimeligt stillet økonomisk.

Det er, som tidligere nævnt, et krav, at ægtefællerne har været gift i mindst ca. 5 år, inkl. et eventuelt forudgående samliv. Hertil kommer, at det ved udregningen af beløbets størrelse kan tillægges vægt, hvis ægteskabet har været meget langvarigt.¹⁸³ Det betyder, at beløbet kan variere alt efter ægteskabets længde.

¹⁸⁰ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

¹⁸¹ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

¹⁸² Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

¹⁸³ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

Afslutningsvis skal de øvrige omstændigheder inddrages. Dette skal ses i lyset af, at det beløbet, som en ægtefælle kan modtage i kompensation, kan variere alt efter baggrunden og formålet med kompensationen.¹⁸⁴

5.2. ÆFL §§ 41 og 42 kontra ÆFL §§ 44 og 45

I ovenstående er anvendelsesområdet for kompensationsreglerne i ÆFL §§ 41 og 42 nu klarlagt, og der kan heraf således statueres visse ligheder med reglerne om pensionskompensation i ÆFL §§ 44 og 45. Det er derfor interessant at undersøge, om der er et vis overlap mellem bestemmelseernes anvendelsesområder.

ÆFL §§ 44 og 45 finder udelukkende anvendelse i tilfælde af, at en ægtefælle har foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt under ægteskabet, eller hvis denne ellers vil være urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende, på baggrund af et længerevarende ægteskab. Bestemmelserne finder ikke anvendelse, hvis der på forhånd er aftalt særeje om pension, hvorfor kompensation i disse tilfælde er udelukket efter bestemmelserne. Hertil kommer, at bestemmelsernes anvendelse er vanskeliggjort af en lang række begrænsninger, der nærmest gør bestemmelserne overvældende og uanvendelige i praksis.¹⁸⁵

ÆFL §§ 41 og 42 omhandler kompensation for den anden ægtefælles særeje, enten hvor den ene ægtefælle har medvirket til at forøge den andens formue, der kan holdes uden for delingen, eller hvor en ægtefælle vil blive stillet urimeligt økonomisk på baggrund af den anden ægtefælles udtagen af formue forinden deling. Bestemmelserne finder anvendelse i de tilfælde, hvor noget kan holdes uden for lighedelingen. Det er uden betydning om der kan holdes udenfor grundet aftale om særeje eller grundet lovregulering herom. Da rimelige pensioner kan udtages forlods som følge af loven, vil kompensation i disse tilfælde ligeledes kunne gives efter ÆFL §§ 41 og 42, når blot betingelserne for anvendelse er opfyldt.

Når ÆFL §§ 41 og 42 kan anvendes på pensionsrettigheder, synes det unødvendigt at have særskilte regler om pensionskompensation, da det er svært at forestille sig en situation, hvor en ægtefælle i sådanne tilfælde ikke vil kunne blive kompenseret efter ÆFL §§ 41 eller 42. Et bud på deres fortsatte

¹⁸⁴ Lovforslag L 178, specielle bemærkninger til § 42

¹⁸⁵ Festschrift til Mads Bryde Andersen, 2018, s. 365

eksistens kan være, at ÆFL §§ 44 og 45 ikke var omfattet af retsvirkningslovsudvalgets kommissorium, hvorfor der ikke er taget stilling til en ændring eller ophævelse af bestemmelserne.¹⁸⁶

Når man skal kompenseres for sit pensionsmæssige tab, vil det være nærliggende at anvende ÆFL §§ 44 og 45 til trods for, at man ligeledes vil kunne kompenseres efter ÆFL §§ 41 og 42. Tillige mener Linda Nielsen, professor ved Københavns Universitet, at det vil være langt mere hensigtsmæssigt at anvende ÆFL §§ 41 og 42 i videre udstrækning. Dette begrundes i, at bestemmelsernes betingelser er langt mere velkendte og lettere at arbejde med i praksis, sammenholdt med at der i ÆFL §§ 41 og 42 bliver taget samlet stilling til ægtefællernes økonomiske forhold, hvorimod der i ÆFL §§ 44 og 45 foretages en mere kunstigt adskilt bedømmelse, hvor pensionsrettigheder er i fokus.¹⁸⁷

Endvidere påpeger Linda Nielsen princippet om *lex posterior*, hvorefter en ny lovbestemmelse som udgangspunkt skal gå forud for en ældre lovbestemmelse. Hertil mener hun, at ÆFL §§ 41 og 42 skal anvendes som et supplement eller i stedet for ÆFL §§ 44 og 45, hvorved der gives rum for et samlet skøn over ægtefællernes forhold.¹⁸⁸ Modsat kan dog nævnes princippet om *lex specialis*, hvorefter en speciallovregel går forud for en lovregel af generel karakter. Dette synspunkt taler for, at man som udgangspunkt skal anvende ÆFL §§ 44 og 45, når der skal kompenseres for et pensionsmæssigt tab, og det vil først være relevant at rejse krav om compensation efter ÆFL §§ 41 og 42, når der ikke kan opnås compensation herefter. Hvilke af de to principper der skal følges, er uafklaret, og det står derfor en ægtefælle frit for, om denne søger compensation efter ÆFL §§ 44 og 45 eller ÆFL §§ 41 og 42.

Afslutningsvis kan det bemærkes, at ÆFL §§ 44 og 45 kan virke uoverskuelige, grundet de mange begrænsninger, der er knyttet til bestemmelsens forarbejder. ÆFL §§ 41 og 42 er ikke underlagt samme mængde begrænsninger i forarbejderne, hvorfor en ægtefælle kan have nemmere ved at forudse sin retstilstand. Grundet de usikkerheder der er forbundet med ÆFL §§ 44 og 45 vil det derfor synes nærliggende, at en ægtefælle vil vælge at søge compensation efter ÆFL §§ 41 og 42.

¹⁸⁶ Skilsmisseret, 2020, s. 238

¹⁸⁷ Skilsmisseret, 2020, s. 238

¹⁸⁸ Skilsmisseret, 2020, s. 250 f.

6. KAPITEL – AFSLUTNING

I det afsluttende kapitel vil der foretages en sammenfatning af de informationer, der er opnået gennem anvendelse af den retsdogmatiske metode, til besvarelse af afhandlingens problemformulering, med fremhævelse af de mest grundlæggende punkter. Derefter indeholder kapitlet en perspektivering til de svenske regler, hvor forskellige aspekter af Sveriges pensionsregler sammenholdes med de danske pensionsregler, som er blevet gennemgået i afhandlingen. Formålet bag perspektiveringen er at vurdere, om elementer af svensk ret vil kunne bidrage til en mere effektiv løsning af tvister i dansk praksis.

6.1. Konklusion

Formålet med nærværende afhandling har været at klarlægge, hvordan pensionsrettigheder ved separation eller skilsmisse behandles, herunder med særligt henblik på kompensation.

Til afklaring af problemformuleringen er udgangspunktet for delingen af ægtefællernes formue indledningsvist fastlagt, hvilket er den legale formueordning. Den legale formueordning medfører, at der skal ske en ligedeling af ægtefællernes formuer ved skiftet.

Udgangspunktet fraviges ved muligheden for at udtage rimelige pensionsrettigheder forlods for skiftet, jf. ÆFL § 34. Dette gav særlig anledning til en analyse af, hvornår en pensionsrettighed kan siges at være rimelig, idet rimeligheden er essentiel for bestemmelsen. På baggrund af analysen kan det konkluderes, at der ved vurderingen af, om en pensionsrettighed er rimelig, skal tages stilling til, om indbetalingen har været sædvanlig for den pågældende ægtefælle i henhold til dennes uddannelses- og arbejdsmæssige situation. Som udgangspunkt vil alle indbetalinger til en arbejdsmarkedspension, samt tilsvarende regelmæssige indbetalinger, betragtes som værende rimelige. Hertil kommer, at nogle ægtefæller har et anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, hvorfor der i sådanne tilfælde skal foretages en vurdering af, hvad der er sædvanligt for den pågældende på baggrund af dennes økonomiske situation. I de tilfælde, hvor en ægtefælle har foretaget en yderligere pensionsopsparing, vil dette som regel ikke kunne anses som en rimelig opsparing, medmindre formålet med den ekstra indbetaling er at bringe ægtefællen op på niveau med den anden, samt at dette kan godtgøres ud fra ægtefællernes øvrige økonomiske situation (opfyldningsopsparing).

Udbetalte beløb fra alders- og kapitalpension, supplerende engangssum og supplerende engangsydelse kan ligeledes holdes uden for delingen efter § 34, stk. 2, i det omfang disse ikke er forbrugt,

og kan anses for rimelige. Det samme gør sig gældende for surrogater og indtægter af de udbetalte beløb. Der kan i denne forbindelse opstå en sammenblandingssproblematik, når udbetalte pensionsrettigheder bliver indsat på konti med delingsformue, hvilket af domstolene ses løst efter princippet om "*last-in - first-out*". Hvis beløbene har mistet karakter af pensionsopsparing, kan disse dog ikke udtages forlods, jf. § 34, stk. 3. Om et udbetalt beløb har mistet karakter af pensionsopsparing, afhænger af, om denne er blevet udbetalt i utide, hvorunder ægtefællernes alder og årsagen til udbetalingen inddrages.

Endvidere fraviges udgangspunktet for lighedelingen i ÆFL § 35, hvorefter en ægtefælle kan udtage alle pensionsrettigheder, hvis ægteskabet har været kortvarigt. På baggrund af analysen kan det udledes, at et ægteskab skal have varet i mindre end 5 år, for at kunne anses som kortvarigt. Ved denne vurdering kan der lægges vægt på et eventuelt forudgående samliv af nogen længde med økonomisk fællesskab. Der er i § 35, stk. 2 og 3 indsat bestemmelser, der har samme formål som ÆFL § 34, stk. 2 og 3. Den primære forskel er, at der i § 34 er et rimelighedskriterie, som skal være opfyldt, hvor dette ikke gør sig gældende i § 35.

Hvis der på baggrund af delingen af pensionsrettighederne efter ÆFL §§ 34 og 35 opstår uhensigtsmæssige eller urimelige differencer heri, har en ægtefælle mulighed for at søge kompensation efter de pensionsudlignende regler i ÆFL §§ 44 og 45.

Efter ÆFL § 44 kan en ægtefælle være berettiget til fællesskabskompensation, hvis denne har foretaget en mindre pensionsopsparing end rimeligt, og den manglende pensionsindbetaling skyldes hensynet til familien eller den anden ægtefælle. Bestemmelsen har til formål at sikre, at ægtefællerne under ægteskabet kan indrette sig, som de finder det mest hensigtsmæssigt, uden at skulle tage hensyn til de pensionsmæssige konsekvenser. På baggrund af analysen kan det konkluderes, at der skal foretages en vurdering af, om ægtefællen har indbetalt mindre til pension end hvad, der er rimeligt, hvorunder der skal foretages en sammenligning af, hvad ægtefællen har indbetalt til pension, over for, hvad denne kunne have indbetalt, hvis den pågældende ikke havde været fraværende fra arbejdsmarkedet. Fraværet skal endvidere være begrundet i hensyn til familien eller den anden ægtefælle, hvor blandt andet orlov, pasning af familiemedlemmer samt indretninger grundet den anden ægtefælles arbejdssituation, er anerkendte formål. Dertil kommer, at det kun er forhold under ægteskabet, der kan begrunde anvendelse af ÆFL § 44, hvorfor forhold, der ligger forinden ægteskabet, ikke kan begrunde fællesskabskompensation. Endvidere er der i forarbejderne fastsat en yderligere betingelse,

hvorefter den manglende pensionsopsparing skal svare til op mod 2 års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret, hvis kompensation efter § 44 skal være aktuelt.

Såfremt betingelserne for kompensation efter § 44 er opfyldt, skal kompensationens størrelse beregnes. Hovedreglen er, at kompensationen fastsættes ud fra pensionstab. Grundet lovens og forarbejdernes begrænsninger bliver kompensationen dog markant reduceret, hvilket bevirker, at den tabslidende ægtefælle ikke bliver kompenseret fuldt ud, eller afskæres helt, fra at få sit økonomiske tab dækket. Det er i § 44, stk. 2 fastsat, at kompensationen højst kan udgøre halvdelen af forskellen mellem ægtefællernes pensionsopsparinger foretaget under ægteskabet. Derudover er det i forarbejderne bestemt, at en ægtefælle ikke kan kompenseres mere end at denne bringes op på niveau med den anden, samt at der ikke kan modtages kompensation i yderligere omfang end hvad der er rimeligt at pålægge den anden ægtefælle at betale ud fra øvrige pensionsmæssige og økonomiske forhold. Desuden kan en ægtefælle ikke modtage kompensation, hvis den anden ægtefælle er insolvent.

Efter ÆFL § 45 kan en ægtefælle være berettiget til rimelighedskompensation, hvis denne har en beskeden eller slet ingen pensionsordning efter et længerevarende ægteskab. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at en ægtefælle ikke stilles urimeligt som følge af den anden ægtefælles forlods udtagelse af rimelige pensionsrettigheder. Det kan konkluderes, at der skal foretages en vurdering af, om ægteskabet har været langvarigt, om der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder, og om den kompensationssøgende overordnet set er urimeligt stillet. For at et ægteskab kan for at være længerevarende, skal det som minimum have været 15 år, hvortil der kan medregnes forudgående ægteskabslignende samliv med økonomisk karakter. Derudover skal der være stor forskel mellem værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder, hvorfor der skal foretages en værdiansættelse heraf, både på skiftetidspunktet og på det sædvanlige pensioneringstidspunkt. I den forbindelse er det kun de rimelige pensionsrettigheder, der kan lægges til grund for sammenligningen. Endvidere skal ægtefællen overordnet være urimeligt stillet, hvorfor der ligeledes skal tages hensyn til ægtefællernes øvrige formueforhold samt omstændighederne i øvrigt. Der er i forarbejderne taget stilling til nogle situationer, hvor en ægtefælle på forhånd vil være afskåret fra at modtage rimelighedskompensation efter § 45 på baggrund af dette kriterie. Dette er tilfældet, hvis der ikke som minimum er op til ca. 50.000 kr. i forskel på ægtefællernes løbende udbetalinger fremskrevet til pensionstidspunktet. En ægtefælle bør ligeledes ikke tilkendes rimelighedskompensation, hvis denne har pensionsrettigheder, der fremskrevet til pensioneringstidspunktet, vil blive bragt på minimum ca. 135.000 kr. årligt, foruden medregning af folkepension.

Opfylder en ægtefælle alle betingelserne for rimelighedskompensation, beregnes compensationens størrelse. Compensationen skal som udgangspunkt fastsættes skønsmæssigt ud fra de oplyste forhold i § 45, men der er i forarbejderne anført betydelige begrænsninger hertil. Som allerede anført er der en minimumsgrænse på ca. 50.000 kr. i årlige løbende udbetalinger, og et pensionsloft på ca. 135.000 kr. årlige løbende ydelser, hvilket er en betingelse for at kunne blive tilkendt compensation. Disse grænser må ikke overskrides i forbindelse med compensationen, hvorfor de kan reducere compensationen væsentligt. Derudover bør compensationen ikke overstige, hvad der svarer til ca. 25% af forskellen mellem ægtefællernes pensionsopsparing, og en ægtefælle bør desuden ikke ved compensationen bringes over sit sædvanlige pensionsniveau. Ligesom det er tilfældet for compensation efter § 44, kan en ægtefælle ikke modtage compensation af en insolvent ægtefælle.

At der er betingelser i forarbejderne har den betydning, at en ægtefælle, der ellers opfylder kravene for compensation efter bestemmelseernes ordlyd, alligevel kan risikere at blive afskåret herfra. Sammenfattende kan det konkluderes, at ÆFL §§ 44 og 45 medfører uklarhed, både for praktikere, men også for den almene borger, der skal navigere i lovgivningen, hvilket blandt andet skyldes den omfattende lovgivning i forarbejderne. Denne form for lovgivning gennem forarbejderne, medfører ligeledes et problem, når det kommer til at kunne forudse sin retstilstand, hvilket er u hensigtsmæssigt.

Ud over de pensionsudlignende regler i ÆFL §§ 44 og 45, er der ligeledes redegjort for muligheden for anvendelsen af kompensationsreglerne i ÆFL §§ 41 og 42, når der er lidt et pensionsmæssigt tab. ÆFL § 41 finder anvendelse, når en ægtefælle direkte eller indirekte har medvirket til forøgelse eller bevarelse af den anden ægtefælles formue, som ikke indgår i lighedelingen, hvor ÆFL § 42 anvendes i de tilfælde, hvor en ægtefælle vil blive urimeligt stillet økonomisk, som følge af den anden ægtefælles udtagen af formue forinden delingen. De tilfælde, hvor en ægtefælle udtager pensionsrettigheder forlods, vil derfor være omfattet af bestemmelseernes anvendelsesområde, når blot den compensationssøgende ægtefælle ellers opfylder betingelserne herfor. Hvor der i ÆFL §§ 44 og 45 ses betingelser i forarbejderne, er dette ikke på samme måde tilfældet ved ÆFL §§ 41 og 42. Det skal dog i henhold til ÆFL § 42 bemærkes, at der gennem praksis er opstået en 5 års regel, hvorefter anvendelsesområdet begrænses. Når det kommer til begrænsningerne i forarbejderne, er der i ÆFL § 41 kun én enkelt begrænsning til compensationens maksimum, hvor der i ÆFL § 42 ikke ses nogle begrænsninger, da vurderingen i stedet beror på et skøn.

De mange betingelser og begrænsninger i ÆFL §§ 44 og 45 kan bevirke, at disse er uoverskuelige at anvende. Da ÆFL §§ 41 og 42 ikke er underlagt den samme mængde af begrænsninger, kan det derfor

være mere tiltalende at anvende disse bestemmelser, såfremt dette er muligt. Ved en gennemgang af bestemmelserne er der ikke fundet noget, der er til hinder for, at §§ 41 og 42 kan benyttes i de situationer, hvor en ægtefælle søger kompensation efter at den anden ægtefælle har udtaget rimelige pensionsrettigheder efter ÆFL § 34.

Sammenfattende kan det derfor konkluderes, at der efter vores opfattelse er mulighed for at en ægtefælle kan tilkendes kompensation både efter reglerne i ÆFL §§ 44 og 45 og ÆFL § 41 og 42, når denne har et pensionsmæssigt tab eller en pensionsmæssig urimelig stilling.

Afslutningsvis må det konkluderes, at formålet med udgangspunktet for delingen af pensionsrettighederne i ÆFL §§ 34 og 35 efterleves. Dette skyldes, at det pensionspolitiske hensyn bliver varetaget, og ægtefællerne herefter kan indrette sig med sin alderdomsforsørgelse for øje. Formålet kan dog ikke anses for at være opfyldt tilstrækkeligt ved anvendelsen af de pensionsudlignende regler, idet den ene ægtefælle under ÆFL § 44 fortsat kan ende med at skulle bære hele tabet alene, hvorfor ægtefællerne alligevel er nødsaget til at have pension i mente under indretningen af ægteskabet. Ligeledes efterleves formålet med ÆFL § 45 ikke, idet den skønmæssige vurdering bliver begrænset, og den pensionsmæssigt urimeligt stillede ægtefælle efter rimelighedskompensation kan risikere fortsat at være urimeligt stillet på baggrund af dennes øvrige formue.

6.2. Perspektiverende afsnit

6.2.1. Indledning

Formueordningen i de nordiske lande er et udskudt formuefællesskab (deferred community and property). Dette medfører, at der ikke opstår formuefællesskab ved ægteskabets indgåelse, men først ved ægteskabets ophør.¹⁸⁹ Der er således konsensus om udgangspunktet for delingen på skiftet, men der er dog områder, hvor lovgivningen adskiller sig fra hinanden, herunder når det kommer til pensionsrettighedernes behandling.

I de følgende afsnit vil dansk og svensk ret blive sammenholdt, hvor der som det første vil blive foretaget en kort sammenligning mellem landenes pensionssystemer. Herefter vil der blive redegjort for Sveriges regler om formuedeling ved separation eller skilsmisse, og i forlængelse heraf for pensionsrettighedernes behandling, hvorefter disse vil blive sammenholdt med reglerne i ÆFL.

¹⁸⁹ The financial consequences of divorce in a European perspective, s. 156

Afslutningsvis vil muligheden for kompensation i Sverige blive undersøgt, for igen at blive sammenholdt med ÆFL's bestemmelser herom.

6.2.2. *Perspektiverende til Sverige*

6.2.2.1. *Det svenske pensionssystem*

Det svenske pensionssystem består af tre typer af pensioner; allmän pension (alderspension), tjänstepension (arbejdsmarkedspension) og privat pensionsopsparing.

Den private pensionsopsparing er især relevant for de personer, der ikke er berettiget til en arbejdsmarkedspension, og værdien af opsparingen afspejler personens egne hensættelser, hvorimod værdien af alderspensioner og arbejdsmarkedspensioner afhænger af en persons lønindtægt.¹⁹⁰

Ligesom det ses i Danmark, består pensionssystemet i Sverige hovedsageligt af tre søjler, som kan henregnes til offentlig pension, pensioner som led i ansættelse og private pensioner. Indbyggerne i begge jurisdiktioner er således sikret en vis tryghed, der medvirker til at give en stabil alderdom. Udgangspunktet for at opspare pension må derfor overordnet set være det samme i begge lande.

6.2.2.2. *Formuedeling ved separation eller skilsmisse*

6.2.2.2.1. Udgangspunktet om ligedeling

Formuedeling ved separation eller skilsmisse reguleres af den svenske äktenskapsbalk (ÄktB), der blev indført i 1987. Det er efter denne lov udgangspunktet, at der skal ske ligedeling af ægtefællernes delingsformue.¹⁹¹ Ligedeling blev allerede indført i 1920 på baggrund af et fælles nordisk lovgivningsprojekt, der medførte tilsvarende regler i hele Norden.¹⁹²

6.2.2.2.2. Skævdeling efter ÄktB 12, 1 §

Udgangspunktet om ligedeling kan fraviges, hvis dette vil være urimeligt ud fra hensyn til ægteskabets længde eller henset til ægtefællernes økonomiske forhold og omstændighederne i øvrigt, jf. ÄktB 12, 1 §, stk. 1.

¹⁹⁰ Makars pensionsrättigheter, s. 52

¹⁹¹ Äktenskapsbalk 10, 1 §

¹⁹² Makars pensionsrättigheter. S. 35

Denne bestemmelse betegnes som den almene skævdelingsbestemmelse. Det er efter bemærkningerne en betingelse for skævdeling, at en ligedeling ville være åbenbart urimelig.¹⁹³ Denne skævdelingsregel gælder hovedsageligt ved kortvarige ægteskaber,¹⁹⁴ da skævdeling ifølge forarbejderne som udgangspunkt ikke kommer på tale, når ægteskabet har varet 5 år eller mere.¹⁹⁵

6.2.2.3. *Pensionsrettigheders behandling ved separation eller skilsmisse*

Efter ÄktB 10, 3 §, stk. 1, kan ægtefællerne forlods udtage rettigheder, der er uoverdragelige, eller som i øvrigt er af personlig karakter, såfremt dette skulle stride imod, hvad der gælder for den pågældende rettighed.

Forinden en rettighed kan udtages som en uoverdragelig rettighed efter ÄktB 10, 3 §, stk. 1, skal uoverdrageligheden være begrundet i

1. sociale hensyn til den berettigede,
2. hensynet til den forpligtedes interesser, eller
3. vilkår fastsat ved testamente eller gave fra tredjemand.

Alderspension, og sædvanligvis også arbejdsmarkedspension, kan udtages forlods fra skiftet, med henvisning til, at det er sociale hensyn til den berettigede, der ikke kan overdrages. Den berettigede har i dette tilfælde et behov for sin rettighed til sin fremtidige forsørgelse, hvorfor det ikke er muligt at disponere over denne, før den er forfalden til betaling.¹⁹⁶

Modsat de to førnævnte pensionstyper, er der ikke i ÄktB 10, 3 §, stk. 1 hjemmel til at udtage private pensionsopsparinger. Ved indførelsen af ÄktB blev der dog indført regler for, hvordan private pensionsrettigheder skal behandles ved en formuedeling i forbindelse med en separation eller skilsmisse. Udgangspunktet er herefter, at private pensionsopsparinger skal indgå i delingen, såfremt disse har karakter af en pensionsforsikring eller en individuel pensionsopsparing. Det vil dog være muligt at hele eller dele af sådanne pensionsopsparinger kan udtages forlods efter reglerne i ÄktB 12, 1 § eller ÄktB 10, 3 §, stk. 3.

¹⁹³ Prop 1986/87:1, s. 184

¹⁹⁴ Makars pensionsrättigheter, s. 39

¹⁹⁵ Prop. 1986/87:1, s. 186

¹⁹⁶ Makars pensionsrättigheter, s. 44

ÄktB 12, 1 § om skævdeling, som er gennemgået ovenfor i afsnit 6.2.2.2.2., kan kun anvendes til fordel for den ægtefælle, der ejer mest delingsformue, hvorimod udligningsreglen for privat pension i ÄktB 10, 3 §, stk. 3 kan anvendes uanset hvor meget delingsformue en ægtefælle har.¹⁹⁷

6.2.2.4. Udligning efter ÄktB 10, 3 §, stk. 3

Efter ÄktB 10, 3 §, stk. 3 kan en ægtefælle udtage hele eller dele af en privat pensionsrettighed forlods, ”om det med hänsyn till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt skulle vara oskäligt att hela pensionsrätten ingick.”¹⁹⁸ Der skal altså med denne bestemmelse både lægges vægt på ægtefællernes samlede økonomiske forhold og de øvrige omstændigheder.

Der er i forarbejderne til bestemmelsen opremset en række faktorer, der kan indgå i afvejningen af, om en privat pensionsrettighed skal indgå i delingen, både hvad angår de øvrige omstændigheder og økonomiske forhold. Forarbejdernes anførte hensyn skal ikke opfattes som en udtømmende opremsning af de forhold, der skal tages højde for i denne afvejning, da en udtømmende opremsning ville begrænse domstolene i udøvelsen af den frie bevisbedømmelse¹⁹⁹. For ikke at belaste afhandlingen unødvendigt, er der i det efterfølgende udvalgt de hensyn, der findes relevante for nærværende afhandling.

6.2.2.4.1. Økonomiske forhold

Det skal ifølge forarbejderne tillægges vægt, hvor stor en værdi den pågældende pensionsrettighed har, set i forhold til ægtefællernes øvrige nettoformue. Er pensionsrettigheden af minimal værdi, vil denne ifølge motiverne ikke kunne udtages forlods, da det sjældent vil kunne anses som urimeligt, at denne indgår i ligedelingen.²⁰⁰

Skævdelingsreglen bør heller ikke anvendes, hvor værdien af den private pensionsrettighed er stor sammenholdt med ægtefællernes øvrige nettoformue, medmindre den modsatte ægtefælle har en tilsvarende pensionsrettighed, der ikke indgår i dennes delingsformue.²⁰¹

¹⁹⁷ Makars pensionsrättigheter, s. 145

¹⁹⁸ Äktenskapsbalk 10, 3 §, stk. 3, 1. pkt., 2. led.

¹⁹⁹ Den frie bevisbedømmelse følger af The Swedish Code Judicial Procedure, kapitel 35, sektion 1, og uddybes af Eric Bylander, s. 8 f.

²⁰⁰ Prop. 1997/98:106, s. 63

²⁰¹ Prop. 1997/98:106, s. 63

Det skal ydermere tillægges vægt, om den ægtefælle, der ikke ejer den pågældende forsikring eller opsparing, vil blive efterladt uden eller næsten uden formue, såfremt forsikringen eller opsparingen ikke medregnes i lighedelingen.²⁰² Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis der i et ægteskab ikke er anden, eller kun meget lidt formue, udover den private pensionsrettighed.²⁰³

6.2.2.4.2. Omstændighederne i øvrigt

Der er i forarbejderne flere eksempler på øvrige omstændigheder, der bør tillægges vægt ved afgørelsen af, om en udligning af pensionsrettighederne kan komme på tale. En af disse er de tilfælde, hvor forsikringen eller opsparingen er af begrænset værdi, og tilfalder den økonomisk svagest stillet ægtefælle, og den anden ægtefælle samtidig har anden formue, der ikke indgår i lighedelingen, som klart overstiger den første ægtefælles formue, inklusiv pension.²⁰⁴

I vurderingen af, om en pensionsrettighed kan holdes uden for delingen, kan det ligeledes tages i betragtning, om pensionsforsikringen eller den individuelle pensionsopsparing reelt fremstår som en pensionsrettighed med det formål at give den berettigede en pensionsbeskyttelse, samt hvilke bodelingsregler, der var gældende på det tidspunkt, hvor hovedparten af den pågældende forsikring eller opsparing blev opbygget.²⁰⁵

6.2.3. *Sammenligning af de svenske og de danske pensionsbehandlingsregler*

Hvor nogle bestemmelser i ÄktB er forholdsvis sammenlignelige med bestemmelserne i ÆFL, er der også nogle afvigelser, der bevirker, at der kan forekomme forskelle på formuedelingen i de to jurisdiktioner.

I begge jurisdiktioner er det almindelige udgangspunkt, at der skal ske lighedeling af ægtefællernes delingsformue ved separation eller skilsmisse, jf. ÄktB 10, 1 § og ÆFL § 5. Hensigten hermed er overordnet set den samme, nemlig at tage højde for udviklingen i samfundet, hvorved der har været behov for at skabe mere lighed i ægteskabet.²⁰⁶

²⁰² Prop. 1997/98:106, s. 63

²⁰³ Prop. 1997/98:106, s. 63

²⁰⁴ Margareta Brattström, Makars pensionsrättigheter. S. 146

²⁰⁵ Prop. 1997/98:106, s. 64. Denne omstændighed er kommenteret af Margareta Brattström i Makars pensionsrättigheter s. 147 f., hvor det anføres, at dette ikke bidrager til bestemmelsens tiltænkte formål angående pensionsudligning, men i stedet får funktion af en opsamlingsregel til ÄktB 12, 1 §.

²⁰⁶ Prop. 1986/87:1, s. 42 f. og Lovforslag L 178, afsnit 3.4.2.1.

6.2.3.1. Skævdelingsregler

I ÄktB 12, 1 § findes en generel skævdelingsregel, der hovedsageligt gælder ved kortvarige ægteskaber. Denne bestemmelse dækker over hele ægtefællernes delingsformue, inkl. pensionsrettigheder. I ÆFL er disse regler med pensionsreformen i 2007 blevet opdelt i to separate bestemmelser, der nu er at finde i ÆFL §§ 33 og 35. ÆFL § 33 er den almindelige skævdelingsregel, hvorved en ligedeling kan fraviges, hvis en sådan vil være åbenbart urimelig, hvor § 35 er en skævdelingsregel, hvorefter pensionsrettigheder ikke medtages i ligedelingen, såfremt ægteskabet har været af kortere varighed.

6.2.3.2. Pensionsrettigheders behandling ved skifte

Alderspensioner og arbejdsmarkedspensioner bliver i Sverige udtaget fra ligedelingen efter ÄktB 10, 3 §, stk. 1, hvorefter uoverdragelige og personlige rettigheder ikke skal indgå i delingen. Der findes i ÆFL § 37 en tilsvarende regel, hvorefter disse rettigheder ikke indgår i delingen, som dog ikke i praksis omfatter pensionsrettigheder. ÆFL § 37 er en videreførelse af RVL § 15, stk. 2, hvorefter man inden gennemførelsen af pensionsreformen udtog pensionsrettigheder på baggrund af disses uoverdragelige eller personlige art.²⁰⁷ Efter pensionsreformens indførelse anvendes der separate regler til udtagelse af pensionsrettigheder, og alle sædvanlige alders- og arbejdsmarkedspensioner udtages nu efter ÆFL § 34, hvis de anses for at opfylde kravet om rimelighed.

Der foretages i svensk ret en vurdering af, om private pensioner kan holdes uden for ligedelingen efter ÄktB 10, 3 §, stk. 3. Denne vurdering bliver foretaget ud fra ægtefællernes økonomiske forhold og omstændighederne i øvrigt. Der skal altså her laves en konkret vurdering af, om det er rimeligt at holde pensionen uden for ligedelingen, hvilket til dels kan sammenholdes med de vurderinger, der foretages efter de danske regler, både i forbindelse med rimelighedskriteriet og i forbindelse med kompensation.

Der kan ligeledes drages paralleller mellem de omstændigheder, der skal tillægges vægt i de respektive vurderinger. Der skal efter svensk ret blandt andet lægges vægt på, om en ægtefælle vil blive efterladt uden eller næsten uden formue, såfremt den anden ægtefælle udtager sin private pensionsrettighed forlods.²⁰⁸ På samme måde er det en betingelse for at få rimelighedskompensation efter

²⁰⁷ Lovforslag L 146, almindelige bemærkninger, afsnit 3.1.

²⁰⁸ Prop. 1997/98:106, s. 63

ÆFL § 45, at en ægtefælle skal være pensionsmæssigt urimeligt stillet, hvilket ikke er tilfældet, hvis pensionsloftet er nået, jf. afsnit 4.2.2.3.

6.2.3.3. Pensionskompenserende regler

Det er igennem ÆFL § 44 og 45 muligt at få tilkendt compensation fra den anden ægtefælles pensionsrettigheder. Tilsvarende regler om compensation findes ikke i Sverige.

Det faktum, at der ikke findes pensionskompenserende regler i Sverige, kan medføre situationer, hvor en ægtefælle efter en formuedeling kan stå tilbage med ganske lidt værdi i pensionsrettigheder. Dette vil dog hovedsageligt kun gøre sig gældende i de tilfælde, hvor den pågældende ægtefælle ikke har en pension eller en meget beskeden pension.²⁰⁹ Dette skyldes, at det som allerede nævnt i afsnit 6.2.2.4., er muligt at udtage pensionsrettigheder efter ÄktB 10, 3 §, stk. 3, som hverken er uoverdragelige eller af personlig karakter, hvis disse ville være urimelige at medtage i delingen.

Såfremt en formuedeling har medført en urimelig forskel i ægtefællernes pensionsrettigheder, kan der efter ÄktB 6, 7 §, fastsættes underholdsbidrag til den ægtefælle, der har behov for dette til sin forsørgelse. Dette kan fastsættes i en overgangsperiode,²¹⁰ eller i en længere periode.²¹¹ Ved vurderingen af, om der skal ydes underholdsbidrag, skal det tages i betragtning, om en ægtefælle har behov for bidrag for at opnå pensionssikring.²¹² Hvis dette er tilfældet, er der indsat en hjemmel i ÄktB 6, 8 §, hvorefter bidraget kan udbetales som et engangsbetrag. På denne måde kan bidraget få karakter af compensation, der har til formål at bringe den pågældende ægtefælles pension på et højere niveau, på trods af, at det følger af reglerne om bidrag.

6.2.4. Opsamlende

Udgangspunktet om lighedeling fraviges for begge jurisdiktioners vedkommende når det gælder alderspensioner eller almindelige arbejdsmarkedspensioner, hvorfor vurderingen i praksis ofte kun omhandler ekstra opsparinger.

Pensionsrettigheder behandles på skiftet langt hen ad vejen på samme måde i dansk og svensk ret. Den primære forskel er, at vi i dansk ret efter pensionsreformen har adskilt de pensionsregulerende

²⁰⁹ Betænkning nr. 1466, afsnit 9.3.2.2.2.

²¹⁰ Äktenskapsbalk 6, 7 §, stk. 2

²¹¹ Äktenskapsbalk 6, 7 §, stk. 3

²¹² Äktenskapsbalk 6, 7 §, stk. 4

regler fra de øvrige regler, der regulerer formuedelingen ved separation eller skilsmisse, hvor en sådan reform ikke har fundet sted i Sverige. Det har den betydning, at man i Sverige anvender generelle delingsregler, mens man i Danmark anvender specifikke pensionsregulerende delingsregler.

Hvor pensioners behandling på skiftet ikke adskiller sig væsentlig fra hinanden, er der modsætningsvis betydelige forskelle angående kompensationsmulighederne. Det er ved en gennemgang af de svenske lovregler blevet klarlagt, at der ikke eksisterer kompensationsregler, som det kendes fra dansk ret. Der bliver i højere grad taget stilling til en eventuel urimelighed på forhånd gennem udligningsreglen i ÄktB § 10, 3 §, stk. 3, eller ved efterfølgende tildeling af underholdsbidrag.

Forskellen i metoderne, hvorpå der bliver taget højde for ægtefællernes eventuelle pensionsmæssige urimeligheder efter en separation eller skilsmisse, er interessant. Det skyldes, at man efter svensk ret er mere tilbøjelige til at skævdele til fordel for den ægtefælle, der potentielt vil blive ringest stillet pensionsmæssigt, i flere tilfælde end efter dansk ret.

Det kan overvejes, om en sådan regel, hvor det er muligt på forhånd at skævdele pensionsrettigheder i tilfælde af urimelighed, kan være nyttig til at effektivisere det danske retssystem. En sådan bestemmelse muliggør, at domstolene i nogle sager om deling af pensionsrettigheder kan komme kompensationstvisterne i forkøbet og dermed undgå, at der bliver skabt et større behov for domstolsbehandling end nødvendigt.

LITTERATURLISTE

BØGER:

Dansk pensionsret, 2017

- “Dansk pensionsret”, Bryde Andersen, Mads.; Mark, Jesper: Gjellerup/Gads Forlag, 2. udgave, 1. oplag, 2017.

Den Juridiske Løsning, 2021

- “Den Juridiske Løsning, Introduktion til juridisk metode”, Munk-Hansen, Carsten: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2. udgave, 1. oplag, 2021.

Eric Bylander

- “Evidence in Civil Law - Sweden”, Bylander, Eric: Lex Localis, 2015.

Festskrift til Mads Bryde Andersen, 2018

- ”Festskrift til Mads Bryde Andersen”, Udsen, Henrik, et al: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2018.

Gitte M. Abrahamsen, 2014

- “Pensionsrettigheders behandling ved separation og skilsmisse”, Abrahamsen, Gitte Melgaard: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2014.

Irene Nørgaard, 2007

- “Pensionsrettigheders behandling ved separation, skilsmisse og død”, Nørgaard, Irene: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag, 2007.

Makars pensionsrättigheter, 2004

- “Makars pensionsrättigheter”, Brattström, Margareta: Iustus Förlag,

Retssystemet og juridisk metode, 2020

- “Retssystemet og juridisk metode”, Blume, Peter: Djøf Forlag, 4. udgave, 1. oplag, 2020.

Retsvidenskabsteori, 2022

- “Retsvidenskabsteori”, Munk-Hansen, Carsten: Djøf Forlag, 3. udgave, 2. oplag, 2022.

Skilsmisseret, 2020

- “Skilsmisseret”, Nielsen, Linda; Kronborg, Annette: Karnov Group, 5. udgave, 1 oplag, 2020.

Ægtefælleloven med kommentarer, 2021

- “Ægtefælleloven med kommentarer”, Grønberg, Jørgen U.: Synopsis.dk, 1. udgave, 1. oplag, 2021.

JURIDISKE ARTIKLER:

TFA.2007.54

- “Sondringen mellem »rimelige« og »ekstra« pensionsrettigheder ved separation og skilsmisse”, TFA.2007.54, Faurdal, Lisbeth, 2007.

The financial consequences of divorce in a European perspective

- “The financial consequences of divorce in a European perspective”, Scherpe, Jens M., 2016

TFA.2017.67/1

- “Pensionsretlige problemstillinger”, Irene Nørgaard, 2017

TFA.2020.307

- “Lagkagemodellen – sammenblanding af midler med forskellige formueart på samme konto”, TFA.2020.307, Grønberg, Jørgen U., og Grønberg, Ulrik, 2020.

U.2021B.71

- “Om lagkager, pandekager og den frie bevisbedømmelse”, U.2021B.71, Stæger, Johan Hartmann, 2021.

RAPPORTER M.V.:

Ankestyrelsen principafgørelse 8-13

- Ankestyrelsen principafgørelse 8-13 om reelt enlig - ægteskabslignende forhold - fælles husførelse. KEN nr. 9657 af 31. januar 2013.

Danmarks nationalbank - Indbetalinger bidrager til stabil opbygning af pensionsformuen

- “Indbetalinger bidrager til stabil opbygning af pensionsformuen”, d. 30. august 2023. Sidst set d. 21. november 2023.
- <https://www.nationalbanken.dk/da/viden-og-nyheder/data-og-statistik/forsikring-og-pension/20230830-indbetalinger-bidrager-til-stabil-opbygning-af-pensionsformuen#chapter-1>

De skjulte regler – lovbemærkningers magt

- “De skjulte regler – lovbemærkningers magt”, Beaula, Katja, d. 14. december 2020. Sidst set d. 21. november 2023.
- <https://www.k-news.dk/nyheder/de-skjulte-regler-lovbemaerkningers-magt?fbclid=IwAR0hDI3wsHGEe0OLLUUqZanOKKHcFW302YFVFRcjDWjoE2Bx9AP-NciFZEBY>

RETSKILDER:

Arveloven

- Lovbekendtgørelse nr. 1347 af d. 15. juni 2021 af arveloven.

Betænkning nr. 1466

- Betænkning nr. 1466 af 2005, “Ægtefællers pensionsrettigheder - Behandling på skifte af fællesbo”.

Børnebidragsloven

- Lovbekendtgørelse nr. 773 af d. 7. august 2019 om børns forsørgelse.

Lovforslag L 25

- Lovforslag L 25 af d. 13. november 1924, “Forslag til Lov om Ægteskabets Retsvirkninger”.

Lovforslag L 100

- Lovforslag L 100 af d. 6. december 2006, ”Forslag til arvelov”.

Lovforslag L 146

- Lovforslag L 146 af d. 26. januar 2006, “Forslag til lov om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger og lov om skifte af fællesbo m.v. med flere love”.

Lovforslag L 178

- Lovforslag L 178 af d. 29. marts 2017, “Forslag til lov om ægtefællers økonomiske forhold”.

Prop. 1986/87:1

- Regeringens proposition 1986/87:1 om äktenskapsbalk m.m.

Prop. 1997/98:106

- Regeringens proposition 1997/98:106 om Pensionsrättigheter och bodelning.

REU L 146, svar til Folketingets Retsudvalg

- Ministeren for familie- og forbrugeranliggendes svar til Folketingets Retsudvalg, spørgsmål 7, 8 og 13, REU L 146.

The Swedish Code Judicial Procedure

- The Swedish Code Judicial Procedure 1942:740, senest ændret ved lov 1998:605.

Ægtefælleloven

- Lovbekendtgørelse nr. 774 af d. 7. oktober 2019 om ægtefællers økonomiske forhold.

Äktenskapsbalk

- Äktenskapsbalk 1987:230, senest ændret ved lov 2022:1749.

RETSPRAKSIS:

Retten i Lyngbys dom af 17. oktober

- Retten i Lyngbys dom af 17. oktober 2011, BS 150-2556/2008

Retten i Roskildes dom af 30. november

- Retten i Roskildes dom af 30. november 2015, BS 11-192/2015

Retten i Sønderborgs dom af 8. marts

- Retten i Sønderborgs dom af 8. marts 2010, BS C1-2261/2008

Skifteretten i Hjørrings dom af 9. oktober

- Skifteretten i Hjørrings dom af 9. oktober 2012, SKS SKIF-748/2009

Skifteretten i Københavns dom af 2. marts

- Skifteretten i Københavns dom af 2. marts 2012, SKS IN-53/2009

Skifteretten i Odenses dom af 12. juli

- Skifteretten i Odenses dom af 12. juli 2013, BS SKSæ-2487/2012

Skifteretten i Viborgs dom af 14. marts

- Skifteretten i Viborgs dom af 14. marts 2014, SKS-4-433/2008

Skifteretten i Viborgs dom af 15. april

- Skifteretten i Viborgs dom af 15. april 2014, BS SKSæ-1306/2013

TFA.2001.410/2.Ø

TFA.2002.374.Ø

TFA.2004.331.Ø

TFA.2007.122/2.Ø

TFA.2008.355.Ø

TFA.2010.600.V

TFA.2016.171.V

TFA.2016.330.V

TFA.2017.49.Ø

TFA.2021.355.V

TFA.2022.162.V

U.1996.31.Ø

U.2009.267.Ø

U.2011.1157.Ø

U.2012.1075.Ø

U.2013.1951.V

U.2014.2218.V

U.2016.3074.V

U.2017.248.V

U.2018.1539.H

U.2020.3540.Ø